

Forslag til forskrifter til trossamfunnsloven

Forskrift om registrering av og tilskudd til tros- og livssynssamfunn og forskrift om tildeling og tilbaketrekning av vigselsrett i tros- og livssynssamfunn

Høringsnotat 27. mai 2020. Høringsfrist 10. september 2020

Innholdsfortegnelse

1	Høringsnotatets hovedinnhold.....	4
1.1	Innledning.....	4
1.2	Forskrift om registrering og tilskudd til tros- og livssynssamfunn.....	4
1.3	Forskrift om vigselsrett i tros- og livssynssamfunn.....	4
2	Bakgrunn.....	5
2.1	Prop. 130 L (2018–2019) Lov om tros- og livssynssamfunn.....	5
2.2	Hovedtrekk i tilskuddsordningen til tros- og livssynssamfunn	6
2.3	Særlig om forskriftshjemlene	8
2.4	Digital løsning for registreringssøknad, tilskuddskrav, rapportering m.m.	10
3	Forslag til ny forskrift om registrering og tilskudd til tros- og livssynssamfunn	11
3.1	Kapittel 1: Generelle bestemmelser	11
3.1.1	Innledning	11
3.1.2	Virkeområde (forskriften § 1)	11
3.1.3	Medlemsregisterføring (forskriften § 2)	12
3.2	Kapittel 2: Registrering av tros- og livssynssamfunn	18

3.2.1	Innledning	18
3.2.2	Gjeldende rett	18
3.2.3	Søknad om registrering (forskriften § 3)	19
3.2.4	Fylkesmannens behandling av registreringssøknaden (forskriften § 4)	26
3.2.5	Endringer i registreringsgrunnlaget (forskriften § 5).....	27
3.2.6	Tap av registrering (forskriften § 6).....	27
3.3	Kapittel 3: Fremsetting av krav om og fastsetting av tilskudd	29
3.3.1	Fremsetting av krav om tilskudd (forskriften § 7)	29
3.3.2	Fastsetting av tilskuddssatsen første året (forskriften § 8)	32
3.3.3	Regulering av tilskuddssatsen (forskriften § 9 første og annet ledd).....	35
3.3.4	Korreksjon i tilskuddssatsen for særskilte utgifter til sikring og istandsetting av kulturhistorisk viktige kirkebygg (forskriften § 9 tredje ledd)	37
3.3.5	Tildeling og klageadgang (forskriften § 10)	38
3.4	Kapittel 4: Grunnlag for å nekte tilskudd	40
3.4.1	Trossamfunnsloven § 6	40
3.4.2	Forholdet mellom tap av registrering og nekting av tilskudd	44
3.4.3	Fylkesmannens undersøkelser (forskriften § 11).....	44
3.4.4	Nekting og avkorting av tilskudd (forskriften § 12).....	46
3.4.5	Krav om tilbakebetaling (forskriften § 13).....	50
3.5	Kapittel 5: Regnskap og rapportering.....	51
3.5.1	Innledning	51
3.5.2	Regnskap (forskriften § 14).....	52
3.5.3	Årsrapport (forskriften § 15)	55
3.5.4	Rapportering om særskilte forhold (forskriften § 16)	58
3.6	Kapittel 6: Forskjellige bestemmelser	60

3.6.1	Avlevering av tros- og livssynssamfunnenes offentlige bøker (forslaget § 17)	60
3.6.2	Sletting av personopplysninger (forskriften § 18).....	63
3.6.3	Ikrafttredelse (forskriften § 19).....	63
4	Forslag til ny forskrift om tildeling og tilbaketrekning av vigselfrett i tros- og livssynssamfunn.....	64
4.1	Gjeldende rett	64
4.2	Regulering av vigselfrett i ny trossamfunnslov	65
4.3	Forskriftsforslaget	67
4.3.1	Register over vigselfere (forskriften § 1)	67
4.3.2	Tildeling av vigselfrett (forskriften § 2).....	67
4.3.3	Opphør og tilbaketrekning av vigselfrett (forskriften § 3).....	71
4.3.4	Ikrafttredelse	73
4.4	Endringer i forskrift om registrering og melding av vigself	73
4.5	Endringer i forskrift om mekling etter ekteskapsloven og barneloven...	75
5	Økonomiske og administrative konsekvenser	79
	Vedlegg 1: Forslag til forskrift om registrering av og tilskudd til tros- og livssynssamfunn	81
	Vedlegg 2: Forslag til forskrift om tildeling og tilbaketrekning av vigselfrett i tros- og livssynssamfunn.....	91
	Vedlegg 3: Lov om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven).....	94

1 Høringsnotatets hovedinnhold

1.1 Innledning

I dette høringsnotatet foreslår Barne- og familiedepartementet to forskrifter: ny, felles forskrift om registrering av og tilskudd til tros- og livssynssamfunn og ny forskrift om tildeling og tilbaketrekning av vigselfrett i tros- og livssynssamfunn. Forskriftsforslagene er hjemlet i lov 24. april 2020 nr. 31 om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven), vedtatt i Stortinget 14. april 2020.

Omtalen i høringsnotatet må leses på bakgrunn av omtalen i Prop. 130 L (2018–2019) Lov om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven) og Innst. 208 L (2019–2020) Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven).

1.2 Forskrift om registrering og tilskudd til tros- og livssynssamfunn

Ny forskrift om registrering og tilskudd til tros- og livssynssamfunnene viderefører til dels gjeldende rett i forskrift om registrerte og uregistrerte trossamfunn og forskrift om tilskot til livssynssamfunn, men ny trossamfunnslov foreslår en del endringer av betydning også for forskriftsreguleringen.

De viktigste lovendringene er:

- Statliggjøring av tilskuddet til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke
- Krav om minimum 50 medlemmer for at et tros- eller livssynssamfunn kan bli registrert og for å kunne motta tilskudd (kravet er i dag 2 medlemmer for trossamfunn og 500 medlemmer for livssynssamfunn)
- Utvidet rapporteringsplikt for tros- og livssynssamfunnene, blant annet om bidrag fra utlandet, om likestillingstilstand og tiltak i samfunnet og om oversikt over aktiviteter og tilbud for barn og unge
- Konkretisering av grunnlag for å nekte, avkorte eller trekke tilbake tilskudd

I tillegg er det gjort noen materielle endringer i vilkårene for registrering av tros- og livssynssamfunn og det er endringer i de prosessuelle reglene for behandling av både søknader om registrering og for krav om tilskudd.

1.3 Forskrift om vigselfrett i tros- og livssynssamfunn

Trossamfunnsloven § 9 viderefører adgangen til å tildele medlemmer i tros- og livssynssamfunn vigselfrett, jf. ekteskapsloven § 12. Forslaget til forskrift viderefører i stor grad gjeldende rett om tildeling og tilbaketrekning av vigselfrett.

2 Bakgrunn

2.1 Prop. 130 L (2018–2019) Lov om tros- og livssynssamfunn

Forslag til ny lov om tros- og livssynssamfunn ble sendt på høring 25. september 2017 med frist 31. desember 2017. Prop. 130 L (2018–2019) *Lov om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven)* ble fremlagt 21. juni 2019. Departementet begrunnet behovet for endringer i lovgivningen med at dagens lovverk på tros- og livssynsfeltet ikke er godt nok tilpasset dagens virkelighet og utfordringer. De gjeldende tilskuddsordningene ble til i en tid hvor både antall tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke og medlemstallet i disse samfunnene var beskjedent sammenliknet med dagens situasjon. Til grunn for arbeidet lå også NOU 2013: 1 *Det livssynsåpne samfunn* og Stortingets anmodningsvedtak om et nytt finansieringssystem for tros- og livssynssamfunn, jf. vedtak nr. 237 11. desember 2015.

Lov om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven) ble vedtatt 14. april 2020, jf. Innst. 208 L (2019–2020). Trossamfunnsloven skal erstatte lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke (kirkeloven), lov 13. juni 1969 nr. 25 om trdomssamfunn og ymist anna (i notatet her omtalt som gjeldende trossamfunnslov) og lov 12. juni 1981 nr. 64 om tilskott til livssynssamfunn (i notatet her omtalt som livssynssamfunnsloven). Trossamfunnsloven inneholder både særskilt lovgivning om Den norske kirke og lovgivning om tilskudd til øvrige tros- og livssynssamfunn.

Formålet med lovendringene har både vært å forenkle tilskuddsordningene, og å videreføre statens aktivt støttende tros- og livssynspolitik. Lovgivningen om Den norske kirke har blitt nedskalert og forenklet til en rammelov, slik at lovgivningen begrenser seg til det som er nødvendig for å ivareta forutsetningen om at «Kirkens ordning» fastsettes ved lov og legge til rette for at Den norske kirke «forblir Norges folkekirke», jf. Grunnloven § 16 andre og tredje punktum. Denne forenklingen gir Den norske kirke større selvstendighet til å regulere seg selv. Dette har vært et sentralt formål med den nye loven, og innebærer også mer likebehandling med de øvrige tros- og livssynssamfunnene.

Tilskuddsordningen skal utformes på en måte som er i samsvar med Grunnloven § 16 fjerde punktum, som slår fast at tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke skal understøttes «på lik linje» med kirken, jf. § 16 annet punktum. En sentral del av forenklingen av tilskuddsordningen er å statliggjøre det kommunale tilskuddet til tros- og livssynssamfunnene utenom Den norske kirke. Etter dagens ordning har tros- og livssynssamfunnene rett til å kreve tilskudd fra både stat og kommune, beregnet etter hva Den norske kirke mottar i tilskudd fra stat og kommune per kirkemedlem.

Omleggingen til en rent statlig tilskuddsordning for tros- og livssynssamfunnene utenom Den norske kirke, gir en betydelig administrativ besparelse og forenkling, blant annet ved at det ikke lenger skal treffes enkeltvedtak om tilskudd i hver kommune til hvert tros- og livssynssamfunn som har medlemmer der.

Hovedformålet med tilskuddsordningen er å bidra til at tros- og livssynsfriheten skal kunne utøves i praksis, jf. trossamfunnsloven § 1 og Prop. 130 L (2018–2019) kapittel 12. Understøttelsen videreføres som en ordning hvor registrerte tros- og livssynssamfunn *kan kreve* et årlig statstilskudd per medlem som om lag svarer til tilskuddene fra stat og kommune til Den norske kirke per medlem. *Retten* til tilskudd innebærer at det etter departementets syn bør utvises varsomhet med å stille for inngripende krav til tros- og livssynssamfunnene i tilskuddsordningen. Samtidig har Stortinget fattet flere anmodningsvedtak om vilkår for tilskudd og mer åpenhet og innsyn i tros- og livssynssamfunnenes virksomhet, se anmodningsvedtak nr. 929 16. juni 2016 om å utrede en adgang til å trekke tilbake økonomisk støtte til trossamfunn, anmodningsvedtak nr. 791 29. mai 2018 om tilsyn med og åpenhet om koranskoler og andre trossamfunns skoler og anmodningsvedtak nr. 793 29. mai 2018 om restriksjoner mot at trossamfunn finansieres fra stater som ikke praktiserer religionsfrihet. Trossamfunnsloven pålegger samfunnene å rapportere om bruken av tilskuddet, og det forutsettes vilje til åpenhet om indre forhold i tros- og livssynssamfunnene, se Prop. 130 L (2018–2019) side 193. I tillegg har det vært et behov for et klarere grunnlag for i visse tilfeller å nekte tilskudd, jf. trossamfunnsloven § 6. Også gjeldende lovgivning krever at tros- og livssynssamfunnene ikke handler i strid med «rett og moral», og den nye lovbestemmelsen er ment å «fastsette mer konkret hva et slikt krav innebærer», jf. Prop. 130 L (2018–2019) side 191.

Alle tros- og livssynssamfunn som er registrert eller har mottatt tilskudd etter gjeldende lovgivning, kan i en overgangsperiode på to år fra den nye trossamfunnsloven trer i kraft, kreve og motta tilskudd uten å være registrert etter den nye loven. Samfunnet må imidlertid ha minst 50 tilskuddstellende medlemmer, jf. trossamfunnsloven § 4 første ledd, jf. § 23. Etter overgangsperioden på to år, er det bare tros- og livssynssamfunn som er registrert etter den nye trossamfunnsloven, som vil være berettiget til tilskudd.

2.2 Hovedtrekk i tilskuddsordningen til tros- og livssynssamfunn

Tilskuddsordningen til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke videreføres som en rettighetsbasert ordning hvor samfunnene kan kreve tilskudd som om lag svarer til statens og kommunens utgifter til Den norske kirke per medlem. Grunnlaget for ordningen er Grunnloven § 16 fjerde punktum sett i lys av annet punktum. Annet punktum lyder: «Den norske kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forblir Norges folkekirke

og understøttes som sådan av staten.» Fjerde punktum lyder: «Alle tros- og livssynssamfunn skal understøttes på lik linje.» Se mer om bestemmelsen i Prop. 130 L (2018–2019) side 51 flg.

I perioden 2005–2019 økte antall tilskuddstellende medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke med nær 80 prosent. I samme periode steg antall tros- og livssynssamfunn med ca. 55 prosent, fra 549 til 859.¹ Det understreker viktigheten både av forenkling av regelverket og av lik behandling av tilskuddskravene.

I høringsnotatet til trossamfunnsloven ble det diskutert flere endringer av dagens ordning, herunder hvordan en aktivt støttende tros- og livssynspolitikkk best bør innrettes i lys av grunnlovsbestemmelsen. Blant annet ble det drøftet om tilskuddsordningene burde statliggjøres og om medlemstallet i Den norske kirke burde utgå som beregningsfaktor for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn.

Trossamfunnsloven fastsetter at Den norske kirke fortsatt skal finansieres både av staten og kommunene, mens øvrige tros- og livssynssamfunn, som til nå har fått tilskudd både fra stat og kommune, går over til en rent statlig tilskuddsordning. En statliggjøring betyr forenkling og administrative besparelser både for tros- og livssynssamfunnene, kommunene og staten.

Prinsippene for å regne ut tilskuddene videreføres like fullt: Tros- og livssynssamfunnene utenom Den norske kirke skal få et årlig tilskudd per medlem som om lag tilsvarer statens og kommunenes bevilgninger til Den norske kirke per medlem.

Trossamfunnsloven § 5 fjerde ledd angir prinsippene for *fastsettingen* av tilskuddssatsen det første året loven tar til å gjelde, og for *reguleringen* av satsen de etterfølgende årene. Prinsippene for fastsettingen av satsen viderefører gjeldende rett når det gjelder hvilke utgifter til Den norske kirke som skal inngå i beregningen av tilskuddet til de øvrige tros- og livssynssamfunnene, og ved at både tilskuddene fra stat og kommune til Den norske kirke skal inngå i beregningsgrunnlaget. Dette representerer økonomisk understøttelse «på lik linje», jf. Grunnloven § 16 fjerde punktum. Deretter skal satsen reguleres årlig, i samsvar med de relative endringene i statens og kommunenes tilskudd til Den norske kirke. Det er endringene i statens rammetilskudd til Den norske kirke og kommunenes driftstilskudd til Den norske kirke som skal være grunnlaget for reguleringen. I tillegg skal det ved reguleringen tas hensyn til utviklingen i medlemstallet i Den norske kirke.

¹ Antallet som har vært med i Brønnøysundregistrenes årlige kontroll av tros- og livssynssamfunnenes medlemslister.

Tros- og livssynssamfunnene kan, forutsatt at de er registrerte og har minimum 50 tilskuddstellende medlemmer, sende inn krav om tilskudd til fylkesmannen innen 1. mars hvert år. Sammen med kravet må de også sende inn en oppdatert liste med fødselsnumre til alle innmeldte medlemmer i samfunnet per 1. januar i det inneværende året, slik som i dag. Vedlagt kravet må samfunnet bekrefte at de er kjent med lovens vilkår for å motta tilskudd.

Medlemslisten vil bli kontrollert mot Folkeregisteret, Den norske kirkes medlemsregister og listene til øvrige tros- og livssynssamfunn for å avklare antallet tilskuddstellende medlemmer, jf. trossamfunnsloven § 4 første ledd bokstav b og c. Kontrollen avklarer hvor mange av medlemmene som det er sendt inn et gyldig fødselsnummer for, som er bosatt i Norge og ikke samtidig er medlem i Den norske kirke eller et annet tros- eller livssynssamfunn.

10. april er fristen for å sende inn årsrapport og regnskap. Manglende innsending kan føre til at samfunnene ikke får utbetalt tilskudd, se forskriftsforslaget § 10 andre ledd og § 12 første ledd bokstav c.

Fylkesmannens vedtak i tilskuddssakene, både tildelings-, avvisnings- og avslagsvedtak, kan påklages til departementet.

2.3 Særlig om forskriftshjemlene

Trossamfunnsloven inneholder blant annet bestemmelser om registrering av tros- og livssynssamfunn (§ 4), tilskudd til tros- og livssynssamfunnene (§ 5), grunnlag for å nekte tilskudd (§ 6) og årlig rapportering og fremlegging av regnskap fra tros- og livssynssamfunnene (§ 7). Alle disse lovbestemmelsene inneholder forskriftshjemler for å utfylle bestemmelsene.

Forskriftshjemmelen i trossamfunnsloven § 4 sjette ledd er gitt for å utfylle vilkårene for registrering, se kapittel 2 i forskriftsforslaget. Reglene vil i stor grad videreføre gjeldende rett, slik den følger av forskrift om registrerte og uregistrerte trossamfunn og forskrift om tilskot til livssynssamfunn. Hjemmelen omfatter søknad om registrering, om tap av registrering, og om plikt til å opplyse om endringer i registreringsgrunnlaget, jf. trossamfunnsloven § 4 sjette ledd. I tillegg følger det av loven § 4 fjerde ledd at det kan gis forskrift om plikt til å opplyse om sitt organisasjonsnummer og om fødselsnummer for hvert enkelt medlem i tros- eller livssynssamfunnet til bruk i saker som gjelder registrering og tilskudd.

Forskriftshjemmelen for krav om og tildeling av tilskudd i § 5 sjette ledd omfatter både *fremsetting* av krav om tilskudd og *fastsetting* av tilskudd og er inntatt i kapittel 3 i

forskriftsforslaget. Reglene om fremsetting av tilskuddskrav viderefører i hovedsak gjeldende rett. Samfunnene må fremdeles fremme et krav innen fristen for å kunne få tilskudd. Gitt at samtlige tilskuddsvilkår er oppfylt, vil tros- eller livssynssamfunnet få utbetalt et tilskudd per tilskuddstellende medlem i henhold til trossamfunnsloven § 4 første ledd. Hvordan tilskuddssatsen skal beregnes, følger av loven § 5 fjerde ledd. Satsen skal om lag svare til statens og kommunens tilskudd til Den norske kirke per medlem og reguleres årlig i samsvar med endringer i staten og kommunenes bevilgninger til Den norske kirke, og ut fra medlemstallet i Den norske kirke. Hvordan denne utregningen skal gjøres i praksis, fremkommer i forskriftsforslaget kapittel 3.

Gjennomføring av bestemmelsen om grunnlag for å nekte, avkorte eller trekke tilbake tilskudd skal også fastsettes i forskrift, jf. trossamfunnsloven § 6 fjerde ledd. Kapittel 4 i forskriftsforslaget omfatter både prosessuelle regler og enkelte materielle presiseringer av bestemmelsen.

Trossamfunnsloven § 7 inneholder blant annet bestemmelser om tros- og livssynssamfunnenes plikt til å sende inn årsrapport og regnskap. At rapporterings- og regnskapsplikten overholdes, vil være en forutsetning for å motta tilskudd, slik som etter gjeldende rett. Forskriftsforslaget i kapittel 5 konkretiserer innholdet i disse pliktene.

Trossamfunnsloven § 19 gir hjemmel for forskriftsregulering av registerføring i tros- og livssynssamfunnene, og om plikt til å overføre og avlevere samfunnenes offentlige bøker. Dette gir hjemmel til å gi forskriftsregler om medlemsregister for tros- og livssynssamfunnene. Tilsvarende regulering av Den norske kirkes plikt til å føre medlemsregister er inntatt i trossamfunnsloven § 17.

Overgangsreglene i trossamfunnsloven § 23 første ledd legger opp til en videreføring av tilskuddsnivået til tros- og livssynssamfunnene. Femte ledd gir hjemmel til å gi ytterligere overgangsbestemmelser.

Hjemmel til å gi vigselsrett til representanter for tros- og livssynssamfunn følger av trossamfunnsloven § 9. Vigselsrett tildeles etter søknad fra registrerte tros- og livssynssamfunn og gis til medlemmer det respektive tros- eller livssynssamfunnet selv har utpekt. Nærmere krav til vigsler og for søknad om vigselsrett gis i forslag til forskrift om tildeling og tilbaketrekning av vigselsrett, se kapittel 4 i høringsnotatet.

2.4 Digital løsning for registreringssøknad, tilskuddskrav, rapportering m.m.

Et viktig forenklingsgrep er å digitalisere både søknadsprosesser og saksbehandling etter loven, både når det gjelder registrering av tros- og livssynssamfunn og saker om tilskudd, jf. trossamfunnsloven §§ 4–7.

I dag sender tros- og livssynssamfunnene tilskuddskravene per post til fylkesmannen. Listen med medlemmenes fødselsnummer skal vedlegges på en CD eller en minnepinne, jf. rundskriv V-002/19B punkt 3. Fylkesmennene videresender CD-ene og minnepinnene i rekommandert post til Brønnøysundregistrene, som gjennomfører kontrollen av medlemslistene på oppdrag fra departementet.

For tiden pågår det et arbeid ledet av Fylkesmennenes fellesadministrasjon (FMFA) på oppdrag fra departementet, for å videreutvikle en digital løsning som i dag benyttes av fylkesmennene til å behandle saker etter gjeldende trossamfunnslov og livssynssamfunnsloven. Målet er en digital løsning som skal brukes av tros- og livssynssamfunnene til å sende inn registreringssøknad, tilskuddskrav og liste med medlemmenes fødselsnummer, årsrapport og regnskap, søknad om vigselsrett mv.

Departementet tar sikte på å gi god veiledning i den digitale løsningen, slik at den blir enkel å bruke. Nettbaserte søknader er i dag relativt vanlig, også i tilskuddordninger rettet mot frivillig sektor, jf. ordningene for grunnstøtte til barne- og ungdomsorganisasjoner og momskompensasjonsordningen for frivillige organisasjoner.

Departementets ambisjon er at den digitale løsningen vil gjøre det langt enklere å kreve tilskudd enn det er i dag, og at den skal bidra til en raskere saksbehandling og en enklere og sikrere gjennomføring av statens årlige kontroll av tros- og livssynssamfunnenes medlemslister. Etter planen skal løsningen være klar til bruk for tros- og livssynssamfunnene i 2021.

3 Forslag til ny forskrift om registrering og tilskudd til tros- og livssynssamfunn

3.1 Kapittel 1: Generelle bestemmelser

3.1.1 Innledning

Kapittel 1 i forskriftsforslaget inneholder bestemmelser om forskriftens virkeområde, og om plikten for registrerte tros- og livssynssamfunn til å føre medlemsregister. I tillegg til at registrerte tros- og livssynssamfunn skal registerføre medlemmer og inn- og utmeldinger, foreslår departementet en kan-bestemmelse om registerføring av livsfaseriter og rituelle seremonier i tros- eller livssynssamfunn, slik Den norske kirke pålegges i medhold av trossamfunnsloven § 17 annet ledd.

3.1.2 Virkeområde (forskriften § 1)

Forskriftsforslaget gjelder registrering av og tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke. Kapittel 1, 4 og 6 i forskriften her gjelder også Den norske kirke så langt det passer. Forskriften utfyller reglene i trossamfunnsloven, jf. Innst. 208 L (2019–2020).

Trossamfunnsloven § 1 definerer tros- og livssynssamfunn som sammenslutninger for felles utøvelse av tro eller livssyn. Definisjonen tar i hovedsak sikte på å videreføre gjeldende rett.

Grunnloven slår fast i § 16 annet punktum at Den norske kirke skal understøttes av staten, og fjerde punktum slår fast at alle tros- og livssynssamfunn skal understøttes på lik linje. Trossamfunnsloven § 14 beskriver rammene for statens og kommunens finansieringsansvar for Den norske kirke. Reglene om registrering i kapittel 2 og tilskudd i kapittel 3 i denne forskriften gjelder ikke for Den norske kirke.

Trossamfunnsloven § 5 slår fast at registrerte tros- og livssynssamfunn kan kreve tilskudd fra staten. Tilskuddsordningen skal også sikre at tros- og livssynssamfunnene understøttes økonomisk på lik linje med hverandre, som innebærer en videreføring av gjeldende rett. Vilåret om at tros- eller livssynssamfunnet må være registrert for å kreve tilskudd, innebærer imidlertid en endring fra gjeldende rett. Registreringsvilkårene i trossamfunnsloven § 4 fungerer dermed også som forutsetninger for tilskudd.

Trossamfunnsloven § 6 gir grunnlag for å nekte eller avkorte tilskudd til tros- og livssynssamfunn. Hensynet til likebehandling tilsier at ansvarliggjøring og krav om å innfri grunnleggende forventninger til atferd og praksis må gjelde på lik linje for alle

tros- og livssynssamfunn. Trossamfunnsloven § 14 femte ledd slår derfor fast at grunnlagene for å nekte tilskudd gjelder tilsvarende for Den norske kirke. Brudd på vilkårene i § 6 vil dermed kunne føre til at tilskuddene til Den norske kirke reduseres. Dette må likevel gjennomføres på en slik måte at tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn ikke påvirkes, for eksempel ved at staten krever tilbakebetaling fra Den norske kirke, jf. omtale i Prop. 130 L (2018–2019) side 193 og 263. Forskriften kapittel 4 om grunnlag for å nekte tilskudd, jf. trossamfunnsloven § 6, omfatter derfor også Den norske kirke så langt det passer. De prosessuelle reglene i kapittel 4 legger opp til at fylkesmannen har saksbehandlingsansvar og vedtaksmyndighet i de tilfeller det kan foreligge grunnlag for å nekte tilskudd til et tros- eller livssynssamfunn. De materielle vilkårene i kapittel 4 vil gjøre seg gjeldende også for Den norske kirke, men innretningen av bevilgningene til Den norske kirke medfører at de prosessuelle reglene ikke passer.

3.1.3 Medlemsregisterføring (forskriften § 2)

Etter forskriftsforslaget § 2 *første ledd* skal registrerte tros- og livssynssamfunn føre et medlemsregister med opplysninger om hvem som er medlem, og om inn- og utmeldinger. Bestemmelsen innebærer til dels en videreføring av gjeldende rett, jf. forskrift om registrerte og uregistrerte trossamfunn § 4 første ledd bokstav c og § 11 samt forskrift om tilskot til livssynssamfunn § 1 tredje ledd.

Når medlemstallet har direkte betydning for om tros- eller livssynssamfunnet kan registreres etter loven, og for størrelsen på tilskuddet det har krav på, er det både i statens og tros- og livssynssamfunnenes interesse at de har en ajourført oversikt over medlemsmassen. Tros- og livssynssamfunn som søker om registrering, og samfunn som krever tilskudd etter trossamfunnsloven, skal på grunnlag av medlemsregisteret utarbeide og fremlegge en liste med medlemmenes fødselsnummer, se forskriften § 3 annet ledd og § 7 annet ledd. Listen skal kontrolleres mot Folkeregisteret, Den norske kirkes medlemsregister og listene fra øvrige tros- og livssynssamfunn. Formålet med kontrollen er å avklare antallet tellende medlemmer i de respektive tros- og livssynssamfunnene og dermed blant annet sikre et korrekt grunnlag for beregning og utbetaling av statstilskudd til tros- og livssynssamfunnene.

Det er bare medlemmer som selv har meldt seg inn, eller som har blitt innmeldt av dem som har foreldreansvaret, som kan være tellende medlemmer ved søknader om registrering og beregning av tilskudd. Kravet om aktiv innmelding gjelder både voksne og barn, og er en videreføring av gjeldende rett. Barn under 15 år meldes inn av de som har foreldreansvaret. Ordningen med at barn anses å tilhøre foreldrenes trossamfunn fra fødselen av, videreføres ikke, hverken for Den norske kirke eller andre trossamfunn. Livssynssamfunnsloven har ikke hatt en slik tilhørighetsordning for medlemmenes barn, og endringen i regelverket vil dermed ikke medføre endringer for livssynssamfunn.

Medlemsregisterføringen etter forskriften § 2 første ledd vil være regulert av personopplysningsloven og EUs personvernforordning (pvf. – også omtalt som GDPR – General Data Protection Regulation). Etter pvf. vil tros- eller livssynssamfunnet være *behandlingsansvarlig* for medlemsregisteret, og dermed ansvarlig for at registerføringen er i tråd med personopplysningsloven.

Departementet legger til grunn at medlemsregisterføringen vil oppfylle minst ett av lovlighetsvilkårene i pvf. artikkel 6. nr. 1. Etter artikkel 6 nr. 1 bokstav c er behandling som er «nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse som påhviler den behandlingsansvarlige, lovlig». Også artikkel 6 nr. 2 bokstav e (behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse) vil etter departementets syn være oppfylt. Registerføringen vil være hjemlet i trossamfunnsloven og dermed fastsatt i nasjonal rett, jf. pvf. artikkel 6. nr. 3 bokstav b.

Etter pvf. artikkel 9 nr. 1 er personopplysninger om religion og filosofisk overbevisning, inkludert opplysninger om medlemskap i eller tilhørighet til et tros- eller livssynssamfunn, en særlig kategori personopplysninger som det er forbudt å behandle. I artikkel 9 nr. 2 bokstavene a til j er det fastsatt vilkår for når behandling av særlige kategorier personopplysninger likevel er lovlig.

Med grunnlag i pvf. artikkel 9 nr. 2 bokstav d kan tros- og livssynssamfunn behandle særlige kategorier personopplysninger

«som ledd i organets berettigede aktiviteter og med nødvendige garantier, forutsatt at behandlingen bare gjelder organets medlemmer eller tidligere medlemmer eller personer som på grunn av organets mål har regelmessig kontakt med det, og at personopplysningene ikke utleveres til andre enn nevnte organ uten de registrertes samtykke».

Bokstav d kan ikke anvendes dersom et av formålene med registerføringen er å muliggjøre utlevering av personopplysninger som ikke skal baseres på den registrertes samtykke.

Etter pvf. artikkel 9 nr. 2 bokstav g er behandling av særlige kategorier personopplysninger tillatt når det

«er nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser, på grunnlag av unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som skal stå i et rimelig forhold til det mål som søkes oppnådd, være forenlig med det grunnleggende innholdet i retten til vern av personopplysninger og sikre egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser.»

Departementet legger til grunn at tros- og livssynssamfunnenes medlemsregisterføring i henhold til forskriften § 2 første ledd vil kunne ha grunnlag i pvf. artikkel 9 nr. 2 bokstav

g. For de fleste forvaltningsorganer er artikkel 9 nr. 2 bokstav g grunnlaget for nesten all behandling av særlige kategorier av personopplysninger i forbindelse med oppgaveløsning og myndighetsutøvelse. Dette vil også være tilfelle for statens årlige kontroll av tros- og livssynssamfunnenes lister med medlemmenes fødselsnumre. Tros- og livssynssamfunnenes medlemsregisterføring etter forskriften § 2 første ledd kan vurderes på samme måte.

Annet ledd gir hjemmel for at registrerte og uregistrerte tros- og livssynssamfunn kan føre register over personer som gjennomgår ulike typer livsfaseriter eller rituelle seremonier i regi av tros- og livssynssamfunnet, som for eksempel dåp, konfirmasjon og lignende. Bestemmelsen om muligheten til registrering av livsfaseriter er ny for tros- og livssynssamfunnene utenom Den norske kirke. Til forskjell fra det som gjelder for Den norske kirke etter trossamfunnsloven § 17, er tredje ledd en såkalt kan-bestemmelse, som innebærer at det ikke stilles krav om slik registerføring hos tros- og livssynssamfunnene.

Når Den norske kirke er pålagt registrering av dåp, konfirmasjon m.m., er det fordi Den norske kirke står i en særstilling blant norske tros- og livssynssamfunn med en grunnlovsfestet rolle som folkekirke. Medlemsmassen utgjør om lag 70 prosent av befolkningen, jf. Prop. 130 L (2018–2019) side 28. Informasjon som genereres via registerføring av oppgaver, bidrar til å synliggjøre hvordan Den norske kirke ivaretar sitt oppdrag som folkekirke. Kartlegging av arbeidet på grunnlag av Den norske kirkes registreringer gir også historisk sammenligningsgrunnlag, noe som eventuelt kan belyse endringer i samfunnet. Tilsvarende hensyn kan gjøre seg gjeldende for øvrige tros- og livssynssamfunn, men kanskje i mer begrenset grad. Dette skyldes først og fremst at de øvrige tros- og livssynssamfunn representerer en antallsmessig mindre del av befolkningen, men også fordi mange tros- og livssynssamfunn ikke i samme omfang utfører livsfaseriter og rituelle seremonier.

Hjemmelen i annet ledd vil ikke i seg selv bety at tros- og livssynssamfunnenes behandling av personopplysninger i medhold av denne, er lovlig etter personopplysningsloven. I tillegg må ett av vilkårene i pvf. artikkel 6 nr. 1 samt ett av unntaksvilkårene i artikkel 9 nr. 2 være oppfylt.

Tredje ledd i forskriftsforslaget § 2 tar sikte på å gjenspeile kravet om føring av vigselsbok som gjelder for Den norske kirke. Bestemmelsen viderefører gjeldende rett, og er inntatt av pedagogiske hensyn. Krav om at vigsler tilhørende øvrige tros- og livssynssamfunn skal føre vigselsbok er allerede forskriftsfestet i gjeldende forskrift om registrering av vigsel, jf. forskrift om tildeling og tilbaketrekning av vigselsrett i tros- og livssynssamfunn.

Registrering av tilhørige i Den norske kirke og andre trossamfunn

Trossamfunnsloven § 23 femte ledd gir blant annet hjemmel til å gi ytterligere overgangsbestemmelser om registrering av personer som anses å høre inn under Den norske kirke etter § 3 i kirkeloven, og personer som hører til andre trossamfunn etter § 5 i gjeldende trossamfunnslov, jf. Prop. 130 L (2018–2019) side 267.

Den nye trossamfunnsloven viderefører ikke den lovregulerte tilhørighetsordningen for barn av medlemmer i Den norske kirke og andre trossamfunn, jf. kirkeloven § 3 nr. 2 og gjeldende trossamfunnslov § 5 første og tredje ledd. Dagens ordning innebærer at barn «automatisk» tilhører foreldrenes trossamfunn fra fødselen av. Tilhørige i Den norske kirke tas med i beregningsgrunnlaget for tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn etter gjeldende lovgivning, dvs. at de inngår i medlemstallet som statens og kommunenes utgifter deles på når tilskuddssatsene fastsettes. Trossamfunn utenom Den norske kirke kan kreve tilskudd for personer som er tilhørige etter gjeldende trossamfunnslov § 5, se loven § 19.

Etter §§ 4 første ledd og 5 annet ledd i den nye trossamfunnsloven er det bare medlemmer som selv har meldt seg inn, eller som har blitt innmeldt av dem som har foreldreansvaret, som kan være tilskuddstellende medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke. Det kreves dermed et aktivt, frivillig og informert samtykke til medlemskap i tros- eller livssynssamfunnet, jf. Prop. 130 L (2018–2019) side 254. I henhold til loven § 5 fjerde ledd skal tilhørige i Den norske kirke ikke lenger regnes med når satsen for statstilskudd til andre tros- og livssynssamfunn fastsettes.

I Prop. 130 L (2019–2019) side 140–141 opplyses bl.a. følgende om ovennevnte lovendringer:

«... samfunnene står fritt til å ha egne ordninger for tilhørige. Samfunnene står også fritt til å kreve tilskudd for tilhørige, så fremt personen selv har meldt seg inn eller har blitt innmeldt av dem som har foreldreansvaret, jf. merknadene til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget § 4.

Departementet legger til grunn at lovbestemmelser om medlemskap og inn- og utmelding skal være felles for alle tros- og livssynssamfunn. For Den norske kirke innebærer fraværet av lovregulert tilhørighet at det heller ikke gis særlige lovbestemmelser om tilhørighet til kirken for medlemmenes barn. Den norske kirke vil imidlertid selv – på linje med andre tros- og livssynssamfunn – kunne fastsette egne regler om barns tilhørighet. Som følge av at medlemstallet i Den

norske kirke skal inngå som faktor i beregningen av tilskuddet til andre tros- og livssynssamfunn, jf. lovforslaget § 5 og punkt 16.3, ser departementet det likevel som nødvendig at det lovfestes et særskilt krav til Den norske kirke om å føre et sentralt medlemsregister. Siden loven ikke lenger gir regler om at barn automatisk tilhører Den norske kirke så fremt én eller begge foreldrene er medlem, vil det ikke være et lovpålagt krav om at tilhørige skal inngå i registeret, jf. også merknadene til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget § 17. Dette innebærer at det kun er medlemmer i Den norske kirke, og ikke tilhørige, som skal inngå som faktor i beregningen av tilskuddet til andre tros- og livssynssamfunn.»

Den norske kirke og andre trossamfunn vil fortsatt kunne anse barn av medlemmer (dvs. barn som ikke selv er medlemmer) som «tilhørige» fra fødselen av, men for å kunne registrere tilhørige barn i medlemsregisteret eller behandle personopplysninger om dem på andre måter, må vilkårene etter personopplysningsloven og EUs personvernforordning (pvf.) være oppfylt.

Den norske kirke og andre trossamfunn vil være *behandlingsansvarlig* for sin behandling av personopplysninger om barn som trossamfunnet selv eventuelt anses som tilhørige, inkl. registrering av tilhørige barn i medlemsregisteret. Trossamfunnene vil dermed være ansvarlig for at behandlingen er lovlig etter pvf., og at barna får utøvd rettighetene som er nedfelt i pvf. kap. III.

Etter pvf. artikkel 9 nr. 1 er personopplysninger om *religion*, inkludert opplysninger om medlemskap i eller tilhørighet til et trossamfunn, som nevnt en særlig kategori personopplysninger som det er forbudt å behandle. I artikkel 9 nr. 2 bokstavene a til j er det fastsatt vilkår for når behandling av særlige kategorier personopplysninger likevel er lovlig.

I henhold til pvf. artikkel 9 nr. 2 bokstav a er behandling av særlige kategorier personopplysninger lovlig når den registrerte «har gitt uttrykkelig samtykke til behandling av slike personopplysninger for ett eller flere spesifikke formål, unntatt dersom det i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett er fastsatt at den registrerte ikke kan oppheve forbudet nevnt i nr. 1». Et slikt samtykke kan innhentes i forbindelse med en eventuell innmelding av vedkommende. Uten et slikt samtykke fra den tilhørige selv eller de som har foreldreansvaret, må trossamfunnet oppfylle minst ett av de øvrige unntaksvilkårene i pvf. artikkel 9 nr. 2.

Trossamfunn omfattes av det særlige unntaksvilkåret for «en stiftelse, sammenslutning eller et annet ideelt organ hvis mål er av politisk, religiøs eller fagforeningsmessig art» i

artikkel 9 nr. 2 bokstav d. Etter denne bestemmelsen vil trossamfunn (og livssynssamfunn) kunne behandle personopplysninger om sine egne medlemmer eller tidligere medlemmer eller personer som på grunn av trossamfunnets mål har regelmessig kontakt med det, forutsatt at behandlingen skjer som et ledd i trossamfunnets «berettigede aktiviteter og med nødvendige garantier», og at personopplysningene ikke utleveres til andre uten de registrertes samtykke. Tilhørige som er registrert etter gjeldende lovgivning, vil neppe kunne regnes som medlemmer i forordningens forstand.

Det ovennevnte taler for at tilhørige som er registrert hos Den norske kirke eller hos andre trossamfunn etter gjeldende lovgivning, må slettes fra medlemsregisteret når den nye trossamfunnsloven trer i kraft, med mindre

- den tilhørige melder seg inn eller blir innmeldt av dem som har foreldreansvaret (hvis vedkommende er under 15 år) eller det på annen måte gis et uttrykkelig samtykke til fortsatt registrering i tråd med pvf. artikkel 9 nr. 1 bokstav a, eller
- den tilhørige er i regelmessig kontakt med trossamfunnet på grunn av dets mål.

En forskriftsbestemmelse som tillater fortsatt registrering av tilhørige registrert etter gjeldende lovgivning, i Den norske kirke og andre trossamfunn, vil uansett ikke være tilstrekkelig etter personvernforordningen. Og dersom vilkårene i pvf. artikkel 9 nr. 2 bokstav a eller d er oppfylt, vil en slik hjemmel dessuten ikke være nødvendig.

For Den norske kirke og andre trossamfunn vil unntaksvilkåret i pvf. artikkel 9 bokstav g, som tillater behandlingen av særlige kategorier personopplysninger når det er nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser, vanskelig kunne anses oppfylt for å beholde tilhørige registrert etter gjeldende lovgivning, i medlemsregisteret når ny trossamfunnslov har trådt i kraft og tilhørige ikke lenger skal inngå i beregningen av tilskudd til tros- og livssynssamfunn.

På bakgrunn av ovennevnte forhold foreslås det ikke en overgangsbestemmelse i forskriften om fortsatt registrering av tilhørige etter gjeldende lovgivning. Den norske kirke og andre trossamfunn vil uansett måtte forsikre seg om at deres eventuelle registrering av tilhørige oppfyller pvf. artikkel 9 nr. 2 bokstav a eller d.

3.2 Kapittel 2: Registrering av tros- og livssynssamfunn

3.2.1 Innledning

I forskriftsforslaget kapittel 2 foreslås bestemmelser om søknad om registrering, behandling av registreringssøknader, plikt til å opplyse om endringer i registreringsgrunnlaget og om tap av registrering.

3.2.2 Gjeldende rett

Etter gjeldende forskrift om trossamfunn § 2 annet ledd skal trossamfunn som ønsker å bli registrert etter gjeldende trossamfunnslov, gi fylkesmannen opplysninger om

- a) trossamfunnets fullstendige navn og adresse,
- b) bekjennelse og lære i hovedtrekk,
- c) organisasjon, virksomhet og utbredelse,
- d) styre- eller utvalgsmedlemmers navn,
- e) prestenes eller forstandernes navn og distrikt,
- f) eventuelle bestemmelser eller vedtekter om trossamfunnets formål, om hvem som kan være medlem av samfunnet, om representasjon, tillitsmenn og tjenestemenn, og regler om endring av bestemmelser eller vedtekter og om oppløsning av samfunnet o.l.,
- g) organisasjonsnummer.

Uregistrerte trossamfunn som krever tilskudd for første gang, skal etter forskriften § 4 gi opplysninger om

- a) trossamfunnets bekjennelse og lære,
- b) organisasjon, virksomhet og utbredelse
- c) hvordan medlemsregisteret blir ført,
- d) organisasjonsnummer.

Etter forskrift om tilskot til livssynssamfunn § 4 første ledd skal førstegangskrav om tilskudd fra livssynssamfunn inneholde opplysninger om

- a) livssynet samfunnet bygger på,
- b) samfunnets organisasjon, virksomhet og utbredelse,
- c) hvordan medlemsregisteret blir ført,
- d) organisasjonsnummer

I henhold til forskriften § 4 annet ledd skal antallet tilskuddstellende medlemmer i livssynssamfunnet være attestert av advokat eller statsautorisert eller registrert revisor.

3.2.3 Søknad om registrering (forskriften § 3)

Innledning

Forskriftsforslaget § 3 inneholder regler om søknad om registrering av tros- eller livssynssamfunn, med hjemmel i trossamfunnsloven § 4 sjette ledd.

I likhet med registreringsordningen i gjeldende trossamfunnslov, vil ikke den nye lovens ordning for registrering av tros- og livssynssamfunn være en offentlig godkjenningsordning for tros- og livssynssamfunn, religioner eller trosretninger. Tros- og livssynssamfunn vil fritt kunne rekruttere medlemmer og drive lovlig virksomhet i Norge uten å være et registrert tros- eller livssynssamfunn – akkurat som i dag.

Bare tros- eller livssynssamfunn i trossamfunnslovens forstand kan søke om å bli registrert. Det følger av trossamfunnsloven § 1 annet ledd at et trossamfunn er en sammenslutning for felles utøvelse av en (religiøs) tro. Et livssynssamfunn er en sammenslutning for felles utøvelse av et (sekulært) livssyn. I særmerknadene til bestemmelsen i Prop. 130 L (2018–2019) heter det:

«Tros- og livssynssamfunn bestemmes som «sammenslutninger for felles utøvelse av tro eller livssyn». Når hovedmotivet for loven er å legge til rette for praktisering av tros- og livssynsfrihet, er det naturlig at definisjonen av tros- og livssynssamfunn først og fremst retter seg mot felles utøvelse av tro og livssyn, og ikke mot innholdet i en tro eller et livssyn. Dette er også i tråd med de sentrale bestemmelsene i EMK artikkel 9 og SP artikkel 18. I første rekke er det derfor tros- og livssynssamfunnenes konkrete aktiviteter som vil skille dem fra andre typer sammenslutninger. Utøvelsen av tro eller livssyn må være «felles», og det betyr at den må involvere minst to personer. Det er en forutsetning at aktiviteten er lovlig. Tros- og livssynssamfunn vil gjerne ha jevnlig sammenkomster for utøvelse eller utvikling av tro eller livssyn gjennom møter eller gudstjenester, bønn, meditasjon, ritualer eller tilsvarende. Ofte vil også aktiviteten innebære misjonering eller annen form for rekruttering. Sammenslutninger som i hovedsak driver politisk, humanitær, kulturell eller forretningsmessig virksomhet, faller utenfor definisjonen. Det samme vil gjelde virksomheter som har andre hovedaktiviteter enn utøvelse av tro eller livssyn, for eksempel å fremme helse eller selvutvikling, å drøfte filosofiske spørsmål eller å bekjempe religion eller livssyn.

Aktivitetene kan imidlertid ikke vurderes helt isolert, men må kunne knyttes til en tros- eller livssynsoppfatning. Den aktuelle oppfatningen må ha et visst nivå av overbevisning, alvor, sammenheng og viktighet. I vurderingen kan det blant annet

legges vekt på hvor lenge oppfatningen har eksistert og vært praktisert, ikke bare innenfor den aktuelle sammenslutningen, men også eventuelt i andre tros- eller livssynssamfunn, i andre land, eller uten å ha vært organisert. Samtidig er det klart at også nye tros- eller livssynsoppfatninger kan danne grunnlag for sammenslutninger som vil være omfattet av lovens formål og virkeområde. Det kreves ikke at et flertall av medlemmene i sammenslutningene slutter opp om alle sider ved samfunnets «lære» eller praksis, ikke heller at et flertall kan sies å være aktive medlemmer. En trosoppfatning vil normalt innebære en overbevisning om at det finnes en overjordisk virkelighet, en virkelighet som går ut over grensene for det allment sansbare, med avgjørende betydning for mennesket. En livssynsoppfatning vil normalt kjennetegnes ved at den har et sammenhengende syn på menneskets plass i tilværelsen og sentrale etiske spørsmål.»

Det må selvsagt dreie seg om en ekte og oppriktig tros- eller livssynsoppfatning. For eksempel kan ikke en religionsparodi eller -satire utgjøre grunnlaget for et trossamfunn i lovens forstand.

Første ledd: registreringsvilkårene

Første ledd regulerer hva en registreringssøknad skal inneholde opplysninger om. Forslaget er til dels en videreføring av gjeldende rett.

Etter forskriftsforslaget § 3 første ledd *bokstav a* skal tros- eller livssynssamfunnet oppgi sitt navn og organisasjonsnummer. Særlig sistnevnte identifikasjonsopplysning er nødvendig for å kunne skille de respektive samfunnene fra hverandre, blant annet i forbindelse med kontrollen av listene med medlemmenes fødselsnummer, se trossamfunnsloven § 4 fjerde ledd og forskriftsforslaget § 3 annet ledd.

I henhold til første ledd *bokstav b* skal tros- eller livssynssamfunnet opplyse om sin kontaklinformasjon i form av postadresse, e-postadresse og telefonnummer.

Registreringssøknaden skal etter første ledd *bokstav c* inneholde navn, e-postadresse og telefonnummer til styreleder, eller tilsvarende øverste leder for tros- eller livssynssamfunnet i Norge. Dette er opplysninger fylkesmannen vil kunne ha behov for i sin behandling av saker om registrering, tilskudd og vigselsrett. Også etter gjeldende forskrift om trossamfunn § 2 annet ledd bokstav d skal trossamfunn som søker om å bli registrert, gi opplysninger om «styre- eller utvalgsmedlemmers navn». For livssynssamfunn blir dette et nytt krav.

Etter § 3 første ledd *bokstav d* skal tros- eller livssynssamfunnet opplyse om navn, e-postadresse og telefonnummer til daglig leder eller tilsvarende kontaktperson.

Kontaktpersonen kan være styreleder eller en annen person som opptrer på vegne av tros- eller livssynsamfunnet, jf. bokstav c. Regelen er ny og formålet er å legge til rette for at fylkesmannen enkelt og raskt kan komme i kontakt med en representant for tros- eller livssynssamfunnet.

Samfunnet skal etter *bokstav e* oppgi hvilken religion eller livssyn det bygger på, og gi en redegjørelse for sentrale deler av religionens eller livssynets idémessige innhold. Dette vil typisk omfatte grunnleggende overbevisninger som utgjør kjernen i troen eller livssynet. Hensikten er primært å sette fylkesmannen i stand til å avgjøre om søkeren er et tros- eller livssynssamfunn i trossamfunnslovens forstand, jf. trossamfunnsloven § 1 annet ledd. Forslaget viderefører i hovedsak gjeldende rett.

Etter *bokstav f* skal tros- eller livssynssamfunnet gi opplysninger om læren og verdigrunnlaget. Dette vil kunne omfatte opplysninger om og fremleggelse av tekster og dokumenter læren eller verdigrunnlaget eventuelt er nedfelt i eller baserer seg på, se også forskriftsforslaget § 4 annet ledd. Med lære og verdigrunnlag siktes det for eksempel til hvordan tros- eller livssynssamfunnet ser på verden, mennesket og andre religioner og livssyn samt oppfatninger om rett og galt (etikk). Opplysningene vil til dels kunne overlappe med samfunnets opplysninger etter bokstav e, og kan være relevante for vurderingen av om søkeren er et tros- eller livssynssamfunn i lovens forstand eller ikke. De kan også få betydning for fylkesmannens vurdering av om det foreligger forhold som nevnt i trossamfunnsloven § 6 første ledd, jf. trossamfunnsloven § 4 tredje ledd. Forslaget viderefører i hovedsak opplysningsplikten etter gjeldende trossamfunnslov § 14 første ledd nr. 2.

For å kunne bli registrert må søkeren drive med felles utøvelse av en (religiøs) tro eller et (sekulært) livssyn, jf. trossamfunnsloven § 1 annet ledd. I henhold til § 3 første ledd *bokstav g* skal søkeren derfor beskrive tros- eller livssynsaktivitetene som finner sted i tros- eller livssynssamfunnet, i innhold og omfang. Det skal blant annet opplyses om eventuell opplæring rettet mot både barn og voksne og andre aktiviteter rettet mot barn, unge, voksne og eldre i tros- eller livssynssamfunnet. Begrepet tros- eller livssynsaktivitet skal forstås ganske vidt. Det dreier seg om mer enn den kollektive tros- eller livssynsutøvelsen i form av seremonier og ritualer. For eksempel vil det også omfatte diakonalt eller tilsvarende sosialt arbeid. Alle aktiviteter som følger naturlig av det å være et tros- eller livssynssamfunn, inngår i begrepet. Driver tros- eller livssynssamfunnet også med annen aktivitet, eksempelvis næringsvirksomhet, skal det også opplyses om denne i søknaden. Hensikten med opplysningene er at fylkesmannen skal kunne vurdere om søkeren er et tros- eller livssynssamfunn i trossamfunnslovens forstand, jf. trossamfunnsloven § 1 annet ledd. Forslaget viderefører gjeldende rett.

Tros- og livssynssamfunn må være *fast organisert* for å kunne bli registrert, jf. trossamfunnsloven § 4 første ledd. Ifølge særmerknadene i Prop. 130 L (2018–2019) side 254 betyr dette at samfunnet må ha en fastlagt organisasjons- og styringsstruktur med klare ansvarsforhold. Samfunnet må være organisatorisk skikket til å oppfylle de kravene som lovgivningen stiller til blant annet tilskuddsforvaltning og ivaretagelse av vigselsrett. Loven stiller ikke krav om en bestemt rettslig organisasjonsform, eller om at samfunnet skal ha vedtekter i en foreningsrettslig forstand. Tros- eller livssynssamfunnet må uansett være registrert med organisasjonsnummer i Enhetsregisteret.

Departementet foreslår derfor at tros- og livssynssamfunn som søker om å bli registrert, skal opplyse om sin organisasjons- og styringsstruktur og regler om organisering, jf. forskriftsforslaget § 3 første ledd *bokstav h*. Forslaget viderefører langt på vei gjeldende rett, jf. blant annet gjeldende forskrift om trossamfunn § 2 annet ledd bokstav c og f. Søkeren skal gjøre rede for hvordan tros- eller livssynssamfunnet er bygget opp og styrt som organisasjon.

Mange tros- eller livssynssamfunn er organisert som foreninger med et årsmøte som øverste organ, et styre og et sett av vedtekter, mens andre har en annen organisasjonsform. I søknaden skal det opplyses om samfunnets oppbygging, organisasjonsform og beslutningsprosesser, blant annet om det er et landsdekkende, regionalt eller lokalt samfunn, om det består av én eller flere organisatoriske enheter og/eller ledd (menigheter, avdelinger, hovedkontor osv.), og om styrings- og ansvarsforholdet mellom disse. Hvordan trossamfunnet er organisert og styrt, vil kunne fremgå av eventuelle vedtekter eller lignende. Slike vedtekter kan tros- eller livssynssamfunnet velge å fremlegge i sin helhet og vise til i registreringssøknaden når det skal oppfylle informasjonsplikten etter bokstav h.

Videre skal tros- eller livssynssamfunnet, i tråd med gjeldende rett, opplyse om sin *utbredelse*, dvs. hvor i Norge det er til stede og driver sine tros- eller livssynsaktiviteter, og hvor i landet det i store trekk bor medlemmer. Det er altså ikke utbredelsen av religionen eller livssynet det skal opplyses om, men om *samfunnets* utbredelse.

Når medlemstallet har direkte betydning for om tros- eller livssynssamfunnet kan registreres etter loven, og for størrelsen på tilskuddene til tros- og livssynssamfunn som blir registrert, er det i statens interesse å få kjennskap til samfunnenes rutiner for inn- og utmelding, vilkår for medlemskap og medlemsregisterføring. Etter *bokstav i* skal tros- og livssynssamfunnene derfor opplyse om dette i registreringssøknaden. Regelen, som også må ses i sammenheng med forskriftsforslaget § 2 første ledd, viderefører til dels gjeldende rett. (Etter gjeldende forskrift om trossamfunn § 2 annet ledd bokstav f skal trossamfunn som søker om å bli registrert etter gjeldende trossamfunnslov, opplyse

fylkesmannen om «eventuelle bestemmelser eller vedtekter om [...] hvem som kan være medlem av samfunnet», og både livssynssamfunn og uregistrerte trossamfunn som krever tilskudd for første gang, skal etter gjeldende forskrifter opplyse om hvordan medlemsregisteret blir ført.) Det er av vesentlig betydning at samfunnets inn- og utmeldingsrutiner ikke strider mot reglene i trossamfunnsloven § 2 (se eksempel i omtale av forskriftsforslaget § 12 bokstav d), og at det fører et medlemsregister i tråd med forskriftsforslaget § 2 første ledd.

Har tros- eller livssynssamfunnet rutiner for inn- og utmelding og/eller vilkår for medlemskap som er i strid med reglene i trossamfunnsloven § 2, må disse bringes i samsvar med loven før en registreringssøknad kan innvilges, jf. forskriftsforslaget § 4 fjerde ledd.

For å kunne bli registrert må tros- eller livssynssamfunnet ha minst 50 tellende medlemmer, jf. trossamfunnsloven § 4 første ledd bokstav a–c. Departementet foreslår derfor i forskriften § 3 første ledd *bokstav j* at tros- eller livssynssamfunnet skal oppgi sitt medlemstall. Regelen er ny, og må ses i sammenheng med forskriftsforslaget § 4 første ledd.

Annet ledd: krav om innsending av liste med fødselsnummer

I forskriftsforslaget § 3 *annet ledd* pålegges tros- og livssynssamfunnene som søker om å bli registrert, å legge fram en digitalt lesbar liste med sine medlemmers fødselsnummer. Etter gjeldende rett er det først når tros- og livssynssamfunn krever tilskudd, at de må legge fram en slik liste med medlemmenes fødselsnummer. Bestemmelsen, som vil være hjemlet i den nye trossamfunnsloven § 4 fjerde ledd, må ses i sammenheng med det nye antallskravet på minst 50 tilskuddstellende medlemmer.

Årlig vil det bli foretatt én samlet medlemslistekontroll for å avklare hvor mange medlemmer i de respektive tros- og livssynssamfunnene som oppfyller vilkårene i trossamfunnsloven § 4 første ledd bokstav b og c, og som det dermed skal utbetales statstilskudd for når samtlige tilskuddsvilkår er oppfylt. Kontrollen vil bestå i at medlemslisten jevnføres med Folkeregisteret, Den norske kirkes medlemsregister og listene til øvrige tros- og livssynssamfunn, slik som i dagens kontroll for å avklare antall tilskuddstellende medlemmer i samfunnene. Brønnøysundregistrene gjennomfører kontrollen på oppdrag fra departementet.

Av hensyn til den samlede kontrollen av tros- og livssynssamfunnenes medlemslister, skal listen med medlemmenes fødselsnummer fremlegges innen 1. mars. Siden det kun skal gjennomføres én kontroll i året, skal tros- og livssynssamfunn som søker om

registrering etter 1. mars, ettersende en liste fødselsnummer for medlemmene per 1. januar i det etterfølgende året.

Departementet legger til grunn at kontrollen av medlemslistene vil oppfylle unntaksvilkåret i personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav g, jf. kapittel 3.1.3.

Tredje ledd: krav om innsending via digital løsning

Tredje ledd pålegger tros- og livssynssamfunnene å fremme registreringssøknaden elektronisk ved bruk av den digitale løsningen omtalt i punkt 2.4. Etter tredje ledd annet punktum vil departementet kunne tillate at søknaden fremmes på annen måte, for eksempel hvis arbeidet med den digitale løsningen forsinkes, eller ved omfattende nedetid på nettsiden.

Fjerde ledd: adgang til å sende inn felles søknad

Etter § 3 *fjerde ledd* kan tros- og livssynssamfunn som har menigheter, lokallag eller tilsvarende organisatoriske enheter i flere fylker, sende en samlet registreringssøknad til fylkesmannen med forvaltningsansvaret etter trossamfunnsloven for fylket der samfunnet har sitt hovedsete. Dermed videreføres adgangen til fellesregistrering, regionalt eller på landsbasis, for trossamfunn med menigheter i flere fylker, jf. gjeldende forskrift om trossamfunn § 2 tredje ledd. Likeledes kan livssynssamfunn som har lokallag eller lignende i flere fylker, i dag sende tilskuddskravet etter livssynssamfunnsloven til fylkesmannen i fylket der samfunnet har sitt hovedsete.

Femte ledd: Særlig om sammenslåinger av tros- og livssynssamfunn

I Innst. 208 L (2019–2020) side 19–20 heter det:

«Komiteen viser til punkt 14.4 i proposisjonen: «Tros- og livssynssamfunn som har færre enn 50 medlemmer, vil kunne fusjonere med et annet samfunn for å oppfylle antallskravet». Komiteen har merket seg kravet om aktiv innmelding i § 4 første ledd, og mener at slike fusjoner ikke bør medføre at medlemmene i samfunnene må melde seg inn på ny. Komiteen mener spørsmålet omfattes av reglene for søknad om registrering i § 4, og at departementet bør komme tilbake til en slik presisering av innmeldingskravet i forskrift, jf. § 4 sjette ledd.»

Femte ledd gir unntak fra innmeldingskravet i loven § 4 første ledd bokstav a når flere tros- eller livssynssamfunn har slått seg sammen til ett samfunn. Unntaket gjelder kun for personer som var innmeldte medlemmer (innmeldt av seg selv eller av foresatte før vedkommende fylte 15 år) på tidspunktet for sammenslåingen. Unntaket kan også komme til anvendelse i andre tilfeller enn fusjoner i foreningsrettslig forstand, blant annet paraplylignende konstellasjoner. Forutsetningen er at konstellasjonen fremstår

som ett tros- eller livssynssamfunn, dvs. en sammenslutning av fysiske personer for felles utøvelse av en tro eller et livssyn, jf. definisjonen i trossamfunnsloven § 1 annet ledd. For å kunne bli registrert og kreve tilskudd må det nye samfunnet dessuten være fast organisert, jf. det innledende kravet i loven § 4 første ledd.

Bestemmelsen gjelder generelt i forbindelse med sammenslåinger, og dermed uavhengig av antallet medlemmer i tros- og livssynssamfunnene som slår seg sammen.

Konstellasjonen må fremstå som *ett* tros- eller livssynssamfunn i

- tro eller livssyn og i verdigrunnlag,
- i virksomhet (tros- eller livssynsaktivitene), og i
- organisering og styring, regnskap og rapportering.

Dette vil ikke være til hinder for at enhetene som inngår i konstellasjonen, forblir selvstendige rettssubjekter og beholder et visst selvstyre.

Begrepet trossamfunn er for eksempel tvetydig i den forstand at det brukes både om en enkeltstående menighet og om en sammenslutning av menigheter. Tvetydigheten kommer til uttrykk i registreringsordningen etter gjeldende trossamfunnslov. Et trossamfunn kan nemlig bli registrert på fire alternative måter: Menighetene (i trossamfunnet) kan la seg registrere som trossamfunn hver for seg eller samlet i et fylke eller som fellesregistrering regionalt eller på landsbasis, jf. forskrift om trossamfunn § 2 tredje ledd og punkt 3 a i Justisdepartementets rundskriv nr. G-86/76. Slik vil det også være etter den nye trossamfunnsloven, jf. forskriftsforslaget § 3 fjerde ledd.

Trossamfunn der de lokale menighetene i dag er registrert hver for seg, kan komme til å velge en form for fellesregistrering, for eksempel på regionalt eller nasjonalt nivå, for å møte antallskravet i loven §§ 4 og 5. En slik «omregistrering» vil kunne gjennomføres uten en forutgående fusjon i foreningsrettslig forstand, og uten at de innmeldte medlemmene i de respektive menighetene må foreta en ny innmelding.

Et tros- eller livssynssamfunn kan bestå av enheter som er selvstendige rettssubjekter, og de kan ha en lokal medlemsregisterføring (som danner grunnlag for et sentralt register). Sentralleddet må imidlertid representere tros- eller livssynssamfunnet som sådan og alle enhetene i dette. Siden tros- og livssynssamfunn er sammenslutninger av fysiske personer, må medlemmene være medlem i hele samfunnet (på tvers av alle enhetene), ikke bare i den enkelte lokale enhet.

For at registreringssøknaden skal bli behandlet i samme år som den fremmes i, må den være sendt til fylkesmannen innen 1. mars, jf. forskriftsforslaget § 3 *sjette ledd*. Regelen er ny.

3.2.4 Fylkesmannens behandling av registreringssøknaden (forskriften § 4)

Forskriftsforslaget § 4 *første ledd* fastslår at tros- eller livssynssamfunnet må ha minst 50 medlemmer som antas å oppfylle vilkårene i trossamfunnsloven § 4 første ledd bokstav a–c. Dette betyr at registreringssøknaden vil bli avvist dersom søkeren oppgir et lavere medlemstall enn 50 eller dersom det er færre enn 50 unike (og gyldige) fødselsnummer i medlemslisten som skal sendes inn sammen med søknaden, jf. forskriftsforslaget § 3 annet ledd. Regelen er ny og konkretiserer innholdet i loven § 4 første ledd.

Av forutberegnelighets- og klarhetshensyn presiseres det i *annet ledd* at fylkesmannen kan be søkeren om flere opplysninger dersom det er nødvendig for å vurdere registreringssøknaden. Dette følger av utredningsplikten etter forvaltningsloven § 17.

Etter bestemmelsen vil fylkesmannen også kunne be om å få fremlagt bestemte interne dokumenter i tros- eller livssynssamfunnet. Samfunnene vil ikke kunne holde læredokumenter, liturgiske tekster, interne praksiser, rutiner og regelverk m.m. skjult for forvaltningen (og dermed heller ikke for offentligheten, jf. offentlighetsloven) når innholdet kan ha betydning for vurderingen av om samfunnet oppfyller registrerings- og tilskuddsvilkårene.

Dersom samfunnet ikke etterkommer fylkesmannens anmodning, vil søknaden kunne avvises på dette grunnlaget.

Av pedagogiske grunner konkretiserer *tredje ledd* fylkesmannens veiledningsplikt etter forvaltningsloven § 11 fjerde ledd andre og tredje punktum.

I forskriftsforslaget § 4 *fjerde ledd første punktum* presiseres det at en søker som ikke er å anse som et tros- eller livssynssamfunn i trossamfunnslovens forstand, eller som ikke oppfyller øvrige registreringsvilkår i loven § 4 første ledd, skal nektes registrering. Søknaden skal i slike tilfeller avslås. Regelen er ny, men også etter gjeldende trossamfunnslov blir registreringssøkere som ikke er å anse som trossamfunn i lovens forstand, nektet registrering. Tilsvarende gjelder ved førstegangskrav om tilskudd etter livssynssamfunnsloven.

I loven § 4 tredje ledd heter det: «Tros- eller livssynssamfunnet kan nektes registrering [...] dersom ett eller flere av vilkårene for å nekte tilskudd i § 6 er oppfylt».

Forskriftsforslaget § 4 *fjerde ledd annet punktum* presiserer at registrering skal nektes når søkeren er ansvarlig for forhold som nevnt i trossamfunnsloven § 6 første ledd. I slike

tilfeller skal registreringssøknaden avslås. Regelen er langt på vei i samsvar med hva som følger av «rett og moral»-vilkåret i gjeldende trossamfunnslov § 13 første setning og «rett og sømd»-vilkåret i livssynssamfunnsloven § 1 første ledd. Etter departementets syn bør ikke tros- og livssynssamfunn som begår, oppfordrer til eller gir støtte til slike alvorlige krenkelser som nevnt i loven § 6 første ledd, kunne bli registrert. For omtale av grensene for tros- og livssynssamfunnets ansvar, se kapittel 3.5 og Prop. 130 L (2018–2019) side 257.

I henhold til *femte ledd* kan fylkesmannens vedtak etter ovennevnte bestemmelser påklages til departementet. Forvaltningslovens regler i kapittel VI vil gjelde i slike klagesaker.

3.2.5 Endringer i registreringsgrunnlaget (forskriften § 5)

I forskriftsforslaget § 5 *første ledd* pålegges tros- og livssynssamfunnene å gi fylkesmannen melding om eventuelle endringer i de registrerte opplysningene etter forskriften § 3 første ledd a–i. (Bokstav j utelates, ettersom det ikke vil være hensiktsmessig at samfunnet skal gi fortløpende meldinger om enhver endring i medlemstallet.) Meldingen skal gis uten ugrunnet opphold. Hensikten med bestemmelsen er primært at fylkesmannen skal få kjennskap til eventuelle endringer av betydning for lovens registrerings- og tilskuddsvilkår, og at fylkesmannen til enhver tid skal kunne komme i kontakt med tros- eller livssynssamfunnet.

I gjeldende trossamfunnslov § 16 er de registrerte trossamfunnene pålagt en tilsvarende meldeplikt i årsmeldingen de skal sende til fylkesmannen, altså ikke en fortløpende meldeplikt om endringer i registreringsgrunnlaget.

Annet ledd er en særbestemmelse som gjelder registrerte tros- eller livssynssamfunn som ikke krever årlige tilskudd. Regelen er ny og er en følge av antallskravet i trossamfunnsloven § 4 første ledd. Fordi disse samfunnene kan være registrert i årevis uten at det foretas kontroll av om samfunnet (fortsatt) oppfyller antallskravet, er det behov for at fylkesmannen gis mulighet til slik kontroll uavhengig av tilskuddskravene. Det foreslås derfor at fylkesmannen ved behov kan pålegge samfunnet å legge fram en liste med medlemmenes fødselsnummer for kontroll, jf. forskriftsforslaget § 3 annet ledd.

3.2.6 Tap av registrering (forskriften § 6)

Forskriftsforslaget § 6 første ledd og annet ledd er i hovedsak en videreføring av regelen i gjeldende trossamfunnslov § 21 første ledd første punktum. Bestemmelsen er en

konkretisering av bestemmelsene om tilbaketrekning av registrering i loven § 4 annet og tredje ledd.

Første ledd slår fast at fylkesmannen kan fatte vedtak om tap av registrering for tros- og livssynssamfunn som ikke oppfyller registreringsvilkårene eller andre vilkår og krav som følger av loven. Eksempler på dette er at tros- eller livssynssamfunnet har brukt tilskudd til annet enn tros- og livssynformål, jf. trossamfunnsloven § 5 annet ledd, eller at samfunnet er ansvarlig for forhold nevnt i loven § 6 første ledd.

Annet ledd må ses i sammenheng med fylkesmannens utrednings- og veiledningsplikt, jf. forvaltningsloven § 17 og § 11. Dersom fylkesmannen for eksempel får opplysninger fra tros- eller livssynssamfunnet eller andre som tilsier at ett eller flere registreringsvilkår ikke lenger er oppfylt, som at det ikke (lenger) finner sted tros- eller livssynsaktiviteter i samfunnet, skal fylkesmannen gi samfunnet skriftlig varsel og en frist på minst fire uker til å rette opp forholdet. Tilsvarende gjelder dersom tros- eller livssynssamfunnet ikke oppfyller andre vilkår og krav i eller i medhold av trossamfunnsloven.

Dersom det er tvil om vilkårene er oppfylt, vil fylkesmannen ha behov for å gjøre undersøkelser. Forskriftsforslaget § 11 som gjelder ved spørsmål om det foreligger grunnlag for å nekte tilskudd, skal derfor gjelde tilsvarende ved spørsmål om tap av registrering, jf. forskriftsforslaget § 6 andre ledd siste punktum.

Tredje ledd gjelder vurderingen av om et tros- eller livssynssamfunn bør fratas registrering når det foreligger slike krenkelser som nevnt i trossamfunnsloven § 6 første ledd. Det skal i slike tilfeller være en høyere terskel for å frata registrering enn for å nekte tilskudd. Det betyr at selv om det foreligger alvorlige krenkelser, kan det tenkes at det ville være urimelig inngripende å frata samfunnet registrering. I vurderingen skal fylkesmannen særlig se hen til tiltak tros- eller livssynssamfunnet har iverksatt for å forhindre de alvorlige forholdene, for eksempel ved retting av forholdet, endring av rutiner etc. Det skal også ses hen til forholdets alvorlighetsgrad og om det fremstår som forsettlig brudd på lovens krav. Særlig alvorlige eller vedvarende forhold *skal* føre til tap av registrering. Dette siste er et uttrykk for at det i noen alvorlige tilfeller ville være urimelig om samfunnet forble registrert.

Fjerde ledd klargjør ansvarsforholdene ved interne konflikter i tros- eller livssynssamfunnet, for eksempel om hvem som representerer samfunnet og kan kreve tilskuddet utbetalt til seg. Bestemmelsen gir fylkesmannen adgang til å utsette et vedtak om tilskudd, uten å først frata samfunnet registrering, dersom det er tvil om registreringsvilkårene er oppfylt. Det er opp til samfunnene å godtgjøre at registreringsvilkårene er oppfylt. Fylkesmannen skal ikke ha en meklerrolle ved uenighet

internt i samfunnene. Bestemmelsen gir fylkesmannen adgang til å utsette utbetaling av tilskudd uten å frata registrering, når det ikke er utelukket at forholdet kan avklares internt. Gir ikke samfunnet opplysninger som gir fylkesmannen tilstrekkelig trygghet for at den interne konflikten er løst og registreringsvilkårene er oppfylt, kan fylkesmannen utsette vedtak om registrering og tilskudd.

Femte ledd slår fast det som følger av forvaltningsloven: departementet er klageinstans for klage fra tros- og livssynssamfunnene på vedtak fra fylkesmannen om fratakelse av registrering.

Det fremgår av forslaget til sjette *ledd* at tap av registrering ikke er til hinder for at tros- eller livssynssamfunnet på et senere tidspunkt kan søke om ny registrering. Samfunnet må imidlertid i ny søknad godtgjøre at de forholdene som har gitt grunnlag for tap av registrering, ikke lenger foreligger. Fylkesmannen må vurdere eventuelle forsøk på omgåelse av reglene, for eksempel ved at et samfunn som er fratatt registrering, søker med nytt navn eller med andre større eller mindre endringer i søknaden, uten at det reelt sett kan anses som et annet samfunn, og uten at det er sannsynliggjort at forholdet som ga grunnlag for tap av registrering reelt sett har opphørt.

3.3 Kapittel 3: Fremsetting av krav om og fastsetting av tilskudd

3.3.1 Fremsetting av krav om tilskudd (forskriften § 7)

Første ledd gjentar og utdyper trossamfunnsloven § 5 første ledd. Kravet om tilskudd må settes fram årlig. Dette er i samsvar med gjeldende rett og innebærer at det ikke kan kreves tilskudd for flere år, hverken fremover eller bakover i tid.

Krav om tilskudd skal leveres elektronisk ved bruk av en særskilt digital løsning, se kapittel 2.4. Hovedregelen er at den digitale løsningen skal benyttes til å kreve tilskudd, men departementet kan i særlige tilfeller tillate at krav om tilskudd fremmes på annen måte. Fylkesmannen vil ha veiledningsplikt etter forvaltningsloven § 11,² men tros- og livssynssamfunnene må selv framsette krav om tilskudd. Forskrift 25. juni 2004 nr. 988 om elektronisk kommunikasjon med og i forvaltningen (eForvaltningsforskriften) gjelder for dialog og saksbehandling av krav om tilskudd levert i den digitale løsningen.³

² Første ledd lyder: «Forvaltningsorganene har innenfor sitt saksområde en alminnelig veiledningsplikt. Formålet med veiledningen skal være å gi parter og andre interesserte adgang til å vareta sitt tarv i bestemte saker på best mulig måte. Omfanget av veiledningen må likevel tilpasses det enkelte forvaltningsorgans situasjon og kapasitet til å påta seg slik virksomhet.»

³ <https://lovdata.no/pro/#document/SF/forskrift/2004-06-25-988>

Annet ledd viderefører reglene om at tilskuddskrevende tros- og livssynssamfunn skal legge fram en liste med medlemmenes fødselsnummer sammen med kravet. I tråd med gjeldende rett skal listen bare bestå av medlemmer per 1. januar i året det kreves tilskudd for. Listen vil bli kontrollert mot Folkeregisteret, Den norske kirkes medlemsregister og listene til øvrige samfunn som har krevd tilskudd, for å avklare antallet tilskuddstellende medlemmer i de respektive tros- og livssynssamfunnene. Formålet med kontrollen er altså å sikre et mest mulig korrekt grunnlag for beregning av tilskuddene.

Bare medlemmer med gyldige fødselsnummer vil kunne være tilskuddstellende, fordi det ellers ikke er mulig å kontrollere om vilkårene for tilskuddstellende medlemskap er oppfylt. Tilskudd vil bare bli utbetalt for medlemmer som ifølge kontrollen er bosatt i Norge og ikke samtidig er medlem i Den norske kirke eller et annet tros- eller livssynssamfunn, jf. trossamfunnsloven § 4 første ledd b og c. Som nevnt er det Brønnøysundregistrene som utfører kontrollen på oppdrag fra departementet.

Departementet legger til grunn at kontrollen av medlemslistene vil oppfylle unntaksvilkåret i personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav g, jf. kapittel 3.1.3.

Dersom det er vesentlige mangler ved tilskuddskravet, skal tros- og livssynssamfunnet få beskjed og en frist til å rette opp manglene, jf. forvaltningsloven § 11 fjerde ledd annet og tredje punktum. I dag foregår den årlige medlemslistekontrollen og utbetalingen av tilskudd i to runder, én på våren og én på høsten. I den andre kontrollrunden gis samfunnene blant annet anledning til å korrigere eventuelle ugyldige fødselsnummer som ble sendt inn sammen med tilskuddskravet. Med den digitale løsningen som skal brukes til å fremme krav om tilskudd og sende inn medlemslisten, tar departementet sikte på å gi samfunnene anledning til å rette ugyldige fødselsnumre innen kontrollen av om vilkårene for tilskuddstellende medlemskap er oppfylt settes i gang. I så fall vil det ikke være nødvendig med to kontrollrunder og tros- og livssynssamfunnene vil kunne få utbetalt hele statstilskuddet innen sommeren.

Medlemskap i tros- og livssynssamfunn er en personopplysning som er særlig beskyttet, jf. bl.a. personvernforordningen artikkel 9. Det er bare fødselsnumrene (11 siffer) til medlemmene som skal sendes inn, ikke navn, adresse osv. Den digitale løsningen vil gi sikker opplasting av medlemslisten. Personvernet vil med denne bli styrket, ettersom det ikke lenger vil bli sendt sensitive personopplysninger i post fra tros- og livssynssamfunnene til fylkesmennene, derfra videre til Brønnøysundregistrene og så tilbake til fylkesmennene og tros- og livssynssamfunnene. Tros- og livssynssamfunn er for øvrig ansvarlig for egen informasjonssikkerhet.

Tredje ledd klargjør at det kan kreves tilskudd for det året et tros- og livssynssamfunn fremmer søknad om registrering, så fremt kravet sendes inn før 1. mars inneværende år. Utbetalingen kan komme senere enn for andre samfunn dersom det tar tid å behandle registreringssøknaden. Bare registrerte tros- og livssynssamfunn er berettiget til tilskudd etter loven § 5. Avslås eller avvises registreringssøknaden, vil tilskuddskravet følgelig også bli avvist.

Fjerde ledd i forskriftsforslaget viderefører fristen 1. mars for å kreve tilskudd. Tros- og livssynssamfunn som ikke krever tilskudd innen 1. mars, har ikke rett til tilskudd det aktuelle året. Krav som fremmes senere enn 1. mars, skal avvises. Fordi den digitale løsningen vil være tilgjengelig alle dager, ser departementet ingen grunn til å forlenge fristen når 1. mars faller på lørdag eller helligdag.

Departementet kan i særlige tilfeller forlenge fristen for alle tros- og livssynssamfunn. Det må foreligge omstendigheter som medfører at en står overfor et særlig tilfelle, og denne omstendigheten må være av en slik art at den tilsier utsettelse for alle tros- og livssynssamfunn. Et typisk eksempel vil være omfattende nedetid på den digitale løsningen som benyttes til å kreve tilskudd. Forhold som bare angår enkeltsamfunn, kan ikke begrunne utsatt frist.

Femte ledd gjentar og utdyper trossamfunnsloven § 5 femte ledd. Det er et vilkår for å få tildelt (og beholde) tilskuddet, at tros- og livssynssamfunnet overholder trossamfunnsloven, jf. trossamfunnsloven § 6 annet og tredje ledd. Tros- og livssynssamfunn skal derfor bekrefte at det er kjent med og vil overholde lovens vilkår for tilskudd samtidig som det fremmes krav om tilskudd. Departementet antar at det er mest hensiktsmessig at tros- og livssynssamfunn bekrefter dette i den digitale løsningen. Departementet vil vurdere også å be om bekreftelse ved innsending på at tros- og livssynssamfunnet vil benytte tilskuddet til tros- eller livssynsformål, jf. trossamfunnsloven § 5 annet ledd.

Sjette ledd er foreslått som følge av at staten og andre offentlige myndigheter ikke skal vite hvilket eller hvilke tros- og livssynssamfunn innbyggere er medlem av. Leddet gir forvaltningen plikt til å slette listene med fødselsnummer og andre personopplysninger som har blitt behandlet i forbindelse med kontrollen, jf. annet ledd. Dette begrenser muligheten til å ettergå og klage på tidligere års tildeling av tilskudd.

3.3.2 Fastsetting av tilskuddssatsen første året (forskriften § 8)

Utgangspunkt

Trossamfunnsloven § 14 annet ledd viderefører det kommunale finansieringsansvaret i kirkeloven § 15, se omtale i Prop. 130 L (2018–2019) punkt 23.3.1 og i Innst. 208 L (2019–2020) punkt 5.2. Trossamfunnsloven § 14 første ledd første setning viderefører det statlige finansieringsansvaret i kirkeloven § 2 bokstav a.

Utgangspunktet i Prop. 130 L (2018–2019) og departementets utgangspunkt i arbeidet med dette forskriftsforslaget er at staten og kommunene praktiserer gjeldende regler, slik at tilskuddet per medlem i tros- og livssynssamfunn om lag svarer til statens og kommunenes tilskudd til Den norske kirke per medlem, jf. Grunnloven § 16 fjerde punktum. Ved å ta utgangspunkt i gjeldende praktisering, viderefører forskriftsforslaget statens og kommunenes rettsanvendelse.

Om medlemsutviklingen i Den norske kirke og i tros- og livssynssamfunnene utenom Den norske kirke, se Prop. 130 L (2018–2019) punkt 3.

Hovedlinjer

Fra 2021 overtar staten de kommunale utgiftsforpliktelsene overfor tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke. Tilskuddssatsen dette første året skal baseres på statens og kommunenes bevilgninger til Den norske kirke, jf. nedenfor. Reguleringer senere år skal baseres på utviklingen i de statlige og kommunale utgiftene til Den norske kirke. Tilskuddssatsen skal hvert år om lag svare til statens og kommunenes tilskudd til Den norske kirke per medlem dette året, jf. trossamfunnsloven § 5 fjerde ledd.

Departementet vil hvert år på egnet måte informere fylkesmennene om hvilken sats som skal benyttes ved fastsetting og utbetaling av tilskuddet til tros- og livssynssamfunnene. Tros- og livssynssamfunnene ellers og allmennheten vil også kunne ha interesse av hvordan myndigheten utøves, og departementet vil på egnet måte gjøre rede for fastsettingen av tilskuddssatsen.

Forskriftsforslaget bygger på Prop. 130 L (2018–2019) kapittel 16. Forskriftsforslaget legger opp til å hente tall for statens og kommunenes tilskudd til Den norske kirke som trossamfunn fra kilder som gjør det mulig å fastsette tilskuddssatsen i første halvår og dermed utbetale tilskuddet tidligere enn før. Dette blir nærmere forklart nedenfor.

Første ledd: Fellesregel om beregningsgrunnlaget

Trossamfunnsloven § 23 første ledd regulerer hvordan satsen for tilskudd per medlem til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke fastsettes i det første året etter at loven har trådt i kraft. Reglene i loven § 5 gjelder også for tilskuddsberegningen etter § 23 første ledd, jf. Prop. 130 L (2018–2019) side 266.

Trossamfunnsloven § 23 første ledd viderefører hvilke utgiftstyper som ikke skal tas med i beregningsgrunnlaget, se omtale av gjeldende rett og departementets forslag i Prop. 130 L (2018–2019) punkt 16 og side 266, jf. Innst. 208 L (2019–2020) punkt 6.1. Bokstav a og b omtaler de samme forhold det korrigeres for i samsvar med gjeldende trossamfunnslov § 19 første ledd tredje og fjerde punktum og livssynssamfunnsloven § 2 annet ledd, jf. Prop. 12 L (2015–2016) og Prop. 9 L (2016–2017). Bokstav c utelater fra beregningsgrunnlaget tilskudd fra stat og kommune som går til oppgaver som er felles for alle innbyggere i Norge, og som ikke er utgifter til egentlig kirkelige formål. For staten dreier det seg blant annet om en del av pensjonspremien til Den norske kirke, og noe av tilskuddet som er en følge av at tjeneste- og bopliktordningen for prestene ble avviklet i 2015, jf. Prop. 1 S (2019–2020) for Barne- og familiedepartementet side 128 og Prop. 130 L (2018–2019) punkt 16.3.1.

Annet ledd: Den statlige delen av beregningsgrunnlaget

Leddet beskriver utregningen av den statlige delen av beregningsgrunnlaget i samsvar med gjeldende rett, jf. ovenfor. Beregningsgrunnlaget tar utgangspunkt i bevilgningen til Den norske kirke fratrukket visse utgifter, jf. trossamfunnsloven § 23 første ledd a–c.

Tredje ledd: Den kommunale delen av beregningsgrunnlaget

Den kommunale andelen av det samlede beregningsgrunnlaget tar utgangspunkt i kommunenes samlede utgifter på kommuneregnskapets funksjon 392 for tilskudd til tros- og livssynssamfunn i 2020.⁴ Ved å ta utgangspunkt i funksjon 392 vil kommunenes tilskudd til den offentlige gravplassforvaltningen i regi av de kirkelige fellesrådene, ikke bli tatt med. Disse samlede utgiftene deles på antall kommunalt tilskuddstellende medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke. Dette gir en gjennomsnittlig tilskuddssats per medlem. Ved at dette gjennomsnittet legges til grunn vil variasjoner mellom kommunens bevilgninger til Den norske kirke bli jevnet ut. Med andre ord vil det finne sted en utjevning i tilskuddet til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke.

⁴ 2020 er siste året kommunene er pålagt å yte tilskudd til tros- og livssynssamfunn, forutsatt at trossamfunnsloven tar til å gjelde fra 1. januar 2021.

Fordi satsen skal reflektere kommunesektorens tilskudd til Den norske kirke som trossamfunn per medlem, vil den kommunale andelen av beregningsgrunnlaget fremkomme ved å gange satsen med antall medlemmer i Den norske kirke i 2020. I dette medlemstallet inngår også de tilhørende i Den norske kirke. Deretter reguleres beløpet med lønns- og prisveksten fra 2020. Departementet antar at det mest riktige vil være å benytte det beste estimatet for kommunal sektor hentet fra statlige budsjettprosesser, dvs. den kommunale deflatoren som beregnes og fastsettes av Finansdepartementet.

Konsekvensene av den nye kommunelovens regler om drifts- og investeringsutgifter, er omtalt i punkt 3.3.4 nedenfor, jf. forskriftsforslaget § 9 tredje ledd.

Skissemessig utregning den kommunale delen av beregningsgrunnlaget i 2021

Forutsetninger (fiktive tall for 2020):

- Kommunene fører 500 millioner kroner på funksjon 392 (tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke)
- Det ble krevd tilskudd fra kommunene for 680 000 medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke
- Den norske kirke har 3,7 millioner medlemmer
- Prisveksten fra 2020 til 2021 er beregnet til 3 prosent

Kr 500 millioner delt på 680 000 medlemmer = kr 735 per medlem i tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke. Kr 735 per medlem ganger 3,7 millioner medlemmer i Den norske kirke = kr 2720 millioner. 3 prosent prisvekst gir kr 2,8 mrd. i 2021.

Fjerde ledd: Utregning av tilskuddssatsen for 2021

Som følge av operasjonene overfor i samsvar med § 8 første til tredje ledd, har en kommet fram til en statlig og en kommunal del av beregningsgrunnlaget, som til sammen viser det offentlige utgifter til Den norske kirke i 2021. Satsen for 2021 fremkommer ved å dele summen av den statlige og den kommunale delen på antallet medlemmer i Den norske kirke 1. januar 2021, slik det fremgår av kirkens medlemsregister. Bortfallet av tilhørighetsordningen vil påvirke satsen for tilskudd i 2021 fordi det blir færre medlemmer som inngår i nevneren i tilskuddsbrøken.

Antall medlemmer i Den norske kirke hentes fra Den norske kirkes medlemsregister, jf. trossamfunnsloven § 17. Dåp er et vilkår for å være medlem i Den norske kirke. Medlemmer i Den norske kirke bosatt i utlandet, regnes ikke med i medlemstallet i denne sammenheng, jf. kravet i trossamfunnsloven § 4 første ledd bokstav b om å være bosatt i Norge for å kunne utløse tilskudd. Antall medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke vil si *tilskuddstellende* medlemmer. Det tas utgangspunkt i antall medlemmer 1. januar, både for krav om tilskudd og for beregningsgrunnlagene.

Skissemessig utregning av tilskuddssatsen for 2021

Forutsetninger (fiktive tall)

- Det kommunale beregningsgrunnlaget for 2021 er kr 2,8 mrd, jf. ovenfor.
- Staten bruker kr 2,228 mrd. på Den norske kirke som trossamfunn i 2021.
- Den norske kirke har i 2021 3,68 millioner medlemmer

Samlet kommunal og statlig ressursbruk i 2021 på Den norske kirke (sum) = kr 5028 millioner. Delt på 3,68 millioner medlemmer i Den norske kirke = kr 1366 i tilskudd per medlem i tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke i 2021.

3.3.3 Regulering av tilskuddssatsen (forskriften § 9 første og annet ledd)

Forskriftsforslaget § 9 gjennomfører trossamfunnsloven § 5 fjerde ledd fra og med 2022. Den tilskuddssatsen som fastsettes det første året (2021), skal senere år reguleres i samsvar med utviklingen i statens og kommunenes tilskudd til Den norske kirke regnet per medlem i Den norske kirke, jf. forskriftsforslaget § 8 og omtale i Prop. 130 L (2018–2019) punkt 23.2.1.

Tidligere års beregningsgrunnlag reguleres opp eller ned i samsvar med utviklingen i kommunale og statlige tilskudd til Den norske kirke, og fanger dermed opp både endringer i bevilgningsnivå og pris- og lønnsvekst.

For regulering av den statlige andelen av beregningsgrunnlaget, vil departementet ta utgangspunkt i utviklingen i statens rammetilskudd til Den norske kirke, slik det fremgår

av statsregnskapets kapittel 880 post 70. Departementet vil benytte foreløpige tall i statsregnskapet, dvs. før oversendelsen av Meld. St. 3 om statsregnskapet til Stortinget i april.⁵ Dette er en endring fra beskrivelsen i Prop. 130 L (2018–2019) tekstboks 16.2, der regnskapsførte utgifter to år før tilskuddsåret ble benyttet. Departementets forslag nå benytter nyere tall.

Nettobidraget fra Opplysningsvesenets fond (Ovf) til driften av Den norske kirke, er tatt med i beregningsgrunnlaget for tilskuddet i 2021. Utviklingen i nettobidraget fra Opplysningsvesenets fond (Ovf) til driften av Den norske kirke, vil inngå i den statlige delen av beregningsgrunnlaget. Om Ovff, se Meld. St. 29 (2018–2019) og Innst. 208 L (2019–2020).

Når kommunenes utgiftsforpliktelse overfor tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke overtas av staten, vil det ikke lenger finnes regnskapstall på funksjon 392 å ta utgangspunkt i. 2020 er siste år kommunesektoren anvender reglene om beregning av kommunale tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke. Fremover reguleres derfor beregningsgrunnlaget med utviklingen i kommunenes driftsutgifter til Den norske kirke. Slike utgifter skal kommunene føre i kommuneregnskapets funksjon 390. Det tas utgangspunkt i kommunale driftsutgifter fordi det antas å gi mest stabil utvikling over tid, for eksempel ved at investeringer i enkeltår ikke skal drive tilskuddssatsen opp og deretter ned. Målet er å finne en egnet størrelse å regulere tilskuddssatsen etter som reflekterer utviklingen i kommunenes tilskudd til Den norske kirke. Investeringsutgiftene skal være omfattet av utgiftene som til og med 2020 blir rapportert på kommuneregnskapets funksjon 392. Kommunale investeringsutgifter er dermed med i grunnlaget for satsen.

Departementet vil ta utgangspunkt i de foreløpige tallene i kommuneregnskapet som rapporteres i mars hvert år, dvs. de foreløpige tallene som publiseres på SSBs KOSTRA-sider. Dette er en endring fra beskrivelsen i Prop. 130 L (2018–2019) tekstboks 16.1 og 16.2, der det siste formelt, avlagte regnskap ble benyttet.⁶ Departementet vil ta utgangspunkt i foreløpige regnskapstall fra året før fra både kommunene og fra staten. Dette vil gjøre det mulig å fastsette tilskuddssatsen og utbetale tilskuddet tidligere med grunnlag i relativt nye tall.

Departementet vil på egnet måte gjøre rede for fastsettingen av tilskuddssatsen.

⁵ <https://statsregnskapet.dfo.no/om-statsregnskapet> besøkt 040220.

⁶ Dersom enkeltkommuner ikke leverer foreløpige regnskapstall innen fristen, benyttes tall for året før justert for lønns- og prisveksten, den såkalte kommunale deflator.

Tilskuddssatsen og prisutviklingen

Satsen for det statlige tilskuddet i 2020 vil være prisjustert fram til og med 2020. Det samme vil kommunenes utgifter som føres på funksjon 392 i kommuneregnskapet. Satsen for 2021 vil bli beregnet på grunnlag av de statlige og kommunale utgiftene til Den norske kirke som trossamfunn i 2020, prisomregnet i samsvar med forventet prisutvikling fra 2020 til 2021.

Satsen for 2022 vil bli beregnet på grunnlag av beregningsgrunnlaget i 2021, regulert for utviklingen i de statlige og kommunale utgiftene til Den norske kirke som trossamfunn fra 2020 til 2021.

3.3.4 Korreksjon i tilskuddssatsen for særskilte utgifter til sikring og istandsetting av kulturhistorisk viktige kirkebygg (forskriften § 9 tredje ledd)

I Meld. St. 29 (2018–2019) *Opplysningsvesenets fond* er det varslet en betydelig økt statlig innsats for sikring og istandsetting av de kulturhistorisk viktige kirkebyggene. Innsatsen vil måtte gå over mange år, og det er forutsatt at kommunene skal bidra i finansieringen. I meldingen er det presisert at innsatsen er begrunnet i nasjonale kulturminnehensyn, og at tilskudd til sikring og istandsetting av disse kirkebyggene ikke skal regnes som tilskudd til Den norske kirke og inngå i tilskuddsgrunnlaget til andre tros- og livssynssamfunn. Forskriften § 9 tredje ledd stadfester denne forutsetningen.

Selv om det ikke er endelig bestemt, legger departementet til grunn at kommunene som hovedregel vil være mottaker av statens tilskudd til sikring av de nevnte kirkebyggene (slik tilfellet er for den statlige rentekompensasjonsordningen for kirkebygg), og at kommunene i mange tilfeller vil videreformidle statens tilskudd til vedkommende kirkeeier sammen med det kommunale tilskuddet til samme formål. Som følge av nylige endringer i kommuneloven, jf. kommuneloven § 14-9 og tilhørende forskrifter, vil slike tilskudd til kulturhistorisk viktige kirkebygg kunne komme til å bli utgiftsført på kommuneregnskapet funksjon 390 som et driftstilskudd. For å unngå at disse særskilte utgiftene medregnes i grunnlaget for tilskuddssatsen til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke, jf. § 9 annet ledd, er det i tredje ledd bestemt at funksjon 390 skal korrigeres for disse utgiftene.

3.3.5 Tildeling og klageadgang (forskriften § 10)

Første ledd regulerer fastsettingen av tilskuddet til det enkelte tros- og livssynssamfunn, jf. trossamfunnsloven § 5 tredje ledd. Fylkesmennene er tilskuddsforvalter.

Tilskuddet regnes ut ved at tilskuddssatsen ganges med antall tilskuddstellende medlemmer i tros- eller livssynssamfunnet i henhold til resultatet av den årlige medlemslistekontrollen. Tilskuddet tildeles ikke tros- og livssynssamfunn med færre enn 50 tilskuddstellende medlemmer, jf. trossamfunnsloven § 4 første ledd. Denne bestemmelsen stiller flere krav til tilskuddstellende medlemskap. For 2021 og 2022 kan et tros- eller livssynssamfunn som er registrert eller har mottatt tilskudd etter gjeldende trossamfunnslov eller livssynssamfunnsloven, kreve og få tilskudd uten å være registrert etter ny lov og forskrift, men det må uansett ha minst 50 medlemmer som oppfyller vilkårene i den nye loven § 4 første ledd bokstav a til c.

Andre ledd slår fast at tilskudd ikke vil bli utbetalt så lenge tros- eller livssynssamfunnet ikke har sendt inn årsrapport og regnskap i tråd med kravene fastsatt i eller i medhold av trossamfunnsloven, jf. trossamfunnsloven § 7 tredje ledd og forskriftsforslaget §§ 14 sjette ledd og 15 første ledd. Å sende inn årsrapport og regnskap er med andre ord et vilkår for å få tilskudd.

Tredje ledd slår fast at landsdekkende og andre tros- og livssynssamfunn med flere enheter, fritt disponerer tilskuddet. Dette er det strengt tatt ikke nødvendig å forskriftsfeste, men det tydeliggjør at konsekvensene av å søke tilskudd som ett samfunn, er at en må ha beslutningssystemer for fordeling av tilskuddet internt. Staten vil ikke kunne løse uenighet internt i tros- og livssynssamfunn om fordeling av tilskuddet.

Fjerde ledd slår fast det som følger av forvaltningsloven: Fylkesmannens tildeling av tilskudd til det enkelte tros- og livssynssamfunn vil være et enkeltvedtak som kan påklages til departementet. Departementets fastsettelse av tilskuddssatsen vil være et forskriftsvedtak som ikke kan påklages.

Frister og faser i forvaltningen av tilskuddet

Tabell 1 gir en oversikt over mulig fremdrift og frister i forvaltningen av tilskuddet til tros- og livssynssamfunnene i samsvar med forslaget. Fristen for å sende inn krav om tilskudd og rapportering er forskriftsfestet, mens fylkesmannens frist for å behandle tilskuddskravene må anses tentative.

Tabell 1: Frister og faser i forvaltningen av tilskuddet til tros- og livssynssamfunn

Dato	Hva som skjer på denne datoen	Ansvar
1. mars	Frist for tros- og livssynssamfunnene til å sende inn krav om tilskudd med vedlagt medlemsliste i den digitale løsningen. Forskriftsforslaget § 7 første, annet og fjerde ledd.	Tros- og livssynssamfunnene
15. mars	Foreløpige tall fra kommuneregnskapet publiseres av SSB. Foreløpige tall fra statsregnskapet hentes ut av BFD. Departementet beregner tilskuddssatsen.	Departementet
10. april	Frist for tros- og livssynssamfunnene til å sende regnskap og årsrapport til fylkesmannen. Forskriftsforslaget §§ 14 sjette ledd og 15 første ledd.	Tros- og livssynssamfunnene
Mai	Tilskuddssatsen fastsettes og kommuniseres. Forskriftsforslaget § 9.	Departementet
April-juni	Medlemslistene og tilskuddsvilkårene kontrolleres. Forskriftsforslaget § 7 annet ledd.	Fylkesmennenes fellesadministrasjon, fylkesmannen og Brønnøysundregistrene
30. juni ⁷	Fylkesmannen skal ha fattet vedtak om tilskudd til tros- og livssynssamfunn som oppfyller vilkårene. Tilskuddet utbetales.	Fylkesmannen

⁷ Denne fristen fremgår ikke av forskriftsforslaget, men departementet tar sikte på å formidle fristen til fylkesmennene i styringsdokumentene.

	Forskriftsforslaget § 10 første og annet ledd.	
3 uker etter vedtaket	Frist for tros- og livssynssamfunnene til å klage på tildelingen av tilskudd, avslag eller avvisningsvedtak. Forskriftsforslaget § 10 fjerde ledd.	Tros- og livssynssamfunnene
Juli til september	Behandle klager og utbetale tilskudd i henhold til eventuelle omgjøringsvedtak	Fylkesmannen
Oktober	Statsbudsjettet legges fram. Kort omtale av tilskuddssatsen.	Departementet

Bare én utbetaling og ingen andre dobbeltmedlemskapskontroll

Forskriftsforslaget legger opp til én utbetaling og departementet antar det vil være rimelig å ta sikte på utbetaling før sommeren, jf. skjemaet over. Etter trossamfunnsloven § 5 tredje ledd er registrerte tros- og livssynssamfunn ikke berettiget til statstilskudd for medlemmer som samtidig er medlem i Den norske kirke eller et annet registrert tros- eller livssynssamfunn. Tros- og livssynssamfunn som klager på vedtak om avkortet tilskudd på grunn av dobbeltmedlemskap, vil måtte dokumentere eller sannsynliggjøre at de aktuelle personene kun var medlem hos dem 1. januar i tilskuddsåret for å kunne få tilskudd for disse.

Departementet legger til grunn at tros- og livssynssamfunnene vil sende inn oppdaterte og korrekte medlemslister, og at utmeldte personer per 1. januar i det inneværende året ikke tas med på listen, jf. forskriftsforslaget §§ 2 første ledd og 7 annet ledd.

3.4 Kapittel 4: Grunnlag for å nekte tilskudd

3.4.1 Trossamfunnsloven § 6

Trossamfunnsloven § 6 gir staten hjemmel til å nekte tilskudd, å avkorte tilskudd og å kunne kreve tilskudd tilbakebetalt. Trossamfunnsloven § 6 lyder:

«Dersom et tros- eller livssynssamfunn, eller enkeltpersoner som opptrer på vegne av samfunnet, utøver vold eller tvang, fremsetter trusler, krenker barns rettigheter, bryter lovbestemte diskrimineringsforbud eller på andre måter

alvorlig krenker andres rettigheter og friheter, kan samfunnet nektes tilskudd eller tilskudd kan avkortes. Tilskudd kan også nektes eller avkortes dersom samfunnet oppfordrer eller gir støtte til krenkelser som er nevnt i dette leddet.

Tros- eller livssynssamfunn som tar imot bidrag fra stater som ikke respekterer retten til tros- og livssynsfrihet, kan nektes tilskudd.

Tilskudd kan også nektes dersom tros- eller livssynssamfunnet ikke oppfyller krav som følger av loven.

Tilskudd kan dessuten kreves helt eller delvis tilbakebetalt fra et tros- eller livssynssamfunn dersom ett eller flere av vilkårene for å nekte tilskudd er oppfylt.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen av bestemmelsene i denne paragrafen»

Bestemmelsen er ny og erstatter kravet om at tros- og livssynssamfunn ikke skal opptre i strid med «rett og sømd» eller «rett og moral», jf. gjeldende trossamfunnslov §§ 1 og 13 og livssynssamfunnsloven § 1, se Prop. 130 L (2018–2019) side 257. Forskrift om registrerte og uregistrerte trossamfunn og forskrift om tilskot til livssynssamfunn inneholder ikke bestemmelser som presiserer kravene i de to gjeldende lovene.

Trossamfunnsloven § 6 første ledd lister opp forhold som vil bryte med storsamfunnets forventninger på en slik måte at tilskudd bør nektes. Fordi gjeldende rett har vært uklar, og det ikke har vært praksis for å nekte tilskudd på grunn av slike forhold, vil de nye nektingsgrunnlagene kunne bety en skjerping av praksis. Samtidig skal det være en høy terskel for å nekte tilskudd. Spørsmålet er om det foreligger slike krenkende forhold i et tros- eller livssynssamfunn, og om det medfører at tildeling av tilskudd etter en konkret vurdering vil være urimelig.

At grunnlaget for å nekte tilskudd tydeliggjøres, skal ikke innskrenke det enkelte samfunns tros- og livssynsfrihet på en urimelig måte. Utgangspunktet er at samfunnene skal kunne opptre ut fra sin egenart og sitt verdisyn, uten innblanding fra staten. Retten til tros- og livssynsfrihet kan imidlertid komme i konflikt med andre menneskerettigheter. Trossamfunnenes tros- og livssynsfrihet kan også komme i konflikt med individets rett til religions- og livssynsfrihet, ytringsfrihet og foreningsfrihet. Der rettigheter kommer i konflikt, må det foretas en rettighetsavveining. Trossamfunnenes autonomi gjelder også når samfunnene har en religiøs overbevisning som avviker fra storsamfunnets syn, for eksempel når det gjelder syn på likekjønnet ekteskap eller syn på likestilling mellom mann og kvinne. Trossamfunnenes forskjellsbehandling må være begrunnet i religiøs lære for å være lovlig. Fylkesmannen

kan be om slik begrunnelse. I tillegg kreves det at trossamfunnets behov for å forskjellsbehandle må veies opp mot hensynet til den forskjellsbehandlingen går utover. Likestillings- og diskrimineringsloven § 9 første ledd bokstav c stiller krav om at forskjellsbehandlingen ikke er uforholdsmessig inngripende. Det betyr at forhold som rammer en tredjeperson på en helt uakseptabel måte, ikke vil være tillatt selv om den er begrunnet i tros- og livssynsfriheten. Noen type handlinger, som vold, tvang eller trusler, lar seg aldri forsvare med henvisning til tros- og livssynsfriheten.

Hensynet til barnets beste, jf. Grunnloven § 104 og Barnekonvensjonen artikkel 3, er også et grunnleggende hensyn når fylkesmannen skal vurdere om det foreligger krenkende forhold som nevnt i trossamfunnsloven § 6, og om det av den grunn er rimelig å nekte tilskudd. Barnekomiteen har uttalt i General Comment nr. 14 på side 4 at når vedtak vil påvirke et bestemt barn, en identifisert gruppe barn eller barn generelt, må beslutningsprosessen inkludere en vurdering av mulige konsekvenser avgjørelsen vil ha for barnet eller barna det gjelder.

Grunnlaget for å nekte tilskudd retter seg mot «tros- eller livssynssamfunn, eller enkeltpersoner som opptrer på vegne av samfunnet». Det kreves altså at forholdet på en kvalifisert måte kan knyttes til et tros- eller livssynssamfunn for at det aktuelle samfunnet skal kunne nektes tilskudd. I Prop. 130 L (2018–2019) er det vist til reglene om foretaksstraff, jf. straffeloven §§ 27–28, for momenter til vurderingen av om samfunnet er ansvarlig for handlinger som kan gi grunnlag for å nekte tilskudd etter trossamfunnsloven § 6 første ledd. Ansvarer kan ikke omfatte tilfeller hvor den som opptrer på samfunnets vegne, går ut over det som med rimelighet kan forventes at tros- eller livssynssamfunnet burde regne med.⁸

Departementet mener at for strenge krav eller inngripende vilkår for støtte kan medføre at tros- eller livssynssamfunn unnlater å registrere seg og å kreve tilskudd for å unngå storsamfunnets kontroll og innsyn. En slik utvikling er ikke ønskelig. Samtidig er det et mål at fylkesmannen foretar reelle vurderinger av om vilkårene for registrering og tilskudd er oppfylt, og om det i visse særlige tilfeller er grunnlag for å nekte tilskudd, jf. trossamfunnsloven § 6 første ledd. Det fordrer forutsigbare prosessuelle regler, og noen presiseringer av anvendelsen av grunnlaget for å nekte tilskudd, slik at bestemmelsen blir anvendelig. Det overordnede formålet er å finne en rimelig avveining mellom hensynet til tros- og livssynssamfunnenes tros- og livssynsfrihet og hensynet til andres rettigheter og friheter.

⁸ I arbeidsretten er en slik vurdering utgangspunkt for arbeidsgivers objektive ansvar for ansattes uaktsomhet, jf. skadeerstatningsloven § 2-1 første ledd.

Departementet har vurdert om det er hensiktsmessig å konkretisere nærmere hva som ligger i de ulike forholdene som kan gi grunnlag for å nekte tilskudd i loven § 6 første ledd. Det presiseres i Prop. 130 L (2018–2019) side 258 at de ulike beskrivelsene kan overlappe hverandre, og at et konkret forhold kan dekkes av flere av alternativene. Videre følger det av ordlyden at bare alvorlige krenkelser skal gi grunnlag for å nekte tilskudd. Eksempler på forhold som omfattes av alternativene, og som er nevnt i merknadene (side 258), er for eksempel krenkelser av barns rettigheter i form av «negativ sosial kontroll [...] psykisk vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse eller æresvold». Departementet mener det ikke er tilrådelig å gi en uttømmende beskrivelse av hvilke konkrete krenkelser som kan omfattes av § 6 første ledd. For det første vil det være uheldig tatt i betraktning den rimelighetsvurdering som skal foretas og som tilsier at en slik bestemmelse aldri vil være statisk. Også endringer i storsamfunnet kan medføre endringer i tolkningen av hva som i den konkrete saken er krenkelser av andres rettigheter og friheter. For det andre er alle forhold listet opp i lovbestemmelsen i og for seg alvorlige nok. Og å løfte fram konkrete krenkelser kan føre til uheldig kvalifisering av visse type handlinger som mer alvorlige enn andre, i strid med formålet med § 6.

Departementet ser etter dette særlig behov for å beskrive nærmere de *prosessuelle* rammene for å undersøke og avdekke slike forhold som kan gi grunnlag for å nekte tilskudd. Fylkesmannen eller departementet *kan*, men har etter loven ingen plikt til å nekte tilskudd. Forskriftsforslaget gir fylkesmannen enkelte plikter i saksbehandlingen og gir føringer om når tilskudd etter en konkret vurdering *skal* nektes.

Særlig om utenlandsk finansiering av tros- og livssynssamfunn

Bestemmelsen i trossamfunnsloven § 6 annet ledd ble lagt til i Stortingets behandling av Prop. 130 L (2018–2019). Den er imidlertid likelydende med § 6 tredje ledd i lovforslaget som var på høring høsten 2017. Bestemmelsen lyder:

Tros- eller livssynssamfunn som tar imot bidrag fra stater som ikke respekterer retten til tros- og livssynsfrihet, kan nektes tilskudd.

I Innst. 208 L (2019–2020) fremkommer følgende om bestemmelsen (side 26–27):

«Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti, mener at tros- eller livssynssamfunn som tar imot bidrag fra stater som ikke respekterer retten til religionsfrihet, skal nektes offentlig tilskudd. Med «bidrag» mener flertallet flere former for støtte, ikke kun pengebidrag. Dette må gjelde bidrag fra offentlige organer og rettssubjekter under den fremmede staten eller andre som er underlagt

offentlige myndigheters kontroll, herunder stiftelser eller virksomheter, slik at forsøk på å omgå regelverket også rammes.

Flertallet mener også at det bør kunne gjøres unntak når det etter en konkret vurdering vil være urimelig å nekte tilskudd, for eksempel dersom et bidrag er blitt tatt imot i god tro om at bidragsyteren ikke er et offentlig organ eller er kontrollert av det offentlige i den aktuelle staten.»

Dette grunnlaget for å nekte tilskudd må reguleres nærmere i forskrift. Det gjenstår blant annet å utrede hvilke konkrete stater tros- og livssynssamfunnene ikke skal kunne motta bidrag fra. Bestemmelsen vil derfor ikke tre i kraft samtidig med resten av loven 1. januar 2021.

3.4.2 Forholdet mellom tap av registrering og nekting av tilskudd

Registrerte tros- eller livssynssamfunn *har krav på* tilskudd fra staten. Det betyr at tilskuddet er en lovfestet rettighet for tros- og livssynssamfunn som oppfyller vilkårene for å være registrert, jf. forskriftsforslaget § 3. Samfunnene må imidlertid sende inn et krav og en liste med medlemmenes fødselsnummer innen 1. mars for å få tilskudd, jf. forskriftsforslaget § 7 første, andre og fjerde ledd. Tilskuddskrav fra et tros- eller livssynssamfunn som fratas registreringen fordi vilkårene ikke lenger er oppfylt, jf. forskriftsforslaget § 6, skal avvises. Dersom vilkårene for registrering ikke (lenger) er oppfylt, må fylkesmannen altså fatte vedtak om å frata tros- eller livssynssamfunnet registreringen *før* et krav om tilskudd kan avvises.

Motsatt vil et tros- eller livssynssamfunn som oppfyller vilkårene for registrering, ha krav på tilskudd så fremt det ikke er grunnlag for å nekte tilskudd. Dersom det foreligger slike alvorlige forhold som omtales i trossamfunnsloven § 6 første ledd, kan samfunnet nektes tilskudd *selv om det er registrert*. Fylkesmannen må deretter vurdere om det i tillegg er grunnlag for å frata samfunnet registreringen, jf. forskriftsforslaget § 6 første ledd.

3.4.3 Fylkesmannens undersøkelser (forskriften § 11)

Departementet foreslår i forskriftsforslaget § 11 regler om fylkesmannens undersøkelser i saker om nekting av tilskudd. Bestemmelsen er ny. Den presiserer både fylkesmannens delegerte tilsynsmyndighet over tros- og livssynssamfunnene og gir prosessuelle regler om gjennomføring av grunnlaget for å nekte tilskudd.

Første ledd sier at fylkesmannen skal vurdere behovet for å gjøre nærmere undersøkelser dersom fylkesmannen *blir kjent* med opplysninger som kan gi grunnlag for å nekte tilskudd. Det er dermed klart at fylkesmannen ikke behøver å undersøke

bagatellmessige forhold og forhold som åpenbart ikke er i strid med trossamfunnsloven § 6 første og andre ledd.

Fylkesmannen plikter ikke uoppfordret å undersøke om det foreligger grunnlag for å nekte tilskudd uten opplysninger om eller mistanke om slike forhold. Tilsynet skal normalt baseres på informasjon utenfra, og ikke gjennom systematiske undersøkelser. Fylkesmannen kan vurdere behovet for undersøkelser på grunnlag av tros- eller livssynssamfunnets egne rapporter, medieoppslag, tips eller andre oppfordringer utenfra. Samtidig er naturligvis ikke tilsynsansvaret til hinder for at fylkesmannen iverksetter undersøkelser av eget tiltak. I alle tilfelle må fylkesmannen gjøre vurderinger også basert på ressurs hensyn og på generelle saklighetsnormer. Fylkesmannens primære oppgave etter loven og forskriftsforslaget er å behandle krav om tilskudd for å legge til rette for tros- og livssynsutøvelse, og ikke å etterforske mulige krenkelser i tros- og livssynssamfunnene.

Dersom fylkesmannen blir kjent med forhold som kan gi grunnlag for å nekte tilskudd, plikter fylkesmannen å *vurdere* behovet for å gjøre undersøkelser, jf. «skal». En slik intern vurdering skal nedtegnes av fylkesmannen, men er ikke et enkeltvedtak som kan påklages. Enkeltpersoner, organisasjoner eller media som henvender seg til fylkesmannen med informasjon som hevdes å være relevant for vurderinger etter trossamfunnsloven § 6, vil ikke ha krav på at det fattes noe vedtak eller på å få innsyn i fylkesmannens vurderinger. Å gi tilbakemelding eller kvittere på henvendelser som ikke er anonyme, antas imidlertid å følge av god forvaltningsskikk.

Siste punktum pålegger fylkesmannen å vurdere melding til relevant håndhevingsorgan. Det kan tenkes situasjoner hvor fylkesmannen ikke er det myndighetsorgan som er best egnet til å foreta videre undersøkelser. I noen tilfeller vil slik unnlattelse av melding til for eksempel politi eller barnevern også kunne være straffbart, jf. straffeloven § 196 (generell avvergingsplikt).

Andre ledd bygger på fylkesmannens ansvar for å opplyse saken, jf. forvaltningsloven § 17. Oppstillingen er ikke uttømmende; også annen type dokumentasjon kan være relevant for fylkesmannens vurdering. Fylkesmannen kan ikke *kreve* å få dokumentasjonen utlevert, men det er lagt til grunn i Prop. 130 L (2018–2019) side 193 og Innst. 208 L (2019–2020) punkt 4.2 at reglene om registrering og tilskudd forutsetter en vilje til åpenhet om indre forhold i tros- og livssynssamfunnene, og at samfunnene ikke vil kunne holde intern dokumentasjon skjult for fylkesmannen (og offentligheten, jf. offentlighetsloven) når det har betydning for vurderingen av om samfunnet oppfyller registrerings- og tilskuddsvilkårene. Dersom samfunnene unnlater å medvirke til sakens

opplysning ved å gi fylkesmannen dokumentasjon som kan avklare forholdet på en enkel måte, for eksempel et internt regelverk som angivelig inneholder bestemmelser i strid med rettigheter og friheter nevnt i loven § 6 første ledd, må det vurderes konkret om det bør telle med i vurderingen av nekting av tilskudd eller tap av registrering.

Tredje ledd synliggjør at fylkesmannen kan ta i bruk flere alternative virkemidler for å få opplyst saken. Departementet mener det er nødvendig at fylkesmannen tar i bruk flere virkemidler for at § 6 første ledd skal kunne prøves på en effektiv måte. I den grad slike virkemidler allerede følger av reglene om utredningsplikt i forvaltningsloven § 17, er de inntatt av pedagogiske hensyn. Virkemidlene nevnt her, er også relevante i fylkesmannens utøvelse av sin tilsynsrolle, jf. trossamfunnsloven § 8 annet ledd.

Fjerde ledd gir fylkesmannen anledning til å utsette et vedtak om å nekte tilskudd for å gi tros- eller livssynssamfunnet mulighet til å få forholdet rettet opp. Dette kan for eksempel være aktuelt dersom samfunnet har mangelfulle vedtekter som det tar tid å endre, eller har en praksis som bør endres, og hvor det er rimelig at praksisen forankres i samfunnets besluttende organer. Fylkesmannen kan også utsette et vedtak i påvente av avgjørelse fra relevant håndhevingsorgan, for eksempel Diskrimineringsnemnda. I slike tilfeller er det ikke hensiktsmessig at forskriften setter en frist, men fylkesmannen skal i alle tilfelle sette en tid for ny vurdering av forholdet.

Femte ledd er inntatt av pedagogiske grunner. Reglene om forhåndsvarsling følger av forvaltningsloven § 16.

3.4.4 Nekting og avkorting av tilskudd (forskriften § 12)

Bestemmelsen utfyller grunnlagene for å nekte og avkorte tilskudd i trossamfunnsloven § 6 første og tredje ledd.

Første ledd stadfester at nekting av tilskudd er et enkeltvedtak som kan påklages. Oppstillingen er uttømmende og omfatter grunnlagene for å nekte tilskudd i trossamfunnsloven § 6.

Bokstav a viser til de fire lovregulerte grunnlagene for å nekte tilskudd i trossamfunnsloven § 6 første ledd første punktum:

«Dersom et tros- eller livssynssamfunn, eller enkeltpersoner som opptrer på vegne av samfunnet, utøver vold eller tvang, fremsetter trusler, krenker barns rettigheter, bryter lovbestemte diskrimineringsforbud eller på andre måter alvorlig krenker andres rettigheter og friheter, kan samfunnet nektes tilskudd eller tilskudd kan avkortes.»

Også oppfordring eller støtte til slike krenkelser kan gi grunnlag for å nekte tilskudd. Det må først vurderes hvilke konkrete forhold som utgjør slike krenkelser som nevnt, for eksempel av barns rettigheter eller brudd på lovbestemte diskrimineringsforbud. *Lovlig* forskjellsbehandling er for eksempel ikke diskriminering. Deretter må det vurderes om forholdet bør medføre at samfunnet nektes tilskudd. Det overordnede spørsmålet er om tildeling av tilskudd gitt de konkrete forholdene vil fremstå som urimelig. For nærmere omtale av de ulike forholdene, vises det til Prop. 130 L (2018–2019) kapittel 17 og merknader til § 6 (side 257 flg.).

Bokstav b viser til trossamfunnsloven § 5 annet ledd om at tilskuddet skal brukes til tros- eller livssynsformål.

Hovedformålet med statens tilskudd er at tros- og livssynsfriheten skal kunne utøves i praksis. Loven krever likevel ikke at tilskuddet utelukkende brukes til direkte utøvelse av tro eller livssyn, så fremt aktivitetene har et tros- eller livssynsformål. Her må det være rom for en forholdsvis vid forståelse av hva slags type aktiviteter som kan være omfattet. Tilskuddsmidler vil blant annet kunne brukes til sosiale og kulturelle aktiviteter, for eksempel leksehjelp og ungdomsklubb, når tilbudet inngår i realiseringen av tros- eller livssynsformålet.

Dersom tilskuddet utelukkende eller i stor grad har gått til aktiviteter som ikke inngår i realiseringen av tros- eller livssynsformålet, vil dette gi grunnlag for å nekte eller avkorte tilskudd. I vurderingen skal det som sagt legges til grunn en vid forståelse av hva slags aktiviteter, arbeid og tilbud tilskuddet skal kunne brukes til.

Bokstav c viser til samfunnenes rapporteringsplikt, jf. trossamfunnsloven § 7 første og andre ledd. Samfunn som unnlater å rapportere, rapporterer mangelfullt eller uriktig, kan nektes tilskudd, så fremt forholdet ikke er rettet innen rimelig tid, jf. forskriften § 4 tredje ledd.

Bokstav d viser til lovens regler for inn- og utmelding, jf. trossamfunnsloven § 2. Bestemmelsen rokker ikke ved tros- og livssynssamfunns rett til å fastsette egne krav til medlemskap og fremgangsmåte for innmelding. Eksempler på brudd kan for eksempel være samfunn som ikke godtar skriftlig utmelding, eller som tillater inn- og utmeldinger i strid med lovens aldersgrense på 15 år. Tros- og livssynssamfunnene kan praktisere en høyere, men ikke en lavere aldersgrense enn 15 år for innmelding. For utmelding kan samfunnene derimot ikke sette en høyere aldersgrense enn 15 år. Det vil dermed uansett ikke være tillatt at foreldre melder inn eller ut barn som har fylt 15 år.

Bokstav e viser til tilfeller hvor tros- eller livssynssamfunnet med vitende og vilje har oppgitt et for høyt medlemstall eller gitt andre uriktige opplysninger til fylkesmannen av betydning for tildeling av tilskudd. Bestemmelsen er ment å ramme tilfeller hvor tros- eller livssynssamfunnet kan klandres for feilinformeringen på en slik måte at det i seg selv bør få betydning for tilskuddsutbetalingen.

Andre ledd peker på forhold fylkesmennene skal vektlegge i vurderingen av om tros- eller livssynssamfunnet bør nektes tilskudd. Bestemmelsen er ikke uttømmende, slik at også andre forhold kan ha betydning for vurderingen, men annet ledd peker på forhold som det *skal ses særlig hen til*. Vurderingen må ta utgangspunkt i om tros- og livssynssamfunnet som sådan kan klandres for de forholdene som har oppstått. Dersom det er utenfor samfunnets kontroll, er utgangspunktet at krenkelsen ikke gir grunnlag for å nekte tilskudd. Det vises til Prop. 130 L (2018–2019) og merknadene til § 6:

«Et forhold som rammes av nektelsesgrunnlaget, kan knyttes til samfunnet som sådan, for eksempel ved at det kommer til uttrykk i fast praksis i samfunnet eller at det framgår av vedtekter eller andre dokumenter som gjelder for eller er utarbeidet av samfunnet. Et tros- eller livssynssamfunn kan videre måtte svare for opptreden som kan knyttes til en organisatorisk enhet i samfunnet, for eksempel en menighet eller lignende. Samfunnet kan dessuten bli holdt ansvarlig for enkeltpersoner som opptrer på dets vegne overfor medlemmene eller allmennheten. Det gjelder ikke bare personer som i juridisk forstand representerer samfunnet eller en menighet, men kan også omfatte for eksempel religiøse ledere eller ansatte. Forholdet må imidlertid kunne knyttes til tros- eller livssynssamfunnets virksomhet. Samfunnet svarer dermed ikke for *enhver* handling begått av personer som representerer samfunnet. Det må vurderes konkret om forholdet er av en slik karakter at det vil fremstå urimelig dersom det ikke får betydning også for samfunnet som sådan. Forhold begått av en person tilknyttet samfunnet, men som samfunnet overhodet ikke var kjent med eller ikke med rimelighet burde vært kjent med, kan som et utgangspunkt ikke gi grunnlag for å nekte tilskudd.»

Dersom samfunnet på et tidspunkt blir kjent med forholdet, er spørsmålet hva samfunnet foretar seg for å sikre at forholdet opphører eller blir ryddet opp i.

Det første relevante vurderingstemaet er derfor tiltak tros- eller livssynssamfunnet har iverksatt for å forhindre slike forhold. Hvilke tiltak som er relevante i en slik sammenheng, må vurderes konkret. Tiltakene må ha en viss grad av egnethet for at de kan få betydning for vurderingen, men det kan likevel ikke kreves at samfunnene har

sikker kunnskap om effekten av slike tiltak. Også tiltak som tros- eller livssynssamfunnet planlegger å iverksette, kan få betydning for vurderingen.

I vurderingen av om tilskudd bør nektes skal det også ses hen til hvor alvorlig forholdet er og om det fremstår som forsettlig. Igjen er det sentralt å vurdere om samfunnet som sådan er ansvarlig for forholdet, for eksempel fordi samfunnet har akseptert utøvelse av negativ sosial kontroll overfor barn og unge i samfunnet. Et forhold kan også være alvorlig uten at det direkte går ut over noen, dersom det svekker tilliten til tros- eller livssynssamfunnet, for eksempel ved manglende eller uriktig rapportering.

Tredje ledd gir adgang til å vurdere avkorting når det er grunnlag for å nekte tilskudd. Også her er vurderingstemaet om tildeling av tilskudd i det enkelte tilfelle fremstår som urimelig. I noen tilfeller kan både å nekte tilskuddet helt, og å tildele hele tilskuddet anses urimelig. Dette kan særlig være relevant i tilfeller hvor et tros- eller livssynssamfunn består av flere mindre enheter som kan opptre selvstendig og uavhengig av resten av tros- eller livssynssamfunnet, for eksempel en menighet, lokallag eller liknende. Dersom forhold som kan gi grunnlag for å nekte tilskudd foreligger i en eller flere slike mindre enheter, men ikke i resten av tros- eller livssynssamfunnet, kan det fremstå urimelig om samfunnet som sådan fratas hele tilskuddet.

Hvor tett enhetene i samfunnet er organisert og hvilken styringsmulighet og struktur samfunnet har valgt, kan få betydning for vurderingen. Dersom en sentral enhet eller tros- eller livssynssamfunnet som sådan burde ha kontroll på og svare for forhold som skjer i en lokal enhet, vil det ikke nødvendigvis være urimelig å nekte hele tilskuddet.

Det kan være vanskelig å vurdere hvor stor avkorting som er rimelig. Utgangspunktet for slike tilfeller som nevnt over bør være antall medlemmer i den eller de lokale enhetene som er ansvarlig for forholdet.

Avkortingsalternativet gir dessuten en adgang til å ta hensyn til konkrete omstendigheter i tros- eller livssynssamfunnet, for eksempel til samfunnets økonomi.

Fjerde ledd kvalifiserer krenkelsene i trossamfunnsloven § 6 første ledd. Systematiske, vedvarende eller forsettlige krenkelser *skal som hovedregel* føre til at tilskudd nektes i sin helhet. For at det skal være grunnlag for å nekte tilskudd, må krenkelsene være alvorlige. At forholdene er systematiske, vedvarende eller forsettlige gjør dem i seg selv alvorlige. Det er ikke kumulative vilkår. Et forsettlig forhold kan dermed anses særlig alvorlig selv om det hverken kan karakteriseres som systematisk eller vedvarende. På samme måte kan samfunnet måtte svare for et uaktsomt forhold, dersom samfunnet burde ha sørget for at forholdet ble rettet opp i (vedvarende krenkelse). Unntaket her

kan være der hvor det er urimelig å belaste hele samfunnet for slike alvorlige krenkelser i en lokal enhet, fordi samfunnet for øvrig er uten skyld eller uaktsomhet.

Også systematiske og/eller vedvarende oppfordringer eller støtte til slike krenkelser skal anses særlig alvorlige.

Reglene i denne bestemmelsen gjelder også Den norske kirke, slik at forhold i Den norske kirke kan føre til at statstilskuddet bør reduseres. Fordi bevilgningen til Den norske kirke får betydning for tilskudd til øvrige tros- og livssynssamfunn, må det gjennomføres på en måte som ikke påvirker tilskuddssatsen. Det praktiske vil være å kreve deler av tilskuddet tilbakebetalt. Det er departementet, og ikke fylkesmannen, som må ta stilling til et grunnlag for å kreve tilbakebetaling fra Den norske kirke. Et eventuelt tilbakebetalingskrav fra departementet vil antakelig måtte basere seg på et samtykkevedtak fra Stortinget, som treffer budsjettvedtakene som ligger til grunn for departementets tildelinger av statstilskudd til Den norske kirke.

Femte ledd fastslår at tilskudd skal nektes hvis tros- eller livssynssamfunnet fratas registreringen og ikke blir registrert på ny, jf. forskriften § 6. Er det tvil om registreringsvilkårene er oppfylt, kan fylkesmannen utsette vedtak om utbetaling av tilskudd, jf. forskriften § 6 fjerde ledd.

3.4.5 Krav om tilbakebetaling (forskriften § 13)

Bestemmelsen viser til trossamfunnsloven § 6 tredje ledd. Dersom det foreligger grunnlag for å nekte tilskudd, kan tilskudd også kreves tilbakebetalt.

Spørsmålet er på generelt grunnlag om forholdene tilsier at det ville fremstå *urimelig* om samfunnet beholdt tilskuddet.

Første ledd henviser til oppstillingen over grunnlaget for å nekte tilskudd i forskriftsforslaget § 12 første ledd. Tilbakebetaling kan skje helt eller delvis, på samme måte som avkorting av tilskudd, jf. § 12 tredje ledd. Som for grunnlag om å nekte tilskudd, vil det være høy terskel for å kreve tilbake allerede utbetalt tilskudd etter trossamfunnsloven § 6 første ledd, jf. forskriftsforslaget § 12 første ledd bokstav a. Noen ganger vil terskelen også kunne være høyere, fordi et krav om tilbakebetaling kan fremstå mer inngripende enn å nekte tilskudd. Det vil også kunne være vanskelig å sannsynliggjøre forhold som har skjedd tilbake i tid, slik at det er grunnlag for å kreve tilbakebetaling.

Tilskudd som er brukt til annet enn tros- eller livssynsformål, skal som hovedregel kreves tilbakebetalt, med mindre det dreier seg om bagatellmessige beløp, jf. forskriftsforslaget § 12 første ledd bokstav b. Størrelsen på et eventuelt

tilbakebetalingskrav skal være proporsjonalt med beløpet som er anvendt til andre formål enn det trossamfunnsloven tillater, jf. fjerde ledd. Dersom tros- eller livssynssamfunnet unnlater å sende inn rapport og/eller regnskap, jf. § 12 første ledd bokstav c, og dokumentene heller ikke fremlegges etter purring fra fylkesmannen, bør tilskuddet som ble utbetalt i det aktuelle rapporterings- og regnskapsåret, som hovedregel kreves tilbakebetalt – i tillegg til at samfunnet nektes nye tilskudd. (Tros- og livssynssamfunn kan søke fylkesmannen om forlenget frist til å sende inn årsrapport og regnskap, jf. forskriften § 14 sjette ledd og § 15 første ledd, og det skal ikke rettes tilbakebetalingskrav mot samfunnet mens den forlengete fristen løper.)

Annet ledd angir en regel for hvordan tilbakebetaling skal vurderes. Det skal særlig ses hen til hvor alvorlig forholdet er og om det fremstår som forsettlig.

Tredje ledd fastslår at for mye utbetalt i tilskudd på grunn av uriktig medlemstall eller på grunn av andre uriktige opplysninger som har betydning for tildeling av tilskudd, og som er forhold som kan rammes av straffelovens bedrageribestemmelser, skal kreves tilbakebetalt, med mindre det dreier seg om bagatellmessige beløp.

Fjerde ledd fastsetter et forholdsmessighetsprinsipp i utmålingen av et eventuelt tilbakebetalingskrav: som hovedregel skal tilbakebetalingen gjelde for den perioden forholdet har pågått, og for den andel av tilskuddet forholdet gjelder.

Femte ledd fastslår at tilbakebetaling også kan skje ved motregning i fremtidige tilskudd. Slik motregning kan være aktuell både ved hel eller delvis tilbakebetaling. Det kan unntaksvis besluttes at tilbakebetalingskravet deles opp. Det vil også kunne kreves renter i samsvar med alminnelige regler. Bestemmelsen vil naturlig nok ikke være relevant dersom tros- eller livssynssamfunnet også fratas registreringen.

3.5 Kapittel 5: Regnskap og rapportering

3.5.1 Innledning

Etter trossamfunnsloven § 5 annet ledd skal tros- og livssynssamfunnene benytte statstilskuddet til *tros- eller livssynsformål*. Bestemmelsen åpner for at tilskuddet kan brukes til å dekke et vidt spekter av utgifter i forbindelse med tros- eller livssynssamfunnets egen religiøse eller livssynsmessige virksomhet. Loven viderefører plikten til å rapportere årlig om virksomheten og bruken av tilskudd, men stiller flere nye krav til denne rapporteringen.

I Meld. St. 10 (2018–2019) *Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig* — *Den statlege frivilligheitspolitikken* la regjeringen frem fire frivillighetspolitiske mål, blant annet om en forenklingsreform (side 8):

«Det skal vere enkelt å drive ein frivillig organisasjon. Det skal vere enkelt for frivilligheita å søkje, ta imot og rapportere på offentleg støtte. Effektiv forvaltning og digitalisering er blant verkemidla for å oppnå forenkling.»

Departementet tar sikte på at den digitale løsningen omtalt i punkt 2.4, også skal kunne brukes til å sende inn årsrapport og regnskap, og at dette vil være forenklende for tros- og livssynssamfunnene og lette arbeidet for fylkesmennene ved kontrollen av opplysningene.

Rapporteringen skal gi fylkesmennene et grunnlag for å fastslå at registreringsvilkårene fortsatt er oppfylt. Derfor er det viktig at samfunnene sørger for at opplysningene er korrekte og oppdaterte, jf. forskriftsforslaget § 5 om plikt til å opplyse om endringer i registreringsgrunnlaget. I tillegg skal rapporteringen eventuelt gi fylkesmannen grunnlag for å vurdere om det er forhold som tilsier at samfunnet bør nektes tilskudd.

I tillegg er rapporteringskravene som stilles sentrale for økt åpenhet om indre forhold i tros- og livssynssamfunnene, jf. Prop. 130 L (2018–2019) side 193. Slik åpenhet kan både bidra til bevisstgjøring og utvikling i tros- og livssynssamfunnene, og gi *storsamfunnet* økt kunnskap, både om hva tros- og livssynssamfunnene bidrar med og om eventuelle utfordringer av betydning også for samfunnet som sådan.

Barns rettigheter er løftet fram i trossamfunnsloven § 3 om barns rett til medvirkning i spørsmål som gjelder barnets utøvelse av tro eller livssyn. I tillegg er barns rettigheter løftet fram ved at krenkelser av barns rettigheter er ett av grunnlagene for å nekte tilskudd i trossamfunnsloven § 6 første ledd. Departementet mener dette innebærer at samfunnene må rapportere om forhold som vedrører barn i tros- og livssynssamfunnene.

3.5.2 Regnskap (forskriften § 14)

Etter gjeldende rett skal alle tros- og livssynssamfunn som mottar tilskudd sende et regnskap over bruk av tilskudd til fylkesmannen. Regnskapet skal være attestert av statsautorisert eller registrert revisor, jf. forskrift om registrerte og uregistrerte trossamfunn § 10 og forskrift om tilskot til livssynssamfunn § 2. Trossamfunn som har mottatt mindre enn 100 000 kr i statstilskudd, behøver ikke å sende inn et revisorbekreftet regnskap. I slike tilfeller skal det sendes inn en regnskapsoversikt som er bekreftet av trossamfunnets styre eller utvalg.

I forskriftsforslaget § 14 gis det regler om regnskapsplikten til tros- og livssynssamfunn som mottar tilskudd etter trossamfunnsloven. Plikten inntreer først når tros- eller livssynssamfunnet har fått tilskudd. Registrerte tros- og livssynssamfunn som avstår fra å kreve tilskudd, behøver altså ikke å sende inn regnskap.

Av pedagogiske hensyn gjentar *første ledd* at tros- og livssynssamfunnene skal benytte tilskuddet de mottar etter trossamfunnsloven, til tros- eller livssynsformål.

Hva som menes med «tros- eller livssynsformål» defineres hverken i trossamfunnsloven eller i forskriftsforslaget. Begrepet skal forstås vidt. I særmerknadene i Prop. 130 L (2018–2019) opplyses følgende om loven § 5 annet ledd (side 256):

«Den nye felles bestemmelsen for tros- og livssynssamfunn om at tilskuddet skal benyttes til «tros- eller livssynsformål» er ment å videreføre det materielle innholdet i de tidligere bestemmelsene. Hovedformålet med statens tilskudd er at tros- og livssynsfriheten skal kunne utøves i praksis. Loven krever likevel ikke at tilskuddet utelukkende skal anvendes direkte til utøvelse av tro og livssyn. Det er tilstrekkelig at en aktivitet har et «tros- eller livssynsformål», og det dekker både drifts- og investeringsutgifter som knytter seg til samfunnets aktiviteter. Bestemmelsen betyr dermed at samfunnene vil kunne bruke tilskuddet til å dekke et vidt spekter av utgifter i forbindelse med samfunnets egen religiøse eller livssynsmessige virksomhet. Aktiviteten må skje i regi av tros- eller livssynssamfunnet, og samfunnet kan ikke overføre tilskuddene direkte til sine medlemmer. Det vil også være i strid med bestemmelsen om samfunnet, i stedet for å bruke midlene selv, gir tilskuddet videre til andre organisasjoner eller formål i Norge eller i utlandet. Tilskuddsmidler kan settes av til sparing, forutsatt at de senere brukes i tråd med lovens forutsetninger. Det vil imidlertid være i strid med bestemmelsen dersom tilskuddsmidler gjøres utilgjengelig for tros- eller livssynssamfunnets styrende organer.»

Annet ledd regulerer innholdet i regnskapet tilskuddsmottakende tros- og livssynssamfunnene skal gi til fylkesmannen. Etter gjeldende trossamfunnslov og livssynssamfunnsloven skal tros- og livssynssamfunnene sende inn et regnskap som viser hva tilskuddene er brukt til, jf. forskrift om trossamfunn § 10 og forskrift om tilskott til livssynssamfunn § 2.

Regnskapsplikten utvides i tråd med § 7 tredje ledd i den nye trossamfunnsloven. Regnskapet skal gi oversikt over både inntektene og utgiftene i tros- eller livssynssamfunnet, blant annet størrelsen på tilskuddet etter trossamfunnsloven og

andre spesifiserte inntekter og utgifter. Departementet jobber videre med hensiktsmessig rapportering knyttet til dette.

Formålet er å gi fylkesmannen et bedre grunnlag for eventuelt å vurdere om statstilskuddet er brukt til tros- eller livssynsformål. Det kan dessuten ikke utelukkes at en mer helhetlig oversikt over inntekts- og utgiftsbildet kan ha betydning for en vurdering av om samfunnet fortsatt er å anse som et tros- eller livssynssamfunn i lovens forstand, dvs. «sammenslutninger for felles utøvelse av tro eller livssyn», jf. loven § 1 annet ledd.

I *tredje ledd* gis det regler om tros- og livssynssamfunnenes plikt til å opplyse om bidrag fra utlandet, jf. trossamfunnsloven § 7 tredje ledd annen setning og Prop. 130 L (2018–2019) side 193. Formålet med opplysningsplikten er å sikre åpenhet om utenlandske donasjoner til norske tros- og livssynssamfunn. Det ikke i statens interesse å få opplysninger om bidrag av en ubetydelig størrelse. Det bør derfor være en beløps- eller verdigrense for når opplysningsplikten inntreffer.

I regnskapet skal tros- og livssynssamfunnene opplyse særlig om eventuelle bidrag, dvs. pengestøtte og/eller verdien av varer og tjenester mottatt vederlagsfritt eller til underpris, som de har mottatt fra et annet land når summen av samtlige bidrag fra fysiske eller juridiske personer (offentlige organer, organisasjoner, selskaper, institusjoner etc.) hjemmehørende i det aktuelle landet i løpet av regnskapsåret er lik eller høyere enn 0,1 ganger [grunnbeløpet i folketrygden](#) i regnskapsåret. I 2019 var grunnbeløpet (G) kr 99 858. I regnskapet skal tros- og livssynssamfunnene oppgi den samlede verdien av bidragene de har mottatt fra hvert land. Tros- og livssynssamfunnene behøver ikke identifisere den enkelte giver, med mindre bidraget eller summen av flere bidrag fra giveren i løpet av regnskapsåret er lik eller høyere enn G. I slike tilfeller skal tros- eller livssynssamfunnet navngi giveren i regnskapet, forutsatt at giveren ikke er anonym. I siste setning fastslås det at bidrag fra norske statsborgere som er bosatt i utlandet, som det i denne sammenheng er naturlig å sidestille med innenlandske bidrag, ikke er omfattet av den særlige opplysningsplikten.

Fjerde ledd fastsetter at regnskapet skal være revidert av statsautorisert eller registrert revisor når tilskuddet tros- eller livssynssamfunnet mottok, var lik eller høyere enn 3 ganger folketrygdens grunnbeløp (3 G) i regnskapsåret.⁹ Beløpsgrensen utgjør et unntak fra revisjonsplikten for de minste samfunnene. I høringsnotatet ble det antydnet samme nivå som Stålsett-utvalget foreslo, altså 400 000 kroner. Det bør være en revisjonsplikt

⁹ Revisorloven § 3-1 gir regler om registrerte og statsautoriserte revisorer.

for samfunn av en viss størrelse. Departementet har etter en avveining foreslått 3 G og ber om høringsinstansene innspill på dette.

Departementet legger til grunn at revisor vil prioritere sine revisjonshandlinger i samsvar med risiko og vesentlighet og i samsvar med aktuelle revisjonsstandarder. Etter leddets siste setning vil departementet kunne fastsette at en bestemt revisjonsstandard skal benyttes. ISRS 4400 med tilhørende kontrollhandlinger anses mest aktuell.

I henhold til *femte ledd* kan tros- eller livssynssamfunnet sette av tilskuddsmidler til sparing, for eksempel til en fremtidig investering i nye forsamlingslokaler. I så fall skal det opplyses i note til regnskapet hva midlene etter planen skal brukes til.

Bestemmelsen åpner for eksempel for at samfunnet kan bygge opp egenkapital til å dekke uforutsette utgifter.

Etter *sjette ledd* skal regnskapet være signert av den eller dem som representerer tros- eller livssynssamfunnet utad. Fristen for å sende inn regnskapet til fylkesmannen er 10. april hvert år, men fylkesmannen kan forlenge fristen etter søknad.

3.5.3 Årsrapport (forskriften § 15)

Etter gjeldende regler må registrerte trossamfunn sende inn en kortfattet årsmelding «om verksemda og om brigde i ting som er registerførde». Livssynssamfunn og uregistrerte trossamfunn er ikke pålagt tilsvarende rapporteringsplikt.

Trossamfunnsloven pålegger alle registrerte tros- og livssynssamfunn å rapportere årlig om sin virksomhet, jf. loven § 7 første ledd. Årsrapporten skal omfatte «kort omtale av virksomheten i samfunnet, bruken av tilskudd fra staten og forvaltning av vigselsrett». Forskriftsforslaget § 15 presiserer hva dette innebærer. Et overordnet formål med rapporteringen er å gi grunnlag for å fastslå at vilkårene for registrering fortsatt er oppfylt. Samfunnet plikter å sørge for at opplysningene om registreringsvilkårene til enhver tid er oppdaterte, jf. forskriftsforslaget § 4. Rapporteringen skal videre godtgjøre at tilskuddet brukes til tros- eller livssynsmessige formål.

Første ledd fastslår at tros- og livssynssamfunn årlig skal rapportere om sin virksomhet. Videre er det i annet punktum satt fast frist for innsending av slik årsrapport. Fristen, som er 10. april hvert år, medfører at rapporteringen kan inngå i grunnlaget for fylkesmennenes vurdering av innsendte krav om tilskudd, jf. forskriftsforslaget § 7. At årsrapport og regnskap er levert innen fristen, er en forutsetning for å få innvilget krav om tilskudd.

Annet ledd konkretiserer hva samfunnene plikter å rapportere om. I stort innebærer det at samfunnene skal rapportere om sine tros- eller livssynsaktiviteter gjennom året. At

rapporteringen skal være kort, innebærer at det ikke kreves omfattende tekster om hva samfunnets virksomhet omfatter. Rapporteringen skal bidra til å sette fylkesmannen i stand til å ivareta sitt tilsynsansvar etter loven. Ved behov for nærmere kunnskap om innholdet i aktivitetene kan fylkesmannen be om særskilt rapportering, jf. forskriftsforslaget § 16.

All virksomhet i tros- og livssynssamfunnet omfattes i utgangspunktet av rapporteringsplikten. Det betyr at rapporteringsplikten ikke er begrenset til en snever forståelse av samfunnets tros- eller livssynsutøvelse. Den omfatter også sosialt arbeid og kulturelle eller kommersielle aktiviteter så fremt de arrangeres i regi av tros- eller livssynssamfunnet. Som tilskuddsforvalter har staten interesse av å få innsyn i *hele* samfunnenes virksomhet, selv om tilskuddet bare brukes til en begrenset del av virksomheten. Dette handler om å ivareta formålet med tilskuddsordningen både ved å sikre at det er *tros- og livssynssamfunn* som omfattes av tilskuddsordningen, og ved å sikre at det er *tros- og livssynsvirksomhet* tilskuddet brukes til. Det innebærer videre at samfunnet ikke kan avgrense rapporteringen om deler av virksomheten med henvisning til at ikke all virksomhet finansieres av det offentlige tilskuddet. Samtidig skal tilskuddsforvaltningen ikke forhindre at samfunnene får drive ut fra sitt tros- eller verdigrunnlag og sin egenart.

Tredje ledd presiserer at det skal rapporteres særskilt om eventuelle tilbud samfunnene har for barn og unge. Dette omfatter en kort omtale av aktiviteter og tilbud, slik det gjelder for krav til rapportering om virksomheten i annet ledd. Undervisning eller annen trosopplæring er også omfattet av dette. Når det gjelder innholdet i undervisningen, er en kort omtale nok, men det må fremgå hvem tilbudet er rettet mot, hva formålet med undervisningen er, og omfang og form i hovedtrekk.

Fjerde ledd fastslår at rapporteringen også omfatter en redegjørelse for bruken av tilskuddet. Bestemmelsen må ses i lys av at tilskuddet skal brukes til tros- og livssynsformål.

Femte ledd pålegger tros- og livssynssamfunnene å opplyse om sitt medlemstall per 1. januar. Bestemmelsen sikrer at fylkesmannen også får oppgitt et oppdatert medlemstall fra tros- og livssynssamfunn som ikke krever tilskudd hvert år. Femte ledd skal i tillegg gi fylkesmannen oversikt over antall vigsler samfunnene foretar i løpet av året.

Sjette ledd utdyper trossamfunnsloven § 7 første ledd tredje punktum. Samfunnene skal gi opplysninger om likestillingstilstanden i tros- eller livssynssamfunnet når det gjelder kjønn, og opplysninger om hvilke tiltak samfunnene har iverksatt for å oppnå kjønnslikestilling. Formålet er å avdekke utilsiktede og uønskede forskjeller mellom

kvinner og menn i tros- eller livssynssamfunnet. Informasjonen skal fungere som et redskap for samfunnet til å kunne vurdere nye likestillingstiltak, jf. Prop. 130 L (2018–2019) side 259.

Det følger av *bokstav a* at årsrapporten skal gjøre rede for den faktiske tilstanden når det gjelder kjønnslikestilling i virksomheten. Kravet bygger på aktivitets- og redegjørelsesplikten i diskrimineringsloven § 26a, se Prop. 63 L (2018–2019) *Om styrking av aktivitets- og redegjørelsesplikten* punkt 3.8.1.5. Forskriftsforslaget gjelder samtlige tros- og livssynssamfunn, uavhengig av arbeidsgiveransvar. Den faktiske tilstanden omfatter kjønnsbalansen i tros- eller livssynssamfunnet, herunder kjønnsfordelingen i samfunnets styrende organer.

Bokstav b «likestillingstiltak som er iverksatt og som planlegges iverksatt for å fremme likestilling uavhengig av kjønn», pålegger samfunnene å rapportere om eventuelle planlagte og/eller iverksatte tiltak, men pålegger ikke samfunnene å innføre eller *gjennomføre* slike tiltak. Tilstanden som samfunnene beskriver i henhold til bokstav a, vil imidlertid gi samfunnene et faktagrunnlag for å kunne iverksette slike målrettede tiltak.

Bokstav c tar sikte på informasjon om eventuelle begrensninger samfunnet har eller praktiserer når det gjelder tilgang til aktiviteter, styrende organer, verv eller stillinger, for medlemmer eller andre som oppsøker tros- eller livssynssamfunnet. Med begrensninger menes både det at særlige grupper ikke får delta på ulike aktiviteter eller innta verv og lignende, for eksempel at et styre kun kan ha mannlige medlemmer, eller at et ledertreningsprogram ikke er åpent for personer som er homofilt samboende. Forskjellsbehandlingen peker på diskrimineringsgrunnlagene i likestillings- og diskrimineringsloven § 6¹⁰. At aktiviteter eller seremonier bare er åpne for medlemmer, skal det ikke rapporteres på, så fremt ikke deltakelse er begrenset til visse typer medlemmer og disse begrensningene har sammenheng med kjønn eller et annet diskrimineringsgrunnlag.

Samfunnet plikter å opplyse om slike eventuelle begrensninger og hvem de omfatter. Dersom samfunnet ikke praktiserer slike begrensninger, er det heller ikke behov for å rapportere. Rapporteringsplikten innebærer at alle tros- og livssynssamfunn må tenke

¹⁰ Diskrimineringsgrunnlagene er kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder eller kombinasjoner av disse grunnlagene. Med etnisitet menes blant annet nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk.

gjennom om det er tilbud eller aktiviteter i samfunnet som ikke ethvert medlem kan delta i, og hvilke grupper av mennesker som eventuelt ikke kan delta.

Det kreves ikke at samfunnet begrunner begrensningene nærmere i rapporteringen, men fylkesmannen kan be om det, jf. forskriftsforslaget § 16 (rapportering om særskilte forhold). Begrunnelsen for forskjellsbehandlingen må ikke være i strid med likestillings- og diskrimineringslovens bestemmelser. Det betyr at en eventuell forskjellsbehandling må ha en saklig begrunnelse og være nødvendig og rimelig for at samfunnet skal kunne utøve sin religion eller sitt livssyn, for eksempel at et samfunn av teologiske grunner ikke har kvinnelige eller homofilt samboende forkynnere. Rapporteringen vil skape åpenhet om forholdene og vil gi tros- eller livssynssamfunnet et grunnlag for å vurdere egen praksis.

Bokstav d presiserer at samfunnet også skal rapportere om segregerte tilbud.

Segregering vil si å gjennomføre eller praktisere adskillelse, typisk av befolkningsgrupper¹¹ (for eksempel landbakgrunn) eller basert på kjønn (kjønnssegregering). Dette vil omfatte seremonier eller aktiviteter/tilbud hvor kvinner og menn eller jenter og gutter må oppholde seg hver for seg, eller tilbud som kun er rettet mot en befolkningsgruppe eller mot ett kjønn. Det er ikke gitt at segregering vil være i strid med diskrimineringsforbudet. Departementet mener likevel at samfunnene, uavhengig av om de rettslig sett vil utgjøre en forskjellsbehandling, bør opplyse særskilt om slike segregerte tilbud.

3.5.4 Rapportering om særskilte forhold (forskriften § 16)

I tillegg til den årlige rapporteringen kan fylkesmannen kreve rapportering om særskilte forhold, jf. forskriftsforslaget § 16. Med særskilte forhold menes i stort forhold som kan være relevante i vurderingen av om det er grunnlag for å nekte tilskudd. Fylkesmannen har et vidt grunnlag for å be om særskilte opplysninger, men kravet om opplysninger må være saklig begrunnet. Fylkesmannen kan for eksempel ikke be om rapportering på forhold som ikke er relevante for å vurdere tilskuddsgrunnlaget.

Bokstav a omfatter særskilt rapportering på bakgrunn av tips eller fremkommet informasjon om forhold i tros- eller livssynssamfunnet som gir grunnlag for en vurdering av tilskuddsgrunnlaget. At fylkesmennene kan be om slike opplysninger følger til dels også av forvaltningsens undersøkelsesplikt, jf. forvaltningsloven § 17. Slik rapportering vil

¹¹ <https://www.naob.no/ordbok/segregere> Besøkt 290120.

normalt kreves av ett samfunn, eventuelt av flere likeartede samfunn dersom behovet for undersøkelser tilsier dette.

Bokstav b gir adgang til å be om rapportering fra samtlige eller en utvalgt gruppe av samfunn. For å oppnå målet om mer åpenhet om og innsyn i tros- og livssynssamfunns virksomhet, kan det også være behov for å innhente kunnskap om forhold i tros- og livssynssamfunnene av mer overordnet eller generell karakter. Hensikten er å gi myndighetene økt kunnskap og mulig grunnlag for forebyggende tiltak mot forhold som kan gi grunnlag for å nekte tilskudd etter trossamfunnsloven § 6 første ledd. Behovet kan være utløst av uønskede hendelser i ett eller flere samfunn, og hvor det på denne bakgrunnen er ønskelig med en kartlegging av praksis også i grupper av eller samtlige tros- og livssynssamfunn. Det kan også dreie seg om forhold som er alvorlige og en utfordring i samfunnet generelt, og som dermed også kan berøre tros- og livssynssamfunn. Det vil for eksempel kunne etterspørres informasjon om rutiner for forebygging og håndtering av vold eller overgrep, blant annet om hvorvidt det innhentes politiattest ved rekruttering av ansatte eller frivillige i arbeid med barn og unge, men også om andre forhold av betydning for ett eller flere av vilkårene for tilskudd etter loven § 6 første ledd.

3.6 Kapittel 6: Forskjellige bestemmelser

3.6.1 Avlevering av tros- og livssynssamfunnenes offentlige bøker (forslaget § 17)

Utgangspunkter

Regler om arkiv og avlevering er uttrykk for nåtidens respekt for både fortiden og ettertiden. Trossamfunnsloven § 19 gir hjemmel til å «gi forskrifter om registerføring og plikt til å overføre og avlevere tros- og livssynssamfunnenes offentlige bøker».

Hjemmelen gjør det mulig å ivareta enkelte arkivhensyn gjennom statlig regelverk, som at bøker ført under tidligere regler skal avleveres.

Departementets forslag

Tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke har i dag bare myndighetsoppgaver knyttet til vigsel. Inngåtte ekteskap vil være godt dokumentert i Folkeregisteret som f.o.m. oktober 2004 kontrollerer ekteskapsvilkårene og registrerer opplysningene. Dette kan tale for at tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke ikke skal pålegges avleveringsplikt. Dette var også vurderingen i NOU 2013: 1 Det livssynsåpne samfunn punkt 27.1.

Myndighetsoppgavene til Den norske kirke som trossamfunn blir dokumentert i Folkeregisteret. (Vi ser her bort fra oppgaver Den norske kirke lokalt har etter gravplassloven.) Dåp, konfirmasjon og gravferdsseremoni er ikke offentlige oppgaver. Den norske kirkes medlemsregister vil imidlertid kunne være relevant for forskning. Bortfall av Den norske kirkes status som offentlig organ, gjør medlemsregisteret til et privat arkiv i arkivlovens systematikk. Departementet foreslår at medlemsregisteret ikke skal avleveres, men at Arkivverket ved behov benytter hjemmelen i arkivloven § 19. Dette var også vurderingen i Prop. 130 L (2018–2019) punkt 20.5.7. De eldre kirkebøkene på papir er imidlertid et verdifullt arkivmateriale som ofte ikke finnes i andre kilder.

Materiale samlet inn og bevart i tros- og livssynssamfunnene som følge av gjeldende bevarings- og avleveringspåbud, bør avleveres, men ikke materiale yngre enn Folkeregisterets overtakelse av prøvingen av ekteskapsvilkårene. Fylkesmannens avleveringsplikt for materiale mottatt i samsvar med lov 13. juni 1969 nr. 25 om trdomssamfunn og ymist anna §§ 22 og 23, følger allerede av arkivloven. Hva som blir tatt vare på som private arkiver i offentlige arkivinstitusjoner, vil være opp til innsamlingsarbeidet i Arkivverket, kommunale arkivinstitusjoner og andre arkivinstitusjoner. Arkivverkets forvaltning av sine bevaringshjemler vil ha stor betydning.

Behandlingsgrunnlag for særlig kategorier personopplysninger

Bevaring av personopplysninger i arkiv og lignende er regnet som behandling i personvernsammenheng. Bevaring og avlevering av personopplysninger i dokumentasjon omfattet av forskriftsforslaget § 17, vil ivareta «arkivformål i allmennhetens interesse», selv om arkivloven ikke vil gjelde tros- og livssynssamfunn. Opplysninger om personers tilhørighet til et tros- og livssynssamfunn kan si noe om deres «religion» eller «filosofisk overbevisning», og er dermed en særlig kategori personopplysninger, jf. pvf. artikkel 9. Behandling av slike personopplysninger for å ivareta arkivformål i allmennhetens interesse, «skal stå i et rimelig forhold til det mål som søkes oppnådd, være forenlig med det grunnleggende innholdet i retten til vern av personopplysninger og sikre egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser».

For personopplysninger som finnes godt dokumentert i Folkeregisteret, vil sekundær innsamling direkte fra tros- og livssynssamfunn ikke ivareta arkivformål i allmennhetens interesse. Departementets forskriftsforslag begrenser derfor avleveringsplikten til materiale skapt før 2005.

Etter departementets vurdering har det stor betydning at en i fremtiden kan finne fram til autoritativ dokumentasjon av de myndighetshandlinger tros- og livssynssamfunn har foretatt overfor sine medlemmer og andre. For personene hvis samspill med tros- og livssynssamfunn blir dokumentert, vil de aktuelle myndighetshandlingene stort sett ha karakter av store livsfaseoverganger eller livshendelser. Det må antakelig legges til grunn at noe allment innsyn i slike særlige kategorier personopplysninger ikke er aktuelt uten samtykke i personens levetid. Etter departementets vurdering er behandlingen nødvendig og vil ha behandlingsgrunnlag i personopplysningsloven §§ 8 og 9, jf. personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e og artikkel 9 nr. 2 bokstav j.

Personvernforordningen artikkel 89 nr. 1 stiller krav om «nødvendige garantier» for behandling av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse. Kravene utgjør i utgangspunktet ikke begrensninger i lov- og forskriftsfestede bevaringspåbud, men stiller krav til behandlingen. Departementet legger til grunn at Arkivverket oppfyller kravet om nødvendige garantier i sin virksomhet.

Kort om gjeldende rett

Arkivloven vil ikke lenger gjelde for Den norske kirke når trossamfunnsloven tar til å gjelde, jf. Prop. 130 L (2018–2019) punkt 20.5.7 og 21.3. Dette innebærer at arkivarbeidet i Den norske kirke i langt mindre grad blir regulert, bl.a. vil NOARK-standarden ikke

gjelde direkte. I og med at Den norske kirke ikke lenger regnes som et offentlig organ, er arkivmateriale herfra regnet som såkalt privatarkiv, jf. arkivloven kapittel III.

Kirkeloven § 38 (og trossamfunnsloven § 17) pålegger Den norske kirke å føre et medlemsregister. Dette registeret er fulldigitalt; fra og med 2013 blir medlemsopplysninger ikke lenger ført i papirbaserte kirkebøker. For Den norske kirke gjelder bevarings- og kassasjonsregler godkjent av Arkivverket i brev 21. desember 2007 for materiale i elektroniske saksarkiver. For papirer gjelder bevarings- og kassasjonsregler godkjent av Arkivverket 21. januar 2004.

Registrerte trossamfunn har hatt plikt til å føre de bøker departementet fastsetter, jf. gjeldende trossamfunnslov § 25. Forskrift 20. november 1992 nr. 854 om registrering og melding av vigsel krever at det skal føres vigselbok på blankett fastsatt av departementet eller elektronisk gjennom tilrettelagt digital løsning.

Nærmere om forskriftsforslaget

Første ledd gir hovedregelen om materiale skapt før 2005 som skal tas vare på og avleveres. Dette innebærer bl.a. at dokumentasjon som etter tidligere rett var regnet som «offentlig», fortsatt skal avleveres. Leddet lister opp de opphevede bevaringspåbudene omfattet av avleveringsplikten.

[Kirkeloven § 38](#) gjorde arkivloven gjeldende for Den norske kirke. Bevaringsplikter fra den perioden denne bestemmelsen gjaldt, skal etterleves, men bare for materiale skapt før 2005.

[Forskrift 19. april 2005 nr. 345](#) om registrerte og uregistrerte trossamfunn § 11 lyder: «Prest eller forstander i registrert trossamfunn skal føre medlemsregister med følgende opplysninger: Opptatt i menigheten, utmeldt av menigheten, levende fødte og døde. Videre skal det i medlemsregistret fremgå hvem som er ekteviet av menighetens prest eller forstander når han/hun har vigselmyndighet (jf. ekteskapsloven).»

[Forskrift 23. desember 1969 nr. 9809](#) om trossamfunn § 12 gjaldt fram til 1988 og lød: «Prest eller forstander i registrert trossamfunn skal føre protokoll med følgende formularer:

Formular A – "Opptatt i menigheten"

Formular B – "Utmeldt av menigheten"

Formular C – "Levende fødte"

Formular E – "Ekteviede av menighetens prest eller forstander" når han har vigselmyndighet (jfr. ekteskapslovens § 22)

Formular F – "Døde"

Prest eller forstander som har vigselmyndighet (jfr. ekteskapslovens § 22) skal videre føre lysingsbok – BL. GA 7107.»

[Forskrift 1. desember 1988 nr. 995](#) om trossamfunn § 12 gjaldt fram til 2005 og lød som bestemmelsen ovenfor bortsett fra siste setning som lød: «Prest eller forstander som har vigselmyndighet (jfr. ekteskapsloven § 22) skal videre føre protokoll for prøving av ekteskapsvilkår løsblad – BL. GA-7103.»

[Forskrift om innsending av kirkebøker til statsarkivene](#) er en omfattende tekst. Hovedregelen lyder: «For fremtiden bes kirkebøker som er utskrevet, sendt inn til statsarkivene uten nærmere melding eller påkrav når det er gått 80 år siden siste innførsel. / Klokkerduplikater som måtte være ført, sendes som hittil inn til vedkommende statsarkiv eller statsarkivkontor så snart de er utskrevet.»

Andre ledd stiller krav til hvordan tros- og livssynssamfunn skal oppbevare dokumentasjon som skal avleveres. Kravene er i samsvar med hovedtrekkene i kravene i [forskrift 15. desember 2017](#) nr. 2105 om offentlige arkiv.

3.6.2 Sletting av personopplysninger (forskriften § 18)

Forskriftsforslaget § 18 er en slettebestemmelse. Alle personopplysninger om medlemmene som behandles i forbindelse med medlemslistekontrollen, slettes når kontrollen er gjennomført og det ikke lenger er behov for opplysningene i behandlingen av saker om registrering og tilskudd etter trossamfunnsloven, inkludert eventuelle klagesaker. Personopplysningene skal senest slettes innen oppstarten av kontrollen i det etterfølgende året. Dermed ivaretas den registrertes rett til sletting etter [personopplysningsloven](#) og EUs personvernforordning artikkel 17 nr. 1 bokstav a.

Den registrerte vil ikke måtte be om sletting. Samtlige personopplysninger vil rutinemessig bli slettet hvert år.

Tros- og livssynssamfunn som har blitt registrert og velger å ikke kreve tilskudd etter trossamfunnsloven, behøver ikke å legge fram nye lister med medlemmenes fødselsnummer for kontroll, med mindre det oppstår tvil om hvorvidt det har minst 50 tellende medlemmer og fylkesmannen derfor pålegger samfunnet å sende inn en slik liste med hjemmel i forskriftsforslaget § 3 sjette ledd.

3.6.3 Ikrafttredelse (forskriften § 19)

Forskriften vil settes i kraft samtidig med trossamfunnsloven. Bestemmelsen er formulert slik at enkelte bestemmelser kan settes i kraft senere.

Når forskriften er satt i kraft, oppheves en rekke forskrifter hjemlet i lovene som oppheves, samt noe annet eldre regelverk. Kulturdepartementet forvalter forskrift 25. juni 1953 nr. 2 om innsending av kirkebøker til statsarkivene, og har ikke innvendinger mot at forskriften oppheves, jf. e-post 5. februar 2020.

4 Forslag til ny forskrift om tildeling og tilbaketrekning av vigselfrett i tros- og livssynssamfunn

4.1 Gjeldende rett

Etter ekteskapsloven § 12 første ledd bokstav a har «prest i Den norske kirke, og prest eller forstander i et registrert trossamfunn, eller seremonileder eller tilsvarende i livssynssamfunn som mottar tilskudd etter lov 12. juni 1981 nr. 64 om tilskott til livssynssamfunn når Kongen har godkjent formen for inngåelse av ekteskap», vigselfrett etter loven.

Det er et vilkår for godkjenning at vigselfritualet ikke strider mot norsk lov og alminnelige likestillingsprinsipper. Vigselfritualer med for eksempel medgift vil derfor ikke bli godkjent. Det er også et vilkår at det er de samme spørsmålene som blir stilt til begge brudefolkene. Det kan være tillatt å gjengi direkte sitater fra religiøse verker selv om disse sitatene kan stride mot alminnelige likestillingsprinsipper. For at Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) skal kunne vurdere om vigselfritualet inneholder elementer som strider mot norsk lov eller alminnelige likestillingsprinsipper, må tros- eller livssynssamfunnet sende hele vigselfseremonien for godkjenning.

I Prop. 130 L (2018–2019) fremkommer blant annet følgende om gjeldende vigselfordninger (side 200–201):

«Hvem som er «prest i Den norske kirke», følger av bestemmelser gitt av Kirkemøtet i medhold av kirkeloven. Hvilke samfunn som er «registrert trossamfunn» eller «livssynssamfunn som mottar tilskudd», og hvem som er «prest eller forstander» (heretter forstander) eller «seremonileder eller tilsvarende» i disse, avgjøres etter henholdsvis trossamfunnsloven, livssynssamfunnsloven og ekteskapsloven.

[,,] Regler om hvem som kan være forstander, er gitt i trossamfunnsloven § 24. Vedkommende kan ikke være yngre enn 23 år eller eldre enn 75 år. Han/hun må leve et «heiderleg liv» og ha evne til å utføre sine plikter etter loven. I forskrift om registrerte og uregistrerte trossamfunn § 2 syvende ledd er det fastsatt at

forstander «må ha tilstrekkelig kjennskap til det norske samfunn og tilstrekkelige kunnskaper i norsk språk til å kunne utføre lovpålagte oppgaver». Den som skal være forstander, må avgi en skriftlig erklæring om at han/hun vil utføre de lovpålagte- og hjemlede gjøremålene på samvittighetsfullt vis. Når fylkesmannen har akseptert erklæringen, er vedkommende godkjent som forstander og kan utøve tjeneste som dette. Etter trossamfunnsloven står forstander under tilsyn av fylkesmannen og under «same ansvar som offentlig tenestemann når det gjeld gjøremål som han er pålagt i eller med heimel i lov». Ved forsømmelse av de lovbestedte pliktene kan fylkesmannen i medhold av trossamfunnsloven § 27 frata vedkommende retten til å gjøre tjeneste som forstander etter loven.

Med hjemmel i ekteskapsloven § 12 annet ledd har departementet gitt tilsvarende regler i forskrift om tildeling og tilbaketrekking av vigselsrett for seremonileder eller tilsvarende i livssynssamfunn. For å bli godkjent må personen som livssynssamfunnet har innstilt som vigsler, erklære at han/hun vil utøve tjenesten i tråd med bestemmelser gitt i eller i medhold av lov. Videre gjelder samme alderskrav som for forstandere i registrerte trossamfunn. Dersom godkjenning av vigsleren vil virke åpenbart støtende eller er i strid med offentlige interesser, kan fylkesmannen nekte å godkjenne. Forsømmer en vigsler sine lovpålagte eller -hjemlede plikter, kan fylkesmannen i medhold av forskriften § 4 frata vedkommende retten til å være vigsler.

Ekteskapsloven § 12 første ledd bokstav a innebærer at livssynssamfunn må ha minst 500 tilskuddstellende medlemmer for å kunne få vigselsrett. Dette følger av forskrift om tilskot til livssynssamfunn § 1 første ledd første setning, som lyder: «Livssynssamfunn med meir enn 500 medlemmer med rett til tilskot, jf. § 5 i lova, kan krevje årleg tilskot frå statskassa.» For registrerte trossamfunn stilles det ikke et eksplisitt antallskrav i trossamfunnsloven eller dens tilhørende forskrift.»

4.2 Regulering av vigselsrett i ny trossamfunnslov

Den nye trossamfunnsloven viderefører i all hovedsak dagens ordning. Det innebærer at representanter for registrerte tros- og livssynssamfunn på nærmere angitte vilkår kan gis vigselsmyndighet. Trossamfunnsloven § 9 lyder:

«Kongen kan gi personer i registrerte tros- og livssynssamfunn rett til å være vigsler etter ekteskapslovens bestemmelser, og gir forskrift om tildeling og tilbaketrekking av vigselsrett.»

I Prop. 130 L (2018–2019) opplyses følgende i merknadene til bestemmelsen (side 260):

«Bestemmelsen fastsetter at Kongen har myndighet til å gi vigselsrett til representanter for registrerte tros- og livssynssamfunn. Den knytter seg til ekteskapsloven § 12 første ledd bokstav a som fastsetter at «prest i Den norske og person som i medhold av trossamfunnsloven er tildelt vigselsrett», er vigsler. Forutsetningen for vigselsrett er videre at Kongen har godkjent «formen for inngåelse av ekteskap» som skal gjelde i det aktuelle samfunnet. Dette siste vil også gjelde nye liturgier for vigsel i Den norske kirke. Etter ekteskapsloven § 15 kan Kongen gi nærmere regler om formen for inngåelse av ekteskap.

Et grunnvilkår for tildeling av vigselsrett er at vedkommende tros- eller livssynssamfunn er registrert, jf. § 4. Vigselsretten tildeles etter søknad fra tros- eller livssynssamfunnet, men den gis til ett eller flere medlemmer samfunnet selv har utpekt. Kongen kan gi forskrifter om tildeling og tilbaketrekning av vigselsrett, og det kan stilles nærmere krav til vigsleren, blant annet at vigsleren skriftlig skal bekrefte at hun eller han vil ivareta oppgavene som vigsler i samsvar med ekteskapslovens krav og forutsetninger. Det kan videre stilles alderskrav, krav om skikkethet, norskkunnskaper og om registerføring. Kongen kan også med hjemmel i ekteskapsloven § 17 gi regler om registrering og melding av vigsler.»

I trossamfunnsloven § 23 tredje ledd er det gitt en særlig overgangsregel om vigselsrett, som lyder:

«Vigselsrett som tidligere er tildelt personer i et tros- eller livssynssamfunn, beholdes i inntil to år etter at loven har trådt i kraft, forutsatt at vilkårene i forskrift med hjemmel i § 9, er oppfylt, og tros- eller livssynssamfunnet vedkommende tilhørte da vigselsretten ble tildelt, består.»

Ifølge Prop. 130 L (2018–2019) må de konkrete kravene som ny forskrift stiller til den som skal være vigsler, være oppfylt for at vigselsretten skal kunne beholdes i den to-årige overgangsperioden. I tillegg må tros- eller livssynssamfunnet vigsleren tilhørte på tildelingstidspunktet, bestå i overgangsperioden. Skal vigselsretten beholdes etter overgangsperioden, må tros- eller livssynssamfunnet først registreres etter loven § 4 og vigsleren deretter tildeles vigselsrett på nytt etter loven § 9.

4.3 Forskriftsforslaget

4.3.1 Register over vigslere (forskriften § 1)

Barne- og familiedepartementet foreslår i § 1 å pålegge fylkesmannen å føre register over personer som tildeles vigselfrett etter forskriften. Registeret skal inneholde opplysninger om hvilket tros- eller livssynssamfunn vigsleren tilhører, vigslerens navn og fødselsnummer, dato for tildeling av vigselfrett, samt eventuelt dato for opphør av vigselfretten. Bestemmelsen er ny, men innebærer til dels kodifisering av eksisterende praksis. Personopplysninger om godkjente prester, forstandere og seremoniledere blir i dag registrert og offentliggjort i den digitale løsningen som FMFA drifter, jf. kapittel 2.4.¹² Med unntak av fødselsnummeret, vil de registrerte opplysningene om vigsleren være offentlige.

Departementet legger til grunn at behandlingen av personopplysninger i registeret over vigslere vil oppfylle unntaksvilkåret i personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav g («nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser»). Formålet med behandlingen er å ha en ajourført og offentlig oversikt over hvem som er og har vært godkjente vigslere i tros- og livssynssamfunn. Opplysningene har betydning for gyldigheten av ekteskap.

4.3.2 Tildeling av vigselfrett (forskriften § 2)

Departementet foreslår i forskriften § 2 vilkår for godkjenning av vigslere.

Tros- og livssynssamfunn kan etter *første ledd* søke om vigselfrett for ett eller flere medlemmer. Dette er videreføring av gjeldende rett. Tildeling av vigselfrett forutsetter at tros- eller livssynssamfunnet er registrert i tråd med vilkårene i trossamfunnsloven § 4 første ledd bokstav a til c, og har et vigselsritual som er godkjent av Bufdir. Sistnevnte utgjør en tydeliggjøring av gjeldende rett. Søknaden skal sendes elektronisk til fylkesmannen tros- eller livssynssamfunnet er registrert hos, ved bruk av den digitale løsningen omtalt i punkt 2.4. Etter første ledd tredje punktum vil departementet kunne tillate at søknaden fremmes på annen måte, for eksempel hvis arbeidet med den digitale løsningen forsinkes, eller ved omfattende nedetid på nettsiden.

Tros- og livssynssamfunn som allerede har fått vigselsritualet godkjent av Bufdir, behøver ikke søke om at dette blir godkjent på nytt når den nye trossamfunnsloven har trådt i kraft. Godkjenningen vil fremdeles gjelde.

¹² <https://trussamfunn.fylkesmannen.no/trossamfunn/>

Etter *annet ledd* kan vigselfrett bare tildeles et medlem som er bosatt i Norge, og som ikke samtidig er vigsler i et annet tros- og livssynssamfunn. Det sistnevnte er i tråd med hva som følger av § 8 i gjeldende trossamfunnslov: Det er ikke mulig å være godkjent forstander i flere registrerte trossamfunn samtidig. Bosatt-kravet tolkes på samme måte som i folkeregisterloven § 4-1. Hovedregelen er at personer som oppholder seg lovlig i en norsk kommune i minst seks måneder, regnes som bosatt i Norge, med mindre annet følger av bestemmelsene i eller i medhold av folkeregisterloven kapittel 4. Personer som er bosatt i Norge, tildeles fødselsnummer.

Tredje ledd krever at medlemmet avgir erklæring om at vedkommende vil utøve tjenesten som vigsler i tråd med bestemmelser gitt i eller i medhold av ekteskapsloven. Slik erklæring kreves også i dag av vigslere i livssynssamfunn, hvor det bekreftes at vigsler «vil utøve tjenesten i tråd med bestemmelser gitt i eller i medhold av lov». Vigslere i trossamfunn, som også har lovpålagte oppgaver etter gjeldende trossamfunnslov, skal avgi tilsvarende «skriftlig lovnad om at han skal gjera samvitsfullt alle gjeremål som er lagde til tenesta i eller med heimel i lov». Departementet er av den oppfatning at en generell henvisning til «lov», kan skape uklarhet om hvilke lover som gjør seg gjeldende, og som en vigsler skal forholde seg til i selve utføringen av oppgavene som vigsler. Departementet kan ikke se at tjenesten som vigsler vil omfatte gjøremål som er pålagt i eller med hjemmel i annen lov enn ekteskapsloven, og foreslår derfor at erklæringen konkretiserer dette med henvisning til ekteskapsloven istedenfor til «lov», slik det gjøres i dag.

Fjerde ledd oppstiller vilkår om at medlemmet må være skikket til å utføre oppgavene som er pålagt ham eller henne i eller i medhold av ekteskapsloven, noe som i det vesentlige er videreføring av gjeldende rett.

Femte ledd er også videreføring av gjeldende rett med krav om at medlemmet skal være mellom 23 og 75 år. Hensikten med alderskravet er å beskytte mot umodenhet og alderdomssvekkelse. Fylkesmannen vil som i dag kunne gjøre unntak fra alderskravet i særlige tilfeller. Unntaksadgangen er blant annet begrunnet i likebehandlingshensyn, jf. Ot.prp. nr. 43 (2004–2005), der Kultur- og kirke departementet viste til følgende:

«I tråd med langt dei fleste høyringsfråsegnene har departementet vurdert det slik at forstandarar/prestar i trdomssamfunn bør bli behandla på same måten som prestar i Den norske kyrkja, og at det derfor bør vere mogleg for fylkesmannen å gjere unnatak frå alderskravet i særskilte tilfelle. Til dømes bør eit trdomssamfunn kunne nytte kunnskapane og røynslene hos pensjonerte leiarar, slik at desse kan ta på seg oppgåva som forstandarar, dersom trdomssamfunnet finn at ein slik løysing er tenleg.»

Sjette ledd stiller krav om at medlemmet må ha tilstrekkelig kjennskap til det norske samfunnet og tilstrekkelige kunnskaper i norsk språk til å kunne utføre oppgavene som er pålagt ham eller henne i eller i medhold av ekteskapsloven. Dette innebærer en videreføring av gjeldende rett for vigslere i trossamfunn, men er en ny regel for livssynssamfunn. Likebehandlingshensyn tilsier at vilkårene bør være likelydende for tros- og livssynssamfunn.

Norsk kunnskapene skal være så gode at vigsleren er i stand til å utføre oppgavene etter ekteskapsloven. Vedkommende må blant annet kunne lese og forstå relevante bestemmelser i ekteskapsloven og nødvendige dokumenter i forbindelse med inngåelse av ekteskap.

Vigslerens oppgaver etter ekteskapsloven omfatter blant annet å kontrollere at det foreligger en gyldig prøvingsattest fra folkeregistermyndigheten før vielsen finner sted. Selv om det foreligger en gyldig prøvingsattest, har vigsleren likevel en plikt til å påse at reglene for inngåelse av ekteskap følges. Mener vigsleren at folkeregistermyndighetens prøving er feil, skal vigsleren ikke vie partene. Hvis vigsleren for eksempel har kjennskap til at et ekteskap ikke er etter begge parters frie vilje, har han/hun plikt til ikke å vie partene.

Før vielsen er det viktig at brudefolkene legitimerer seg for å vise at de er personene som det er foretatt prøving for. Pass, førerkort og bankkort kan legges fram som legitimasjon.

For at ekteskapet skal være lovlig inngått, må fremgangsmåten i henhold til ekteskapsloven § 11, følges. Følges ikke denne fremgangsmåten, vil ekteskapet være ugyldig.

Etter vielsen skal vigsleren snarest, og senest innen tre dager sende melding om vigselen til folkeregistermyndigheten. Meldingen sendes på blankett fastsatt av departementet eller elektronisk gjennom tilrettelagt digital løsning.

Sjuende ledd gir i *bokstav a og b* fylkesmannen hjemmel til å nekte godkjenning av et medlem som vigsler dersom

- a) det vil virke åpenbart støtende eller er i strid med offentlige interesser å tildele medlemmet vigselsrett, eller
- b) tros- eller livssynssamfunnet allerede har et tilstrekkelig antall vigslere.

Bokstav a viderefører en eksisterende regel i forskriften om vigselsrett i livssynssamfunn. Gjeldende trossamfunnslov inneholder en lignende bestemmelse om

at forstandere må leve et hederlig liv. Bokstav a tar sikte på å erstatte denne bestemmelsen. Bokstav b er en ny regel, men den er i tråd med gjeldende praksis når det gjelder forstandere i registrerte trossamfunn. I rundskriv G-86/76 av 24. mai 1976 fra Justis- og politidepartementet ble det opplyst følgende om antallet forstandere i et trossamfunn (side 4):

«Forskriftens punkt 12 forutsetter at prest eller forstander i registrert trossamfunn fører protokoll menighetsvis. De offentlige gjøremål som er lagt til prest eller forstander, er nært knyttet til protokollføringen. Ut fra dette skulle hovedregelen være at det blir godkjent én prest eller forstander for hver menighet. Innen vide rammer må imidlertid trossamfunnet stå fritt i selv å avgjøre hvor mange prester eller forstandere det vil søke godkjenning for og den enkeltes distrikt. Det vil således både kunne godkjennes flere prester eller forstandere i samme menighet og samme prest eller forstander i flere menigheter. Fylkesmannen, som godkjenningsinstans, må imidlertid påse at ordningen er betryggende og sikker ut fra hensynet til de offentlige gjøremål. Dette betyr for det første at det i en menighet ikke må godkjennes så mange prester eller forstandere at det kan bli kompetansetvil i utførelsen av de offentlige funksjoner. For det andre innebærer det at godkjenning som prest eller forstander ikke kan gis til person som ikke skal utføre de lovbestemte gjøremål i menigheten. Departementet vil her påny understreke at trossamfunnets behov for tilsatte til å forestå den religiøse betjening ikke behøver å falle sammen med behovet for prest eller forstander i lovens forstand.»

Tros- og livssynssamfunnene avgjør selv hvor mange personer de vil søke om vigselfrett for, men administrative hensyn tilsier at fylkesmannen bør kunne begrense antallet vigslere i et tros- eller livssynssamfunn. Antallet vigslere bør stå i et rimelig forhold til tros- eller livssynssamfunnets behov for vigslere. Typisk vil tros- eller livssynssamfunnets størrelse (antall medlemmer), oppbygging (antall menigheter, lokallag etc.) og utbredelse (hvor i Norge det bor medlemmer) være av betydning i vurderingen av hvor mange vigslere som bør godkjennes. Adgangen til å begrense antallet vigslere skal utøves på en ikke-diskriminerende måte, både overfor personene det søkes om vigselfrett for, og overfor tros- og livssynssamfunnene. Diskrimineringsforbudet, slik dette er nedfelt i nasjonal og internasjonal rett, vil også kunne omfatte eventuell forskjellsbehandling i forhold til Den norske kirke og/eller dens prester.

Åttende ledd inneholder prosessuelle bestemmelser som tilsier at når et medlem har blitt godkjent som vigsler, skal fylkesmannen registrere vigsleren og sende tildelingsvedtaket til både tros- eller livssynssamfunnet og vigsleren. (Det samme gjelder eventuelle vedtak

om avslag på søknad om tildeling av vigselsrett, jf. niende ledd.) Vigselsretten trer i kraft fra og med vedtaksdatoen. Dette er i hovedsak videreføring av gjeldende rett.

Niende ledd fastslår at også eventuelle avslagsvedtak skal sendes til både tros- eller livssynssamfunnet og medlemmet det har søkt om vigselsrett til.

Etter *tiende ledd* kan fylkesmannens vedtak kan påklages til Barne- og familiedepartementet etter reglene i forvaltningsloven §§ 28–32, noe som også er i tråd med gjeldende rett.

4.3.3 Opphør og tilbaketrekning av vigselsrett (forskriften § 3)

Forskriftsforslaget § 3 inneholder regler om opphør og tilbaketrekning av vigselsrett.

Etter *første ledd* skal fylkesmannen trekke tilbake vigselsretten hvis tros- eller livssynssamfunnet vigsleren tilhører og er vigsler for, oppløses eller fratas registreringen etter trossamfunnsloven. Regelen er ny, men i tråd med gjeldende rett. Det vil være en klar forutsetning for tildeling av vigselsrett at vigsler tilhører et tros- eller livssynssamfunn, og at samfunnet er registrert i tråd med vilkårene i trossamfunnsloven, jf. forskriftsforslaget § 2 første ledd. Dersom samfunnet ikke lenger eksisterer eller fratas registreringen, vil dette vilkåret for tildeling av vigselsrett ikke lenger være oppfylt.

I § 3 *annet ledd første punktum* fastslås det, i tråd med gjeldende rett, at vigselsretten opphører når vigsleren har fylt 75 år. De øvrige reglene i § 3 annet ledd, som hovedsakelig er av prosessuell art, er nye. Departementet antar imidlertid at fylkesmannen også etter gjeldende regelverk har adgang til å innvilge tidsbegrenset dispensasjon fra alderskravet på 75 år for vigslere i tros- og livssynssamfunn. Hvis fristene for å søke om dispensasjon fra alderskravet ikke overholdes, vil søknaden bli avvist.

Tredje og fjerde ledd viderefører til dels gjeldende rett. Livssynssamfunn har i dag mulighet til å frata vigsleren vigselsretten i medhold av forskrift om vigselsrett i livssynssamfunn § 3. Denne adgangen videreføres ikke. I stedet legges kompetansen til fylkesmannen – i samsvar med adgangen fylkesmannen etter gjeldende trossamfunnslov § 27 har til å frata forstandere i trossamfunn retten til å gjøre forstandertjeneste.

Plikten til å melde fra til fylkesmannen når en vigsler er uønsket som vigsler, selv ønsker å fratre som vigsler eller har meldt seg ut av tros- eller livssynssamfunnet, er langt på vei den samme som trossamfunn i dag har i henhold til gjeldende trossamfunnslov § 17 første ledd, og som livssynssamfunn har etter forskrift om vigselsrett i livssynssamfunn

§ 3. Tros- eller livssynssamfunnet behøver ikke begrunne hvorfor vedkommende er uønsket som vigsler.

Fylkesmannen skal heller ikke prøve om det er saklig grunn til at vedkommende er uønsket som vigsler av tros- eller livssynssamfunnet. Mener vigsleren seg utsatt for usaklig oppsigelse og/eller diskriminering i strid med forbudet i [diskrimineringsloven](#) § 6, vil dette være en sak mellom vigsleren og tros- eller livssynssamfunnet. Vigsleren vil kunne bringe saken inn for domstolene eller Diskrimineringsnemnda. Fylkesmannens vedtak vil imidlertid være et enkeltvedtak i forvaltningslovens forstand. Dette betyr at reglene om begrunnelse, underretning m.m. i forvaltningsloven kap. V vil gjelde, og at vedtaket kan påklages til Barne- og familiedepartementet etter reglene i forvaltningsloven kap. VI.

I § 3 *femte* ledd gis fylkesmannen adgang til å frata vigsleren vigselsretten ved tjenesteforsømmelser, i hovedsak i tråd med § 27 i gjeldende trossamfunnslov og § 4 første ledd i forskrift om vigselsrett i livssynssamfunn. Imidlertid presiseres det at adgangen gjelder forsømmelser av plikter pålagt i eller i medhold av *ekteskapsloven*. Etter gjeldende rett kan forstandere i trossamfunn derimot fratas retten til å gjøre forstandertjeneste når han eller hun har forsømt «gjøremål etter føresegner gjevne i eller med heimel i lov». Vigslere i livssynssamfunn kan likeledes fratas vigselsretten ved forsømmelser av plikter «gitt i eller i medhold av lov». Endringen må ses i sammenheng med at personer som tildeles vigselsrett i medhold av trossamfunnsloven, ikke vil ha gjøremål pålagt i eller med hjemmel i annen lovgivning enn ekteskapsloven.

Opptrer en vigsler i strid med annen lovgivning, vil fylkesmannen kunne frata ham eller henne vigselsretten med hjemmel i § 3 sjette ledd, jf. § 2 fjerde og syvende ledd. Også lovbrudd begått i sammenhenger uten en tilknytning til tros- eller livssynssamfunnet, inkl. rent private, omfattes av denne.

I Prop. 130 L (2018–2019) foreslås et nytt tredje ledd i ekteskapsloven § 13 om en vigslers adgang til å nekte å foreta vigsler, som lyder: «Vigsler skal praktisere første og andre ledd slik at kvinner og menn likebehandles.» I særmerknadene til bestemmelsen uttales det:

«Med dette innføres et krav om kjønnslikestilling i praktiseringen av nektingsgrunnene etter første og annet ledd. Vigslere i tros- og livssynssamfunn utfører en offentlig myndighetshandling ved inngåelse av ekteskap. Det er derfor rimelig å stille krav om likebehandling av kjønnene. Likestillingskravet innebærer blant annet at brudefolk der kun brudgommen tilhører vigslerens tros- eller livssynssamfunn, ikke kan behandles annerledes enn brudefolk der bare bruden

tilhører samfunnet.»

Det er etter departementets syn hensiktsmessig å presisere i forskriften at brudd på den nye bestemmelsen om forbud mot forskjellsbehandling på grunn av kjønn i praktiseringen av nektingsgrunnene i ekteskapsloven § 13 første og annet ledd, er å anse som en tjenesteforsømmelse som kan medføre at vigsleren fratras vigselsretten.

Forskriftsforslaget § 3 *sjette* ledd har tilnærmet lik ordlyd som § 4 annet ledd i forskrift om vigselsrett i livssynssamfunn. Videre er den i tråd med gjeldende trossamfunnslov § 27 annet ledd, som gir fylkesmannen hjemmel til å frata forstanderen i et registrert trossamfunn retten til å gjøre forstandertjeneste «i fall vilkåra etter lov for at han kan vera prest eller forstandar, fell bort på annan måte». Bestemmelsen vil gi fylkesmannen adgang til å trekke tilbake vigselsretten når det foreligger omstendigheter som tilsier at vigsleren ikke er skikket, jf. forskriftsforslaget § 2 fjerde ledd, og dersom det vil virke åpenbart støtende eller er i strid med offentlige interesser å la vedkommende beholde vigselsretten, jf. § 2 sjuende ledd bokstav a. Hjemmelen kommer for eksempel også til anvendelse når vigsleren har flyttet fra Norge, jf. § 2 annet ledd, eller det har kommet fram at vedkommende likevel ikke behersker norsk språk godt nok til å ivareta oppgavene etter ekteskapsloven, jf. § 2 sjette ledd.

Bestemmelsen i *syvende* ledd er delvis i tråd med gjeldende rett, og fastslår at vigselsretten opphører fra og med fylkesmannens vedtak. Regelen i forskrift om vigselsrett i livssynssamfunn § 3 om at vigselsretten opphører fra og med livssynssamfunnet sender melding til fylkesmannen, videreføres som nevnt ikke.

Etter § 3 *åttende* ledd kan tilbaketrekningsvedtakene påklages til Barne- og familiedepartementet etter reglene i forvaltningsloven §§ 28–32.

4.3.4 Ikrafttredelse

Forskriften vil settes i kraft samtidig med trossamfunnsloven. Bestemmelsen er formulert slik at enkelte bestemmelser kan settes i kraft senere.

Når forskriften er satt i kraft, oppheves forskrift 27. september 2004 nr. 1296 om tildeling og tilbaketrekking av vigselsrett for seremonileder eller tilsvarende i livssynssamfunn.

4.4 Endringer i forskrift om registrering og melding av vigsel

Forskrift nr. 854 av 20. november 1992 om registrering og melding av vigsel § 1 lyder:

«Det skal føres vigselfok over vigsler som utføres av

- a) Den norske kirke
- b) prest eller forstander i registrert trossamfunn med vigselsrett
- c) livssynssamfunn med vigselsrett
- d) særskilt oppnevnt vigsler etter ekteskapsloven § 12 d
- e) ordfører, varaordfører eller kommunalt ansatt eller folkevalgt som kommunestyret selv har gitt vigselsmyndighet.»

I gjeldende rundskriv om ekteskapsloven, [rundskriv Q-20/2016](#) av 1. januar 2016, opplyses blant annet følgende om registrering av vigsler (side 25–26):

«Når vigselen har funnet sted, fyller vigsler ut meldingsdelen på blanketten "Prøvingsattest/Melding om vigsel/Vigselsbok", Q-0309. En bekreftet kopi av blanketten skal snarest mulig, og senest innen tre dager, returneres prøvingsmyndigheten. Ved vigsel på utenriksstasjon eller i en sjømannskirke sendes også en bekreftet kopi til Utenriksdepartementet v/ Konsulatseksjonen.

Det skal føres vigselsbok over vigsler, jf. blanketten Q-0309. Vigsler ved notarius publicus føres i embetets protokoll.

[...] En bekreftet kopi av blanketten/utskrift av vigselsbok gis til brudefolkene, og utgjør midlertidig vigselsattest fram til folkeregistermyndigheten har mottatt meldingen om vigsel og utstedt vigselsattest. Av praktiske hensyn utsteder notarius publicus denne attesten på et eget dokument utarbeidet av Domstolsadministrasjonen.

Så snart melding om vigsel er mottatt, utsteder folkeregistermyndigheten vigselsattest ("Vigselsattest"), Q-0155. Dette gjelder også vigsler foretatt ved norsk utenriksstasjon eller i sjømannskirke. At det er folkeregistermyndigheten som skal utstede vigselsattest er en ny ordning, som blant annet innebærer at brudefolkene, ved navneendring i forbindelse med vigselen, kan få det nye navnet påført vigselsattesten. Ved evt. senere behov for duplikat utstedes dette av folkeregistermyndigheten.»

Vigselsboken skal beholdes ved vigslerens kontor inntil bøkene i samsvar med de til enhver tid gjeldende bestemmelser, skal avleveres vedkommende statsarkiv, se ovennevnte rundskriv side 7.

Bestemmelsen i forskriften § 1 må bringes i overensstemmelse med forslaget til ny trossamfunnslov og forslaget her til ny forskrift om tildeling og tilbaketrekning av vigselsrett i tros- og livssynssamfunn.

Departementet mener også at gjeldende rett om at det er vigsleren selv som skal føre vigselsboken, bør presiseres i bestemmelsen. Videre er det nødvendig å korrigere henvisningen til ekteskapsloven i bestemmelsens bokstav d (riktig henvisning er til ekteskapsloven § 12 e).

Departementet foreslår at § 1 i forskrift om registrering og melding av vigsel skal lyde:

Det skal føres vigselsbok over vigsler som utføres av

- a) prest i Den norske kirke*
- b) person som er tildelt vigselsrett i medhold av trossamfunnsloven*
- c) særskilt oppnevnt vigsler etter ekteskapsloven § 12 e*
- d) ordfører, varaordfører eller kommunalt ansatt eller folkevalgt som kommunestyret selv har gitt vigselsmyndighet.*

Vigselsboken skal føres av den som har utført vigselen.

4.5 Endringer i forskrift om mekling etter ekteskapsloven og barneloven

I ekteskapsloven § 26 første ledd heter det:

«Ektefeller med felles barn under 16 år, skal i saker om separasjon og skilsmisse etter §§ 20 og 22 møte til mekling før saken bringes inn for retten eller fylkesmannen, jf § 27. Formålet med meklingen er å komme fram til en avtale om foreldreansvaret, samværsretten eller om hvor barnet eller barna skal bo fast, hvor det legges vekt på hva som vil være den beste ordningen for barnet/barna. Barneloven §§ 52 til 54 gjelder tilsvarende. Departementet fastsetter ved forskrift nærmere regler om hvem som kan foreta mekling etter første punktum, og om godkjenning av slike instanser.»

Forskrift nr. 1478 av 18. desember 2006 om mekling etter ekteskapsloven og barneloven § 4 lyder:

«Følgende personer kan godkjennes som mekler:

- a) fagperson tilsatt ved offentlig godkjent familievernkontor
- b) prest i offentlig kirkelig stilling eller prest eller forstander i registrert trossamfunn
- c) fagperson tilsatt i offentlig helse- og sosialinstans eller ved pedagogisk-psykologisk tjenestekontor
- d) ved behov kan det gis meklingsbevilling til privatpraktiserende psykolog,

psykiater eller advokat.

På Svalbard kan det også gis meklingsbevilling til andre personer som finnes egnet.

Mekler må ha gode kunnskaper om voksnes og barns reaksjoner i og etter samlivsbrudd. Mekler bør være godt orientert om faglige og juridiske spørsmål som er relevante i forhold til saksfeltet, så som barne- og familiepsykologi, relevant forskning, meklingsmetodikk, lover og forskrifter mv. Innen denne rammen bestemmer Barne-, ungdoms- og familieetaten hvilken opplæring som anses påkrevet.»

Etter forskriften § 3 er det Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) som bestemmer nærmere etter § 4 hvem som kan være mekler og gir meklingsbevilling. I bevillingen skal den eller de som kan gi attest om at mekling har funnet sted, uttrykkelig navngis. Meklingsbevillingen er knyttet til stillingen vedkommende har når bevilling blir gitt, og kan ikke følge med til annen stilling.

Funksjonen som mekler i familiesaker ble drøftet av Ståsett-utvalget i NOU 2013: 1 (side 208–2010). Utvalget foreslo at representanter for trossamfunn, inkl. Den norske kirke, ble fjernet fra oppstillingen av hvilke personer som kan godkjennes som mekler:

«Hvis vigselfretten beholdes for Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn, kan det være mer naturlig å beholde muligheten for mekling hos prester og forstandere. Det synes i praksis bare å være prester fra Den norske kirke som brukes som meklere. Det er imidlertid ikke noe prinsipielt til hinder for at det brukes meklere fra andre trossamfunn. Det ville også være ønskelig ut fra et prinsipp om likebehandling. En burde da også utvide retten til representanter fra livssynssamfunn.

Utvalget vil imidlertid peke på at en bruk av meklere fra tros- og livssynssamfunn bidrar til en sterkere kobling mellom vigselfretten og tros- og livssynssamfunnenes familiesyn. Dette kan være en uheldig sammenblanding av en offentlig pålagt ordning for å oppnå skilsmisse for par med barn – og ulike former for religiøst og livssynsmessig begrunnede familiesyn, syn på ekteskap og skilsmisse, syn på likestilling osv, som staten ikke nødvendigvis kan stille seg bak. Ektepar og enkeltindivider står fritt til å søke veiledning og råd i eget tros- eller livssynssamfunn. Dette innebærer imidlertid ikke at det offentlige skal stå for en anbefaling av religiøst eller livssynsmessig basert mekling innenfor en pålagt offentlig ordning. (Se ytterligere vurderinger knyttet til kryssende normsett og rettslig pluralisme i kapittel 12.)

I lys av at bruken av meklere med religiøs bakgrunn er beskjeden, og i lys av mer prinsipielle motforestillinger, vil derfor utvalget tilrå at en også ved opprettholdt vigselsrett hos tros- og livssynssamfunn fjerner representanter fra trossamfunn, inkludert Den norske kirke, fra forskriftslisten av offentlig godkjente meklere. En måte å løse dette på, er å fjerne alle punktene a-d i § 4, og la presiseringen av hvem som kan bli godkjent som meglere gå fram av § 4 andre ledd, der dette formuleres som realkompetansekrav, framfor som krav til formell kompetanse.»

Utvalgets forslag fikk liten oppmerksomhet i høringen av NOU 2013: 1.

I NOU 2019: 20 *En styrket familietjeneste*, som ble fremlagt i november 2019, vurderte Familievernutvalget blant annet om dagens system med bruk av eksterne meklere (inkl. prester i Den norske kirke og prester/forstandere i registrerte trossamfunn) gir tilstrekkelig sikkerhet for kvalitet i meklingen og sikrer barns rett til å bli hørt. Utvalget framholdt blant annet følgende (side. 125–126):

«Hvis ordningen med eksterne meklere skal beholdes, bør kompetansen framheves, og ikke særskilte utdanninger eller hvor mekler er ansatt.

[...] Meklingsforskriften har i dag en detaljert opplisting av hvilke utdanninger som kan gi grunnlag for meklingsbevilling, og hvor meklere må være ansatt. Utvalget antar at det i hovedsak fortsatt er de samme gruppene som vil være aktuelle for godkjenning, men mener at en slik opplisting og framheving av enkelte grupper ikke er nødvendig. Det avgjørende må være at den som skal få bevilling som rådgiver/mekler, må ha en utdanning og bakgrunn slik at vedkommende har god kompetanse og er godt orientert om relevante faglige og juridiske spørsmål, så som barne- og familiepsykologi, relevant forskning og meklingsmetodikk.

[...] Et spørsmål er imidlertid om personer som tilhører en viss religion, skal ha tilbud om en mekler som tilhører samme religion. Det er lite ved dagens sammensetning av det eksterne meklerkorpset som tilsier at dette er et hensyn som er særlig vektlagt ved godkjenningen av eksterne meklere.

Meklere godkjennes på bakgrunn av sin utdanning og kompetanse. Utvalget ser ingen grunn til at foreldre skal ha mulighet til å velge rådgiver/mekler basert på hvilken livssyn de har. I rådgivning og eventuell videre mekling er det avtale om barnet som er tema. Selv om en mekler med tilknytning til et trossamfunn kanskje har større forståelse for religiøse forhold, må også rådgivere uten særskilt religiøs kompetanse forventes å kunne samtale med foreldrene om

hvordan familien fremover skal håndtere forhold knyttet til religion, på samme måte som mekler må kunne samtale om andre spørsmål foreldrene tar opp. Et eksempel kan være at hvis en av foreldrene tilhører en annen religion enn kristendommen og ønsker at barnet hvert år skal være hos vedkommende under en religiøs høytid, kan dette reguleres i samværsavtalen. Om foreldre ønsker veiledning og samtale av religiøs art, må de kontakte sitt trossamfunn.

Forskriften åpner i dag for at prest i offentlig kirkelig stilling og prest/forstander i registrert trossamfunn kan få meklingsbevilling. Utvalget understreker at det fortsatt vil være mulig for prester å få godkjenning som rådgiver/mekler, gitt at kravene til kompetanse er oppfylt. Bevillingen vil imidlertid ikke være knyttet til at vedkommende er prest i offentlig kirkelig stilling eller registrert trossamfunn.»

NOU 2019: 20 ble sendt på alminnelig høring i desember 2019. Høringsfristen var 1. mai 2020. Departementet vil gjennomgå høringsuttalelsene og deretter vurdere oppfølging av utvalgets innstilling. I mellomtiden er det ikke hensiktsmessig å utvide gruppen personer som kan få godkjenning som mekler etter forskriften § 4 første ledd bokstav b. Ordlyden må imidlertid endres fordi Den norske kirke er blitt fristilt fra staten og kirkens prester ikke lenger er statsansatte, og fordi stillingen «prest eller forstander i registrert trossamfunn» ikke videreføres i trossamfunnsloven.

Departementet foreslår at bestemmelsen gis følgende ordlyd:

Følgende personer kan godkjennes som mekler:

[...] b) prest i Den norske kirke eller godkjent vigsler i annet trossamfunn

Det materielle innholdet i dagens bestemmelse blir dermed i størst mulig grad videreført, ettersom vilkårene for å få tildelt vigselsrett i all hovedsak vil sammenfalle med kvalifikasjonskravene som stilles til prest eller forstander i registrert trossamfunn etter gjeldende trossamfunnslov. Dessuten vil det ikke være en annen spesifikk stilling enn «godkjent vigsler» som er felles for hele bredden av registrerte trossamfunn i Norge.

I dag er det mulig å være prest eller forstander i registrert trossamfunn uten at vedkommende samtidig har vigselsrett etter ekteskapsloven, men endringsforslaget utgjør ikke en nevneverdig innstramming av den grunn.

Prest eller forstander i registrert trossamfunn som er godkjent som mekler etter gjeldende forskrift, må tildeles vigselsrett etter trossamfunnsloven i løpet av den to-årige overgangsperioden fastsatt i loven § 23 tredje ledd, for å kunne fortsette som mekler.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Når ny trossamfunnslov trer i kraft, overtar staten de kommunale utgiftsforpliktelsene overfor tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke, jf. Prop. 130 L (2018–2019) kapittel 16. Tilskuddssatsen dette første året skal baseres på statens og kommunenes bevilgninger til Den norske kirke. Trossamfunnsloven § 23 første ledd viderefører gjeldende rett når det gjelder hvilke utgiftstyper som holdes utenfor beregningsgrunnlaget dette første året, se forskriftsforslaget § 8. Reguleringer senere år skal baseres på utviklingen i de statlige og kommunale utgiftene til Den norske kirke. De tilskuddsforpliktelser kommunene har etter dagens lovgivning, faller bort. Kommunale tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke trekkes dermed ut av statens rammetilskudd til kommunene.

De lovregulerte tilskuddene til tros- og livssynssamfunnene ventes å øke, blant annet fordi det i årene fremover kan påregnes en økning i antallet tilskuddstellende medlemmer. Stålsett-utvalget antok at fram til år 2030 ville antallet medlemmer av tros- og livssynssamfunnene øke med rundt 3 pst. hvert år. Fra 2014 til 2019 steg antallet tilskuddstellende medlemmer i samfunnene med 15,5 pst., fra 587 292 til 678 433 – en gjennomsnittlig økning per år på 3,1 pst. Slik tilskuddsordningen for samfunnene er foreslått utformet, vil også en nedgang i antallet medlemmer i Den norske kirke innebære en økning i tilskuddene til andre tros- og livssynssamfunn.

Det offentlige finansieringsansvaret for Den norske kirke skal fortsatt være delt mellom staten og kommunene, jf. Prop. 130 L (2018–2019) kapittel 15. Også endringene i statens og kommunenes bevilgninger til Den norske kirke vil derfor påvirke statens tilskuddsforpliktelser overfor tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke, siden tilskuddene til samfunnene skal reguleres i takt med endringene i statens og kommunenes tilskudd til Den norske kirke, jf. forskriftsforslaget § 9 første og annet ledd.

I 2018 var det 826 tros- og livssynssamfunn som krevde tilskudd etter dagens lovgivning og inngikk i Brønnøysundregistrenes medlemslistekontroll. Med et antallskrav på 50 medlemmer vil det være 208 færre samfunn som vil kunne ha krav på tilskudd. 618 samfunn vil fortsatt kunne ha krav på tilskudd. Budsjettvirkningen for staten vil ifølge tabellen kunne være en innsparing på 7,5 mill. kroner. Det er ikke korrigert for virkningen av at livssynssamfunn med minst 50 medlemmer kan komme inn under ordningen (i dag er kravet minst 500 medlemmer), men denne budsjetteffekten antas å være liten.

De sentrale elementene i tilskuddsordningen kan oppsummeres slik:

- Et samfunn må ha minst 50 tellende medlemmer for å kunne motta tilskudd.
- Tilskuddet utmåles fortsatt som et kronebeløp per medlem (tilskuddssats), med krav om medlemslister påført fødselsnummer for hvert medlem.
- Tilskuddssatsen skal det første året fastsettes på grunnlag av gjeldende bestemmelser.
- Tilskuddssatsen som fastsettes det første året, skal senere år reguleres i samsvar med utviklingen i statens og kommunenes tilskudd til Den norske kirke regnet per medlem i Den norske kirke.

For nærmere gjennomgang av innretningen på tilskuddsordningen, vises det til Prop. 130 L (2018–2019) kapittel 15, 16 og 23.

De viktigste administrative effektene oppnås ved at staten tar det fulle finansieringsansvaret og forestår utbetalingen av alle tilskudd. Besparelsene som oppnås ved en slik omlegging, vil være betydelige, både for det offentlige og for tros- og livssynssamfunnene.

Trossamfunnsloven viderefører plikten til å rapportere årlig om virksomheten og bruken av tilskudd, men stiller flere nye krav til denne rapporteringen. Også tilskuddsforvalter og tilsynsmyndighet, dvs. fylkesmannsembetene, vil som følge av disse kravene få et noe utvidet oppfølgingsansvar overfor samfunnene. Dersom oppgavene på feltet legges til ett eller noen få fylkesmannsembeter, vil også dette kunne virke effektiviserende og administrativt forenkende ved oppfølgingen av samfunnene. Departementet antar likevel at de økte kravene som stilles til oppfølging av det enkelte samfunnet, tilsier at tilsynsmyndigheten må styrkes kapasitetsmessig og faglig. Dette vil departementet komme tilbake til i en budsjettmessig sammenheng og i lys av spørsmålet om å organisere oppgavene ved ett eller noen få fylkesmannsembeter.

Vedlegg 1: Forslag til forskrift om registrering av og tilskudd til tros- og livssynssamfunn

Forskrift om registrering av og tilskudd til tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsforskriften)

Hjemmel: Lov om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven) § 4 fjerde og sjette ledd, § 5 sjette ledd, § 6 fjerde ledd, § 7 fjerde ledd, § 19 og § 23 femte ledd.

Kapittel 1 Generelle bestemmelser

§ 1 Virkeområde

Forskriften gjelder registrering av og tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke etter reglene i lov om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven). Kapittel 1, 4 og 6 gjelder også for Den norske kirke så langt det passer.

§ 2 Medlemsregisterføring

(1) Tros- og livssynssamfunn som er registrert etter trossamfunnsloven § 4, skal føre register over sine medlemmer og inn- og utmeldinger.

(2) Det kan føres register over personer som gjennomgår livsfaseriter eller rituelle seremonier i regi av tros- eller livssynssamfunnet. Disse opplysningene kan tas inn i medlemsregisteret.

(3) Vigsler som er tildelt vigselsrett etter forskrift om tildeling og tilbaketrekning av vigselsrett i tros- og livssynssamfunn, skal føre vigselsbok i samsvar med forskrift om registrering og melding av vigsel.

Kapittel 2 Registrering

§ 3 Søknad om registrering

(1) Tros- og livssynssamfunn som ønsker å bli registrert etter trossamfunnsloven § 4, skal sende søknad til fylkesmannen og opplyse om

- a) samfunnets navn og organisasjonsnummer,
- b) samfunnets postadresse, e-postadresse og telefonnummer,
- c) navn, e-postadresse og telefonnummer til styreleder eller tilsvarende øverste leder for tros- eller livssynssamfunnet,
- d) navn, e-postadresse og telefonnummer til en norskspråklig kontaktperson,
- e) religionen eller livssynet samfunnet bygger på,

- f) samfunnets lære eller verdigrunnlag (religiøse skrifter, verdidokument etc.),
- g) samfunnets tros- eller livssynsaktiviteter og eventuell annen virksomhet,
- h) samfunnets organisasjons- og styringsstruktur, utbredelse, og regler om organisering (vedtekter e.l.),
- i) samfunnets rutiner for inn- og utmelding, vilkår for medlemskap og medlemsregisterføring, og
- j) antall medlemmer.

(2) Fremmes registreringssøknaden innen 1. mars, skal tros- eller livssynssamfunnet samtidig levere en digitalt lesbar liste med fødselsnummer for medlemmene per 1. januar i det inneværende året. Når søknaden fremmes etter 1. mars, skal tros- eller livssynssamfunnet levere listen innen 1. mars året etter. For å avklare hvor mange av samfunnets medlemmer som oppfyller vilkårene i trossamfunnsloven § 4 første ledd bokstav b og c, vil listen bli kontrollert mot Folkeregisteret, Den norske kirkes medlemsregister og listene til øvrige tros- og livssynssamfunn.

(3) Søknaden skal sendes til fylkesmannen elektronisk ved bruk av en særskilt digital løsning. Departementet kan i særlige tilfeller tillate at søknader fremmes på annen måte.

(4) Tros- eller livssynssamfunn som består av menigheter, lokallag eller tilsvarende enheter i flere fylker, kan sende en samlet registreringssøknad til fylkesmannen med forvaltningsansvaret for fylket hvor samfunnet har sitt hovedsete.

(5) Når flere tros- eller livssynssamfunn har slått seg sammen til ett samfunn, skal medlemmer som var innmeldt i de respektive samfunnene forut for sammenslåingen anses å oppfylle vilkåret i trossamfunnsloven § 4 første ledd bokstav a, uten behov for ny innmelding.

(6) For å få behandlet registreringssøknaden inneværende år, må den være sendt til fylkesmannen innen 1. mars.

§ 4 Fylkesmannens behandling av registreringssøknaden

(1) For at en registreringssøknad skal tas til behandling, må tros- eller livssynssamfunnet ha minst 50 medlemmer som antas å oppfylle vilkårene i trossamfunnsloven § 4 første ledd.

(2) Dersom det er nødvendig for å vurdere registreringssøknaden, kan fylkesmannen be samfunnet om flere opplysninger.

(3) Dersom det foreligger vesentlige mangler eller feil ved registreringssøknaden, skal fylkesmannen gi tros- eller livssynssamfunnet en frist med anledning til å rette slike feil eller mangler.

(4) Samfunn som ikke oppfyller vilkårene i trossamfunnsloven §§ 1 annet ledd og 4 første ledd, skal nektes registrering. Det samme gjelder dersom det foreligger forhold som nevnt i trossamfunnsloven § 6 første ledd.

(5) Fylkesmannens vedtak kan påklages til departementet.

§ 5 Endringer i registreringsgrunnlaget

(1) Tros- og livssynssamfunn skal uten ugrunnet opphold melde fra til fylkesmannen om endringer i opplysninger i medhold av denne forskriften § 3 første ledd bokstav a–i.

(2) Ved tvil om hvorvidt et registrert tros- eller livssynssamfunn som ikke krever tilskudd, har minst 50 medlemmer som oppfyller vilkårene i trossamfunnsloven § 4 første ledd, kan fylkesmannen pålegge samfunnet å legge frem en liste med medlemmenes fødselsnummer for kontroll som nevnt i forskriften § 3 annet ledd og § 7 annet ledd.

§ 6 Tap av registrering

(1) Er vilkårene for registrering ikke lenger oppfylt, eller tros- eller livssynssamfunnet ikke oppfyller andre vilkår og krav fastsatt i eller i medhold av trossamfunnsloven, kan fylkesmannen fatte vedtak om tap av registrering.

(2) Ved vurdering etter første ledd, skal fylkesmannen gi samfunnet et skriftlig varsel og en frist på minst fire uker til å rette opp forholdet. Regler om fylkesmannens undersøkelser i § 11 gjelder tilsvarende for tap av registrering.

(3) I vurderingen av om et samfunn bør fratas registrering på grunn av forhold som nevnt i trossamfunnsloven § 6 første ledd, skal det særlig ses hen til tiltak tros- eller livssynssamfunnet har iverksatt for å forhindre slike forhold. Det skal også ses hen til alvorlighetsgraden og om det fremstår som et forsettlig brudd på lovens krav. Systematiske, vedvarende eller forsettlige krenkelser skal som hovedregel føre til tap av registrering.

(4) Ved intern uenighet om hvem som representerer tros- eller livssynssamfunnet, eller om andre forhold som omfattes av registreringsvilkårene i § 3, kan fylkesmannen

utsette vedtak om tilskudd, inntil forholdet er tilstrekkelig opplyst fra tros- eller livssynssamfunnets side.

(5) Fylkesmannens vedtak kan påklages til departementet.

(6) Tros- eller livssynssamfunnet må i en eventuell ny registreringssøknad godtgjøre at de forholdene som har gitt grunnlag for tap av registrering, ikke lenger foreligger.

Kapittel 3 Tilskudd til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke

§ 7 Fremsetting av krav om tilskudd

(1) Registrerte tros- og livssynssamfunn kan kreve årlige tilskudd fra staten. Kravet skal sendes til fylkesmannen elektronisk ved bruk av en særskilt digital løsning. Departementet kan i særlige tilfeller tillate at krav om tilskudd fremmes på annen måte.

(2) Sammen med kravet skal tros- eller livssynssamfunnet levere en digitalt lesbar liste med fødselsnummer for samtlige medlemmer det kreves tilskudd for. Listen skal bare inneholde fødselsnumrene til medlemmer per 1. januar i året det kreves tilskudd. Den vil bli kontrollert mot Folkeregisteret, Den norske kirkes medlemsregister og listene fra øvrige tros- og livssynssamfunn for å avklare antallet medlemmer som oppfyller vilkårene for tilskuddstillende medlemskap i henhold til trossamfunnsloven § 4 første ledd bokstav b og c.

(3) Tros- og livssynssamfunn kan kreve tilskudd parallelt med en søknad om registrering etter trossamfunnsloven § 4 og forskriften § 3. Fylkesmannen tar stilling til tilskuddskravet når registreringssaken er ferdigbehandlet.

(4) Kravet må være sendt inn innen 1. mars. Departementet kan i særlige tilfeller forlenge fristen for alle tros- og livssynssamfunn.

(5) Tros- eller livssynssamfunnet skal sammen med kravet bekrefte at samfunnet er kjent med og vil overholde lovens vilkår for tilskudd.

§ 8 Fastsetting av tilskuddssatsen for 2021

(1) For 2021 fastsetter departementet tilskuddssatsen til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke i samsvar med trossamfunnsloven § 23 første ledd.

(2) Den statlige delen av beregningsgrunnlaget fremkommer ved å summere statens budsjetterte utgifter til Den norske kirke og et beregnet nettobidrag fra

Opplysningsvesenets fond til kirken, fratrasket utgifter omfattet av trossamfunnsloven § 23 første ledd bokstav a–c. Statens utgifter vil følge av Stortingets bevilgningsvedtak for 2021, mens bidraget fra Opplysningsvesenets fond vil basere seg på fondets regnskap for 2019.

(3) Den kommunale delen av beregningsgrunnlaget fremkommer slik: Kommunenes samlede utgifter ført på kommuneregnskapets funksjon 392 *Tilskudd til tros- og livssynssamfunn* i 2020, deles på antall medlemmer som disse samfunnene krevde tilskudd for i 2020. Dette gjennomsnittlige tilskuddsbeløpet per medlem ganges så med antallet medlemmer i Den norske kirke i 2020. Beløpet som fremkommer, justeres med forventet lønns- og prisvekst i 2021.

(4) Satsen for 2021 fremkommer ved å dele summen av den statlige og den kommunale delen av beregningsgrunnlaget på antallet medlemmer i Den norske kirke 1. januar 2021, slik det fremgår av kirkens medlemsregister.

§ 9 Regulering av tilskuddssatsen

(1) Fra og med 2022 reguleres tilskuddssatsen fastsatt etter § 8 årlig i samsvar med trossamfunnsloven § 5 fjerde ledd annet punktum med de korreksjoner som følger av tredje ledd nedenfor.

(2) Den prosentvise endringen i statsbudsjettets kapittel 880 post 70 legges til grunn for regulering av den statlige delen av beregningsgrunnlaget. Endring i nettobidraget fra Opplysningsvesenets fond til driften av Den norske kirke, skal også tas med i reguleringen. Den kommunale delen av beregningsgrunnlaget reguleres med den prosentvise endringen i kommuneregnskapet funksjon 390, med de korreksjoner som følger av tredje ledd. Beregningsgrunnlagene i første og tredje punktum reguleres med den prosentvise endringen fra to år før til året før tilskuddsåret. Tilskuddssatsen fastsettes ved at summen av de regulerte beregningsgrunnlagene deles på antallet medlemmer i Den norske kirke 1. januar i tilskuddsåret, slik det fremgår av kirkens medlemsregister.

(3) Statens og kommunenes særskilte utgifter til sikring og istandsetting av kulturhistorisk viktige kirkebygg skal ikke påvirke tilskuddssatsen. Dersom slike utgifter er ført under kommuneregnskapet funksjon 390, skal regnskapet korrigeres for disse utgiftene før tilskuddssatsen etter annet ledd blir beregnet.

§ 10 Tildeling og klageadgang

(1) Tilskuddet tildeles av fylkesmannen. Tilskuddet regnes ut ved at tilskuddssatsen ganges med antall medlemmer i tros- eller livssynssamfunnet som ifølge kontrollen nevnt i trossamfunnsloven § 4 femte ledd, oppfyller vilkårene i trossamfunnsloven § 4 første ledd.

(2) Tildeling av tilskudd forutsetter at tros- og livssynssamfunnene har sendt inn årsrapport og regnskap i tråd med krav fastsatt i eller i medhold av trossamfunnsloven.

(3) Tros- og livssynssamfunn bestående av flere enheter, fordeler selv tilskuddet på de enkelte enhetene.

(4) Fylkesmannens vedtak kan påklages til departementet.

Kapittel 4 Grunnlag for å nekte tilskudd

§ 11 Fylkesmannens undersøkelser

(1) Dersom fylkesmannen blir kjent med opplysninger som kan gi grunnlag for å nekte tilskudd, jf. trossamfunnsloven § 6 første og annet ledd, skal fylkesmannen vurdere behovet for å gjøre nærmere undersøkelser. Fylkesmannen skal vurdere om opplysningene gir grunnlag for melding til for eksempel politi eller barnevern.

(2) Fylkesmannen kan be om å få utlevert dokumentasjon fra tros- eller livssynssamfunnet, herunder læredokumenter, liturgiske tekster, interne praksiser, årsmøteprotokoller, rutiner og regelverk m.m., som kan være av betydning for fylkesmannens vurdering.

(3) Fylkesmannen kan også gjøre stedlige undersøkelser, invitere til møte, be om skriftlig redegjørelse, eller be om særskilt rapportering fra tros- eller livssynssamfunnet.

(4) Fylkesmannen kan utsette et vedtak om å nekte tilskudd i påvente av at forholdet rettes opp av tros- og livssynssamfunnet, eller i påvente av avgjørelse fra annet håndhevingsorgan. Fylkesmannen skal i så fall sette en frist, eller sørge for ny vurdering av saken når det foreligger en avgjørelse etter første punktum. Adgangen til å vurdere slik utsettelse gjelder ikke særlig alvorlige forhold, jf. forskriften § 12 fjerde ledd.

(5) Kommer fylkesmannen til at det er grunnlag for å nekte tilskudd, skal det gis forhåndsvarsel etter forvaltningsloven § 16.

§ 12 Nekting og avkorting av tilskudd

(1) Fylkesmannen kan fatte vedtak om å nekte tilskudd dersom tros- eller livssynssamfunnet

- a) begår, oppfordrer til eller støtter krenkelser som nevnt i trossamfunnsloven § 6 første ledd,
- b) bruker tilskuddet til annet enn tros- eller livssynsformål,
- c) unnlater å rapportere, rapporterer mangelfullt eller uriktig,
- d) ikke overholder lovens regler for inn- og utmelding, eller
- e) har bevisst oppgitt vesentlig for høyt medlemstall eller har gitt andre uriktige opplysninger til fylkesmannen som har betydning for tilskuddsvedtaket.

(2) I vurderingen av om forhold i et samfunn bør lede til nekting av tilskudd, skal det særlig ses hen til tiltak tros- eller livssynssamfunnet har iverksatt for å forhindre slike forhold. Det skal også ses hen til hvor alvorlig forholdet er og om det fremstår som forsettlig.

(3) Når det er grunnlag for å nekte tilskudd, kan fylkesmannen etter en konkret vurdering i stedet avkorte tilskuddet.

(4) Systematiske, vedvarende eller forsettlige krenkelser som er nevnt i trossamfunnsloven § 6 første ledd, skal som hovedregel føre til at tilskudd nektes i sin helhet. Det samme gjelder ved oppfordring eller støtte til slike krenkelser.

(5) Fylkesmannen skal nekte tilskudd dersom tros- eller livssynssamfunnet fratas registreringen og ikke blir registrert på ny, jf. forskriften § 6.

§ 13 Krav om tilbakebetaling

(1) Fylkesmannen kan fatte vedtak om hel eller delvis tilbakebetaling dersom det foreligger forhold som nevnt i forskriften § 12 første ledd bokstav a-e.

(2) I vurderingen av om et forhold i et tros- eller livssynssamfunn bør lede til krav om tilbakebetaling av tilskudd, skal det særlig ses hen til hvor alvorlig forholdet er og om det fremstår som forsettlig.

(3) For høyt utbetalt tilskudd på grunn av uriktig medlemstall eller på grunn av andre uriktige opplysninger som har betydning for tilskuddsvedtaket, skal kreves tilbakebetalt, med mindre det dreier seg om beløp av en bagatellmessig størrelse.

(4) Som hovedregel skal tilbakebetalingen gjelde for den perioden forholdet har pågått, og for den andel av tilskuddet forholdet gjelder.

(5) Tilbakebetaling kan skje ved motregning i fremtidige tilskudd.

Kapittel 5 Regnskap og rapportering

§ 14 Regnskap

(1) Tros- og livssynssamfunn skal benytte tilskuddet til tros- eller livssynsformål.

(2) Tros- og livssynssamfunn som mottar tilskudd, skal sende et årlig regnskap til fylkesmannen. Regnskapet skal gi oversikt over tros- eller livssynssamfunnets inntekter og utgifter, herunder:

- a) tilskuddets størrelse,
- b) inntekter fra andre kilder spesifisert,
- c) samfunnets utgifter spesifisert.

(3) Tros- og livssynssamfunn skal opplyse særlig om eventuelle bidrag det har mottatt fra et utland når summen av alle bidrag fra fysiske og juridiske personer hjemmehørende i landet er lik eller høyere enn 0,1 ganger grunnbeløpet i folketrygden i regnskapsåret. Med bidrag menes pengestøtte og verdien av varer, tjenester og andre tilsvarende ytelser som er mottatt vederlagsfritt eller til underpris. Tros- eller livssynssamfunnet skal oppgi den samlede verdien av bidragene det har mottatt fra hvert land. Når bidraget eller summen av flere bidrag fra én giver er lik eller høyere enn folketrygdens grunnbeløp, skal tros- eller livssynssamfunnet oppgi giverens navn, med mindre giveren er anonym. Bidrag fra norske statsborgere bosatt i utlandet, er ikke omfattet av opplysningsplikten etter dette leddet.

(4) Regnskapet skal være revidert av statsautorisert eller registrert revisor når tilskuddet er lik eller høyere enn 3 ganger folketrygdens grunnbeløp i regnskapsåret. Departementet kan fastsette at revisor skal bruke en bestemt revisjonsstandard.

(5) Tros- og livssynssamfunn som vil sette av tilskuddsmidler til sparing, må i note til regnskapet opplyse om hva midlene etter planen skal brukes til.

(6) Tros- eller livssynssamfunnets regnskap skal være signert, jf. § 3 første ledd bokstav c. Regnskapet skal sendes til fylkesmannen innen 10. april. Fylkesmannen kan forlenge fristen etter søknad fra tros- eller livssynssamfunnet.

§ 15 Årsrapport

(1) Tros- og livssynssamfunn skal årlig rapportere om virksomheten. Rapporten skal sendes til fylkesmannen innen 10. april. Fylkesmannen kan forlenge fristen etter søknad fra tros- eller livssynssamfunnet.

(2) Rapporten skal inneholde en kort omtale av aktivitetene, arbeidet og tilbudene tros- eller livssynssamfunnet driver.

(3) Tros- og livssynssamfunn skal redegjøre for særskilte tilbud for barn og unge, blant annet om undervisning eller andre trosopplæringstilbud og andre aktiviteter. Samfunnet skal beskrive kort omfanget av undervisningstilbud, innholdet i undervisningen og hvilken form undervisningen har.

(4) Tros- og livssynssamfunn skal også rapportere om bruken av tilskuddet, og hvordan samfunnets regnskapsførte utgifter er knyttet til samfunnets religiøse eller livssynsmessige virksomhet.

(5) Tros- og livssynssamfunn skal opplyse om medlemstallet per 1. januar, og om antall foretatte vigsler i løpet av året dersom personer i tros- eller livssynssamfunnet er tildelt vigselfrett etter trossamfunnsloven § 9.

(6) Tros- og livssynssamfunnene skal også redegjøre for

- a) den faktiske tilstanden når det gjelder kjønnslikestilling i tros- eller livssynssamfunnet, herunder kjønnsfordelingen i samfunnets styrende organer,
- b) eventuelle likestillingstiltak som er iverksatt og som planlegges iverksatt for å fremme likestilling uavhengig av kjønn,
- c) eventuelle begrensninger tros- eller livssynssamfunnet har eller praktiserer når det gjelder tilgang til egne aktiviteter, styrende organer, verv eller stillinger som har sammenheng med ett eller flere diskrimineringsgrunnlag, og
- d) eventuelle segregerte aktiviteter eller tilbud i samfunnet.

§ 16 Rapportering om særskilte forhold

Fylkesmannen kan også be tros- og livssynssamfunnene om å rapportere om særskilte forhold av betydning for grunnlaget for å nekte tilskudd. Med slike særskilte forhold menes

- a) konkrete forhold som er relevante for å vurdere registrerings- eller tilskuddsvilkårene for et enkelt tros- eller livssynssamfunn, eller

- b) informasjon fra samtlige samfunn eller en utvalgt gruppe av samfunn som kan gi departementet økt kunnskap som grunnlag for forebyggende tiltak mot forhold som nevnt i trossamfunnsloven § 6 første ledd.

Kapittel 6 Forskjellige bestemmelser

§ 17 Avlevering

(1) Tros- og livssynssamfunn skal avlevere til Arkivverket arkivmateriale skapt før 2005 i samsvar med lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke § 38, forskrift 19. april 2005 nr. 345 om registrerte og uregistrerte trossamfunn § 11, forskrift 1. desember 1988 nr. 995 om trossamfunn § 12, forskrift 23. desember 1969 nr. 9809 om trossamfunn § 12 og forskrift 25. juni 1953 nr. 2 om innsending av kirkebøker til statsarkivene.

(2) Tros- og livssynssamfunn skal beskytte arkivmaterialet mot vann, fukt, brann, skadelig varme, skadelig påvirkning fra klima og miljø, skadedyr m.m., skadeverk, innbrudd og uautorisert tilgang.

§ 18 Sletting av personopplysninger

Når den årlige kontrollen nevnt i § 3 annet ledd og i § 7 annet ledd, er gjennomført og det ikke lenger er behov for personopplysningene i behandlingen av registrerings- og tilskuddssaker etter trossamfunnsloven, skal alle personopplysninger som er behandlet i forbindelse med kontrollen, slettes.

§ 19 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid. Fra samme tidspunkt som forskriften trer i kraft, oppheves:

- Forskrift 19. april 2005 nr. 345 om registrerte og uregistrerte trossamfunn
- Forskrift 10. oktober 1969 nr. 4361 om ikraftsetting av lov 13. juni 1969 nr. 25 om trdomssamfunn og ymist anna, om delegasjon av myndighet, administrasjon av loven og kompetanse til å gi forskrifter
- Forskrift 1. desember 1988 nr. 996 om tilskot til livssynssamfunn
- Forskrift 25. juni 1953 nr. 2 om innsending av kirkebøker til statsarkivene

Vedlegg 2: Forslag til forskrift om tildeling og tilbaketrekning av vigselfrett i tros- og livssynssamfunn

Forskrift om tildeling og tilbaketrekning av vigselfrett i tros- og livssynssamfunn (forskrift om vigselfrett i tros- og livssynssamfunn)

Hjemmel: *Lov om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven) § 9.*

§ 1. Register over vigslere

Fylkesmannen skal føre register over vigslere etter denne forskriften, i samsvar med spesifikasjoner gitt av departementet.

§ 2. Godkjenning av vigslere

(1) Registrerte tros- og livssynssamfunn med godkjent vigselsritual kan søke om vigselsrett for ett eller flere medlemmer. Elektronisk søknad sendes til fylkesmannen tros- eller livssynssamfunnet er registrert hos etter lov om tros- og livssynssamfunn § 4, ved bruk av en særskilt digital løsning. Departementet kan i særlige tilfeller tillate at søknader fremmes på annen måte.

(2) Medlemmet må være bosatt i Norge og kan ikke samtidig være vigsler i et annet tros- eller livssynssamfunn.

(3) Medlemmet må avgi erklæring om at han eller hun vil utøve tjenesten som vigsler i tråd med bestemmelser gitt i eller i medhold av ekteskapsloven. Erklæringen, som skal følge med tros- eller livssynssamfunnets søknad, skal avgis i samsvar med spesifikasjoner gitt av departementet.

(4) Medlemmet må være skikket til å utføre oppgavene som er pålagt ham eller henne i eller i medhold av ekteskapsloven.

(5) Medlemmet må ikke være under 23 år og ikke over 75 år. Fylkesmannen kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra denne regelen.

(6) Medlemmet må ha tilstrekkelig kjennskap til det norske samfunnet og tilstrekkelige kunnskaper i norsk språk til å kunne utføre oppgavene som er pålagt ham eller henne i eller i medhold av ekteskapsloven.

(7) Fylkesmannen kan nekte å godkjenne medlemmet som vigsler dersom

- a) det vil virke åpenbart støtende eller er i strid med offentlige interesser å tildele medlemmet vigselsrett.
- b) tros- eller livssynssamfunnet allerede har et tilstrekkelig antall vigslere.

(8) Når medlemmet har blitt godkjent som vigsler, skal fylkesmannen registrere vigsleren og sende tildelingsvedtaket til både tros- eller livssynssamfunnet og vigsleren.

Vigselsretten trer i kraft fra og med vedtaksdatoen.

(9) Vedtak om avslag på søknad om tildeling av vigselsrett skal sendes til både det aktuelle medlemmet og tros- eller livssynssamfunnet.

(10) Fylkesmannens vedtak kan påklages til departementet.

§ 3. Opphør og tilbaketrekning av vigselsrett

(1) Fylkesmannen skal fatte vedtak om tilbaketrekning av vigselsretten hvis tros- eller livssynssamfunnet oppløses eller fratas registreringen etter trossamfunnsloven.

(2) Vigselsretten opphører når vigsleren fyller 75 år. Fylkesmannen kan etter søknad fra tros- eller livssynssamfunnet og en konkret vurdering innvilge dispensasjon fra alderskravet for inntil ett år om gangen. Søknaden må sendes til fylkesmannen senest tre måneder innen vigsleren fyller 75 år. Eventuelle etterfølgende søknader om å forlenge dispensasjonen må også sendes til fylkesmannen senest tre måneder før dispensasjonsperioden løper ut. Søknader etter dette leddet skal fremmes elektronisk ved bruk av en særskilt digital løsning. Departementet kan i særlige tilfeller tillate at søknader fremmes på annen måte.

(3) Vigselsretten skal opphøre når vigsleren

- a) er uønsket som vigsler av tros- eller livssynssamfunnet
- b) selv ønsker å fratre som vigsler
- c) har meldt seg ut av tros- eller livssynssamfunnet

(4) I tilfeller nevnt i tredje ledd bokstav a til c skal tros- eller livssynssamfunnet straks melde fra til fylkesmannen. Meldingen skal gis elektronisk ved bruk av en særskilt digital løsning. Departementet kan i særlige tilfeller tillate at meldingen gis på annen måte. Fylkesmannen skal uten unødig opphold fatte vedtak om tilbaketrekning av vigselsretten.

(5) Dersom vigsleren forsømmer sine plikter gitt i eller i medhold av ekteskapsloven, skal fylkesmannen gi ham eller henne skriftlig advarsel og samtidig varsle tros- eller livssynssamfunnet. Fortsetter vigsleren å forsømme sine plikter, eller tjenesteforsømmelsen er særlig alvorlig, kan fylkesmannen frata vedkommende vigselsretten. Dersom vigsler praktiserer nektingsgrunnene i ekteskapsloven § 13 første og annet ledd slik at kvinner og menn forskjellsbehandles, regnes dette som en tjenesteforsømmelse. Hvis vigsleren unnlater å kontrollere om det er utstedt prøvingsattest i henhold til ekteskapsloven § 10, anses dette som en særlig alvorlig tjenesteforsømmelse.

(6) Fylkesmannen kan også frata vigsleren vigselsretten dersom vilkårene for å være vigsler etter denne forskriften faller bort på annen måte.

(7) Vigselsretten opphører fra og med tidspunktet for fylkesmannens tilbaketrekningsvedtak. Vedtaket skal sendes både til tros- eller livssynssamfunnet og vigsleren.

(8) Fylkesmannens vedtak kan påklages til departementet.

§ 4. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid. Fra samme tidspunkt som forskriften trer i kraft, oppheves:

- Forskrift 27. september 2004 nr. 1296 om tildeling og tilbaketrekning av vigselsrett for seremonileder eller tilsvarende i livssynssamfunn.

Vedlegg 3: Lov om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven)

Kapittel 1 Lovens formål og virkeområde m.m.

§ 1 Formål og virkeområde

Formålet med loven er å understøtte tros- og livssynssamfunn.

Med tros- og livssynssamfunn menes i denne loven sammenslutninger for felles utøvelse av tro eller livssyn.

Loven gjelder for alle tros- og livssynssamfunn. Kapittel 2 gjelder ikke for Den norske kirke, og kapittel 3 gjelder bare for Den norske kirke.

Loven gjelder ikke på Svalbard.

§ 2 Innmelding i og utmelding av tros- og livssynssamfunn

Personer som har fylt 15 år, kan selv melde seg inn i eller ut av tros- og livssynssamfunn. De som har foreldreansvaret for et barn under 15 år, kan melde barnet inn i eller ut av tros- og livssynssamfunn.

Tros- og livssynssamfunnene fastsetter selv vilkår for medlemskap og framgangsmåte for innmelding i samfunnet. Utmelding skal alltid kunne skje skriftlig.

§ 3 Barns rett til medvirkning

Et barn som er i stand til å danne seg egne meninger, har rett til å medvirke i alle forhold som gjelder barnets utøvelse av tro eller livssyn.

Kapittel 2 Registrering, tilskudd og vigselfrett m.m.

§ 4 Registrering av tros- og livssynssamfunn

Et tros- eller livssynssamfunn kan bli registrert når det er fast organisert og har minst 50 medlemmer som

- a) selv har meldt seg inn, eller som har blitt innmeldt av dem som har foreldreansvaret
- b) er bosatt i Norge
- c) ikke er medlem i Den norske kirke eller et annet registrert tros- eller livssynssamfunn.

Registrering kan trekkes tilbake dersom tros- eller livssynssamfunnet ikke lenger oppfyller vilkårene i første ledd.

Tros- eller livssynssamfunnet kan nektes registrering, eller registreringen kan trekkes tilbake, dersom ett eller flere av vilkårene for å nekte tilskudd i § 6 er oppfylt.

Kongen kan gi forskrift om plikt til å opplyse om sitt organisasjonsnummer og om fødselsnummer for hvert enkelt medlem i tros- og livssynssamfunn til bruk i saker som gjelder registrering, og i saker som gjelder tilskudd etter § 5. For å kontrollere at vilkårene for registrering og tilskudd er oppfylt, kan departementet sammenholde

fødselsnumrene med opplysninger fra Folkeregisteret, Den norske kirkes medlemsregister og andre tros- og livssynssamfunn.

Reglene i statistikkloven om plikt til å gi opplysninger til utarbeidelse av offisiell statistikk gjelder ikke for opplysninger som er gitt etter forskrift med hjemmel i tredje ledd.

Kongen kan gi forskrift om søknad om registrering, om tap av registrering og om plikt til å opplyse om endringer i registreringsgrunnlaget.

§ 5 Krav om og tildeling av tilskudd

Registrerte tros- og livssynssamfunn kan kreve tilskudd fra staten.

Tros- og livssynssamfunn skal benytte tilskuddet til tros- eller livssynsformål.

Tilskuddet beregnes etter antallet medlemmer i tros- eller livssynssamfunnet som oppfyller kravene i § 4 første ledd bokstav a til c. Tilskuddet tildeles ikke tros- og livssynssamfunn med færre enn 50 medlemmer.

Satsen for tilskudd per medlem skal om lag svare til statens og kommunenes tilskudd til Den norske kirke per medlem. Satsen reguleres årlig i samsvar med endringer i statens tilskudd til rettssubjektet Den norske kirke og kommunenes driftstilskudd til Den norske kirke, og ut fra tallet på medlemmer i Den norske kirke.

Når et tros- eller livssynssamfunn fremmer krav om tilskudd, skal det skriftlig bekrefte at det er kjent med og vil overholde lovens vilkår for tilskudd.

Kongen kan gi forskrift om framsetting av krav om tilskudd og om fastsetting av tilskudd.

§ 6 Grunnlag for å nekte tilskudd

Dersom et tros- eller livssynssamfunn, eller enkeltpersoner som opptre på vegne av samfunnet, utøver vold eller tvang, fremsetter trusler, krenker barns rettigheter, bryter lovbestemte diskrimineringsforbud eller på andre måter alvorlig krenker andres rettigheter og friheter, kan samfunnet nektes tilskudd eller tilskudd kan avkortes. Tilskudd kan også nektes eller avkortes dersom samfunnet oppfordrer eller gir støtte til krenkelser som er nevnt i dette leddet.

Tilskudd kan også nektes dersom tros- eller livssynssamfunnet ikke oppfyller krav som følger av loven.

Tilskudd kan dessuten kreves helt eller delvis tilbakebetalt fra et tros- eller livssynssamfunn dersom ett eller flere av vilkårene for å nekte tilskudd er oppfylt.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen av bestemmelsene i denne paragrafen.

§ 7 Rapport og regnskap

Registrerte tros- og livssynssamfunn skal hvert år rapportere om sin virksomhet til tilsynsmyndigheten. Årsrapporten skal gi en kort omtale av virksomheten i samfunnet, bruken av tilskudd fra staten og forvaltning av vigselfrett. Den skal i

tillegg redegjøre for tilstand og tiltak når det gjelder kjønnslikestilling i virksomheten i samsvar med likestillings- og diskrimineringsloven § 26a, og for eventuell forskjellsbehandling når det gjelder tilgang til aktiviteter, styrende organer, verv og stillinger.

Tilsynsmyndigheten kan i tillegg kreve rapportering om særskilte forhold.

Tros- og livssynssamfunn som mottar tilskudd, skal hvert år sende inn regnskap til tilsynsmyndigheten. Dersom et tros- eller livssynssamfunn mottar bidrag fra utlandet, skal det opplyse særlig om dette. Regnskapet skal være revidert av statsautorisert eller registrert revisor.

Kongen kan gi forskrift om rapport og regnskap, herunder om unntak fra revisjonsplikten.

§ 8 Forvaltning og tilsynsmyndighet

Departementet fatter vedtak i alle saker etter dette kapitlet.

Departementet fører tilsyn med at tros- og livssynssamfunn oppfyller sine plikter etter loven.

§ 9 Vigselfrett

Kongen kan gi personer i registrerte tros- og livssynssamfunn rett til å være vigsler etter ekteskapslovens bestemmelser, og gir forskrift om tildeling og tilbaketrekning av vigsselfrett.

Kapittel 3 Den norske kirke

§ 10 Kapitlets formål

Formålet med bestemmelsene i dette kapitlet er å legge til rette for at Den norske kirke forblir en landsdekkende og demokratisk evangelisk-luthersk folkekirke.

§ 11 Soknet og Den norske kirke

Soknet er den grunnleggende enheten i Den norske kirke og kan ikke løses fra den.

Både soknet og Den norske kirke er egne rettssubjekter og har rettigheter og forpliktelser, er part i avtaler med private og offentlige myndigheter og har partsstilling overfor domstoler og andre myndigheter.

Kirkemøtet opptre på vegne av rettssubjektet Den norske kirke, og menighetsrådet opptre på vegne av soknet, når ikke annet er fastsatt i eller i medhold av lov.

Kirkemøtet kan fastsette at ett eller flere organer skal ivareta oppgaver for flere sokn. Kirkemøtet gir nærmere regler om oppgavefordeling mellom soknets organer.

§ 12 Kirkemøtet

Kirkemøtet fastsetter kirkens grunnlag og lære og alle liturgier og gudstjenstlige bøker.

Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser om kirkens organisering, kirkelig inndeling og kirkelige organer og om valg til disse organene.

Kirkemøtet kan ikke treffe vedtak eller gi instruks i enkeltsaker som soknets organer skal avgjøre.

Forslag til vesentlige endringer i bestemmelsene i dette kapitlet skal legges fram for Kirkemøtet.

§ 13 Kirkelige valg og kirkelig stemmerett

Kirkelige valg kan holdes samtidig med offentlige valg og i umiddelbar nærhet av lokalene der det offentlige valget gjennomføres. Kirkemøtet avgjør dette.

Ethvert medlem i Den norske kirke som vil ha fylt 15 år innen utgangen av valgåret, har stemmerett ved kirkelige valg.

§ 14 Finansiering av Den norske kirke

Staten gir tilskudd til prestedtjenesten og kirkens virksomhet nasjonalt og regionalt. Staten kan også gi tilskudd til andre kirkelige formål.

Kommunen gir tilskudd til kirkens virksomhet lokalt, herunder tilskudd til bygging, vedlikehold og drift av kirkebygg. Tilskuddet skal sikre at kirkebyggene holdes i forsvarlig stand, slik at de kan benyttes til gudstjenester og kirkelige handlinger. Tilskuddet skal også sikre at soknet har tilfredsstillende bemanning ved gudstjenester og kirkelige handlinger og tilstrekkelig administrativ hjelp. Kommunens tilskudd gis etter budsjettforslag fra soknet. I budsjettforslaget skal også tilskudd til kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk inngå.

Etter avtale med soknet kan kommunen yte tjenester i stedet for å gi tilskudd etter andre ledd.

Kommunen kan ta opp lån for å finansiere investeringer i kirkebygg og tilhørende varige driftsmidler.

Bestemmelsene i § 6 gjelder tilsvarende for Den norske kirke.

Regnskapsloven gjelder for regnskapet til rettssubjektet Den norske kirke og for regnskapet til soknet, med mindre departementet har fastsatt annet i forskrift.

Et sokn kan ikke tas under konkursbehandling eller begjære åpning av gjeldsforhandlinger etter konkursloven.

§ 15 Kirkebygg

Kirkebyggene er soknets eiendom med mindre noe annet følger av særskilt rettsgrunnlag. Kirkemøtet gir regler om krav til kirkebygg, forvaltning av kirkebygg og tilhørende fond, kirkebyggenes inventar og utstyr, og om bruk av kirkebygg, herunder betaling for bruk.

Kongen kan gi forskrift om forvaltning av kulturhistorisk verdifulle kirker.

§ 16 *Prestenes og biskopenes tjeneste*

Hvert sokn skal være betjent av prest og hvert bispedømme av biskop.

All prestetjeneste skal organiseres slik at prestene kan utøve sin tjeneste i samsvar med ordinasjonens forutsetninger og forpliktelser.

§ 17 *Den norske kirkes medlemsregister*

Personer som er medlemmer i Den norske kirke, skal registreres i et sentralt medlemsregister.

Det skal føres register over personer som blir døpt, konfirmert, vigslet til ekteskap og jordfestet i Den norske kirke, og over inn- og utmeldinger. Disse opplysningene kan tas inn i medlemsregisteret.

Kirkemøtet gir nærmere regler om registerføringen.

Kapittel 4 Forskjellige bestemmelser

§ 18 *Rett til fri ved religiøse høytidsdager*

Personer som har andre religiøse høytidsdager enn de offentlige helligdagene, har rett til fri fra arbeid, skolegang, tjenesteplikt og lignende i opptil to selvvalgte dager hvert år i forbindelse med høytider etter sin religion.

Arbeidstakere som ønsker å benytte retten til fri, skal varsle arbeidsgiver senest 14 dager før høytidsdagen. Arbeidsgivere kan kreve at arbeidstakere tar igjen tapt arbeidstid på et annet tidspunkt. Etter drøfting med arbeidstakeren fastsetter arbeidsgiveren når tapt arbeidstid skal tas igjen. Selv om slikt arbeid skulle overstige alminnelig arbeidstid etter arbeidsmiljøloven, regnes det ikke som overtid.

§ 19 *Registerføring og avlevering*

Kongen kan gi forskrifter om registerføring og plikt til å overføre og avlevere tros- og livssynssamfunnenes offentlige bøker.

§ 20 *Krav om politiattest*

Tros- og livssynssamfunn kan kreve at personer som med eller uten lønn skal tilsettes, utføre oppgaver eller inneha tillitsverv der de vil ha omsorg for eller oppgaver knyttet til mindreårige eller personer med utviklingshemming, skal legge fram politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd.

§ 21 *Egen gravplass for tros- eller livssynssamfunn*

Kongen kan gi et tros- eller livssynssamfunn tillatelse til å ha egen gravplass, og kan sette vilkår for tillatelsen. Gravplassloven gjelder i slike tilfeller så langt den passer.

§ 22 *Ikrafttredelse*

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

§ 23 Overgangsregler

Det første året det skal gis tilskudd etter denne loven, skal satsen for tilskudd per medlem til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke fastsettes slik at den om lag svarer til det samlede tilskuddet fra staten og kommunene til Den norske kirke per medlem. Følgende tilskudd fra stat og kommune til Den norske kirke skal ikke regnes med i tilskuddsgrunnlaget:

- a) statlige tilskudd som er en følge av utviklingen av tjenestebolig- og bopliktordningen til prestene i Den norske kirke
- b) statlige tilskudd til den delen av rettssubjektet Den norske kirkes pensjonspremie som er knyttet til pensjonsrettigheter som tilsatte i Den norske kirke har opparbeidet som tjenestemenn i staten
- c) tilskudd fra stat og kommune til oppgaver som er felles for alle innbyggere i Norge og som ikke er utgifter til egentlig kirkelige formål.

Tros- og livssynssamfunn som er registrert eller har mottatt tilskudd etter lov 13. juni 1969 nr. 25 om trdomssamfunn og ymist anna eller lov 12. juni 1981 nr. 64 om tilskott til livssynssamfunn, skal anses registrert i to år etter at loven trer i kraft, likevel slik at bare samfunn som har minst 50 medlemmer som oppfyller vilkårene i § 4 første ledd bokstav a til c, kan kreve tilskudd etter § 5.

Vigselsrett som tidligere er tildelt personer i et tros- eller livssynssamfunn, beholdes i inntil to år etter at loven har trådt i kraft, forutsatt at vilkårene i forskrift med hjemmel i § 9, er oppfylt, og tros- eller livssynssamfunnet vedkommende tilhørte da vigselsretten ble tildelt, består.

Kirkelig tilsatte som overføres fra staten til rettssubjektet Den norske kirke, gis rett til å ta ut avtalefestet pensjon tilsvarende ordningen i Hovedtariffavtalen i staten, i samsvar med det som er fastsatt i lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse og i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse. Retten til uttak forutsetter medlemskap i Statens pensjonskasse og gjelder fram til 1. januar 2021. Departementet kan pålegge en kommune å stille tjenestebolig til rådighet for geistlig embets- eller tjenestemann. Staten skal dekke kommunens utgifter etter regler fastsatt av Kongen.

Kongen kan gi forskrift om ytterligere overgangsbestemmelser.

§ 24 Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

- 1. Lov 13. juni 1969 nr. 25 om trdomssamfunn og ymist anna oppheves.
- 2. Lov 12. juni 1981 nr. 64 om tilskott til livssynssamfunn oppheves.
- 3. Lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke oppheves.
- 4. I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap gjøres følgende endringer:

§ 12 første ledd bokstav a skal lyde:

a) *prester i Den norske kirke og personer som i medhold av trossamfunnsloven er tildelt vigselfrett, når Kongen har godkjent formen for inngåelse av ekteskap.*

§ 12 andre ledd oppheves.

§ 13 skal lyde:

En vigsleres adgang til å nekte å foreta vigsler

En vigsler som nevnt i § 12 bokstav a kan nekte å foreta vigsel dersom en av brudefolkene ikke er medlem av tros- eller livssynssamfunnet, eller dersom ingen av dem tilhører vigsleres menighet, lokallag eller tilsvarende enhet i tros- eller livssynssamfunnet.

Prester i Den norske kirke og vigslere i andre trossamfunn kan også nekte å foreta vigsel dersom en av brudefolkene er skilt, og den tidligere ektefellen lever, eller dersom brudefolkene er av samme kjønn.

Vigsler skal praktisere første og andre ledd slik at kvinner og menn likebehandles.

§ 16 første ledd tredje punktum oppheves.

5. I lov 7. juni 1996 nr. 32 om gravplasser, kremasjon og gravferd gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov om gravplasser, kremasjon og gravferd (gravplassloven)

Betegnelsen «kirkeleg fellesråd» endres i følgende paragrafer til «gravplassmyndigheten»: § 3 overskriften og § 3 første ledd, § 6 annet ledd, § 7 første og annet ledd, § 13 annet, tredje og fjerde ledd, § 14 første og fjerde ledd, § 16 første og annet ledd, § 17 første ledd og § 21 første og annet ledd.

Betegnelsen «bispedømmerådet» endres i følgende bestemmelser til «fylkesmannen»: § 4 første ledd, § 21 første ledd og § 24 første ledd.

§ 3 annet og nytt tredje ledd skal lyde:

Utgifter til anlegg, drift og forvaltning av gravplasser utredes av kommunen etter budsjettforslag fra soknet. Etter avtale med soknet kan kommunen yte tjenester i stedet for å gi tilskudd.

Kommunen kan ta opp lån for å finansiere investeringer i gravplasser og tilhørende varige driftsmidler.

§ 23 første og annet ledd skal lyde:

Det organet som etter Kirkemøtets beslutning opptrer på soknets vegne i saker som gjelder drift og forvaltning av gravplasser, er lokal gravplassmyndighet etter denne loven.

Etter søknad fra kommunen kan fylkesmannen fastsette at ansvaret som lokal gravplassmyndighet etter loven skal ligge til kommunen.

§ 23 nytt fjerde ledd skal lyde:

Lokal gravplassmyndighet, krematorium eller i særlige tilfeller annen virksomhet med oppgaver etter loven, skal skaffe til veie opplysninger og gi slik uttalelse som departementet ber om.

§ 24 skal lyde:

§ 24 Klageadgang

Enkeltvedtak som er truffet av gravplassmyndigheten eller kommunen etter loven eller etter regler i medhold av loven, kan påklages til fylkesmannen.

Enkeltvedtak som er truffet av fylkesmannen etter loven eller etter regler i medhold av loven, kan påklages til departementet.

6. I lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd gjøres følgende endringer:

§ 25 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde ledd blir tredje ledd.